

GRUX

Minkälaisia olisivat **LUTERILAISET RUKOUSKUVAT?**

JOUKO MARTIKAINEN JA KUVAN TEOLOGIA

SIVUT 20–25

VASTAAVA TOIMITTAJA

Jukka Huttunen
(09) 150 2466. Sähköposti:
jukka.huttunen@pappisliitto.inet.fi

TOIMITUSKUNTA

Jukka Huttunen, past. (pj.)
Olli Aalto, kirkkoherra
Leena Heinonen, pastori
Hillevi Hiironniemi, diakonissa
Juha Kauppinen, kirkkoherra
Jukka Keskitalo, pastori
Sirpa Lampinen, kanttori
Kati Turtiainen, diakoni
Risto Valtasaari, kanttori

TOIMITUS

Akavatalo
Rautatieäisenkatu 6, 00520
Helsinki, (09) 150 2453
Fax (09) 148 5875
Sähköposti: tuula.anttonen@
pappisliitto.inet.fi
Postisiirtotili
800016-67632

ULKOASU

Timo Saarinen
Sähköposti: timo.saarinen@
pelagus.pp.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

Diakoniatyöntekijöiden liitto:
Seija Ruotsalainen
(09) 150 2487
Pappisliitto: Heli Meinola
(09) 150 2653. Sähköposti:
heli.meinola@pappisliitto.inet.fi
Kanttori-urkuriliitto:
Hely Munck (09) 150 2446
Sähköposti: kanttori-urkuriliitto
@kolumbus.fi

ILMOITUSHINNAT

Sivu	1/1	5 300 mk
	1/2	2 900 mk
	1/4	1 500 mk
	1/8	900 mk

ISSN 0783-0122

PAINOPAikka

Auranen oy, Forssa

Juhlat jatkuvat

Viime numerossa julkaistu Kari Salosen Pappisliiton jäsentutkimuksen pohjalta tehty selvitys pappien työssä jaksamisesta aiheutti lähes ennen näkemättömän julkisen kiinnostuksen pappien työtä kohtaan. Kaikki kommentit eivät olleet pelkästään ymmärtäviä. Vainoiltiinpa jossakin ilta-päivälehdessä kirkon toiminnasta kauppojen sunnuntaiaukiolon ja pappien uupumuksen yhdistelmällä. En oikein keksinyt, mikä ajatuksellinen yhteys niillä oli.

Kun pappien runsaasta työmäärästä kirjoitettiin, unohtui mainita: emme siis saa ylityökorvauksia! Asiasta voi vapaasti keskusteluissa muistuttaa. Jäsentutkimuksen kertoma antaa meillä kaikesta huolimatta pitkäksi aikaa pohdittavaa. Jo julkaistut tulokset osoittavat samalla kertaa sekä rakenteiden ja johtamiskulttuurin että myös papiston omien asenteiden suuntaan.

Kari Salonen jatkaa tässä Pappisliiton 80-vuotislehdessä jäsentutkimuksen purkamista. Nyt on vuorossa työyhteisöä ja johtamista koskevat tulokset. Viime kuukausien toinen, turhan vähälle huomiolle jäänyt tutkimus oli saarnan retoriikkaa koskeva Jukka-Pekka Puron tutkimus. Tapio Lampinen kirjoittaa saarnasta kruununjalokivenä. Saarnasta kannattaa keskustella jumalanpalvelusuudistuksenkin yhteydessä enemmän. Olisiko siinä aihe alaosaisten järjestämään koulutukseen ja keskusteluun? Olisikohan jopa lisääntyvän saarnaopetuksen aika?

Vielä enemmän papeilta syrjälle ja melkein unhoon on jäänyt alue kuvataiteen ja myös arkkitehtuurin pohtiminen. Tässä lehdessä julkaistaan professori Jouko Martikaisen eku-meenisessa Kuva ja sana -seminaarissa keväällä pitämä kuvan teologiaa käsittelevä esitelmä. Kuvan teologiasta ja kirkkoarkkitehtuurista olisi hyvä keskustella esimerkiksi tämän lehden jumalanpalvelusuudistukseen keskittyvällä kommenttipalstalla.

Liiton kotisivut ovat jo keväästä olleet koekäytössä. Papiston päivillä tapahtuu virallinen avaus. Uskon, että kotisivuista tulee nopeasti merkittävä tiedon ja keskustelun paikka papistolle. Toivon, että Sinäkin pitäisit huolta kotisivujen sisällöstä: lähetä parhaita puheitasi puhepankkiin. Toisetkin saisivat ideoita omiin puheisiinsa.

Sähköposti liiton toimintoon on ollut kesästä käytössä.

Mutta juhlat jatkuvat! Papiston päivien yhteydessä juhlitaan virkeää vanhusta, 80-vuotiaasta Pappisliittoa. Tässä lehdessä liiton puheenjohtajat muistelevat. On hyvä huomata, mitä kaikkea aivan lä-

himenneisyyteen mahtuukaan. Kiitos teille puheenjohtajat muisteluistanne, mutta ennen muuta palveluksestanne Pappisliitossa. Muistamme kiitollisina myös kaikkia niitä liittomme työssä vaikuttaneita, jotka viettävät jo jatkuvaa juhlaa.

Tulethan Papiston päville. Jos et ehdi enää vuonna 1998, tule vuonna 2000!

Jukka Huttunen

Papin viran haasteita

Suomen kirkon pappisliiton 80-vuotinen menneisyys on vain lyhyt välähdys, kun se suhteutetaan kirkon ja koko papillisen ammattikunnan historiaan. Mutta samalla ei voi olla huomaamatta sitä, miten paljon papisto ja sen tilanne on näinkin lyhyessä ajassa muuttunut. Suomalaisen papiston työtä tänä päivänä onkin hyvä tarkastella nimenomaan muutoksen ja tradition näkökulmasta.

Virkakysymys ja papin virkaan liittyvä keskustelu muutenkin on ollut paljon esillä viime vuosina. Kirkossamme tehtyjen virkaratkaisujen takia tai niiden ansiosta papiston keskuudessa on saatu kosketella kollegiaalisuuteen ja yhteistyöhön liittyviä kysymyksiä, toisinaan hyvinkin kipeästi. Kaikesta ekumenian kehittymisestä huolimatta yhdenytymisen esteenä näyttää edelleen olevan ennen muuta juuri virkakysymys eli keskustelu siitä, mikä on papin, piispan ja paavin virka tai asema. Myös mahdollisesti eteen tuleva diakonaattiuudistus vie keskustelun juuri virkaan ja sen järjestelyihin ja siihenkin näyttää liittyvän paljon, tosin etupäässä kotikutoista virkaproblematiikkaa.

Kaikessa tässä on kyse hyvin syvässä mielessä teologisesta ja perusteisiin käyvästä keskustelusta. Samalla asiaan on syytä paneutua myös aivan tavallisena yhteiskunnallisena ja työmarkkinakysymyksenä. Silloin kysellään, mikä on papin

tehtävä ja arvostus kirkon ulkopuolella, suomalaisessa yhteiskunnassa. Samoin tulee esille se, mikä on papin työstä maksettava korvaus ja miten palvelussuhteen ehdot tulee järjestää ja millä tasolla asiasta päätetään silloin, kun papista on kysymys. Papin hallinnollinen asema on sekin viime vuosina puhuttanut kirkollista päätöksentekoa ja tuottanut runsain mitoin aloitteita, joissa esitetään muutoksia papin perinteiseen erityistehtävään kirkon hallinnossa ja johtamisessa.

PAPPISYKSILÖITÄ

Muutosta pohdittaessa ensimmäinen havainto olkoon se, että ei ole mielekäästä meidänkään pienissä oloissamme puhua papistosta yhtenäisenä möhkäleenä, ikään kuin kaikki papit olisivat samanlaisia. Olemme tulleet tilanteeseen, jossa kukin pappi voi tukeutua perinteeseen, mutta joutuu kuitenkin pärjäämään pitkälti omin eväin, oman koulutuksensa, persoonansa ja muuttumiskykynsä varassa. Myös papin perinteinen kutsumus ja sitoutuminen kirkkoon ymmärretään hyvin monimuotoisesti. Sitoutumisen astekin saattaa vaihdella ajoittain, vaikka ylipäänsä meikäläinen papisto samastuu kirkkoon erittäin syvästi ja kokee kirkon ilot ja surut itsessään. Huomattakoon sekin, että sitoutua voi monella tavalla ja asia kuuluu viime kädessä kunkin papin omantunnon alueeseen.

Mutta onko tässä kaikessa menty jo liian pitkälle? Olemmeko enää muuta kuin joukko sooloilijoita? Oman erinomaisuutemme varassako menemme eteenpäin? Kaikesta monimuotoisuudesta huolimatta pappi ei ole individualisti, vaan joukon osa, maailmanlaajan pappis- ja teologikunnan jäsen. Näkemys samasta työstä, yhteisistä vaivoista ja iloista voi parhaassa tapauksessa rohkaista ja kantaa. Mutta se on myös velvoite, joka asettaa rajat pahimmillele nokkansa nostajille ja oman pesän liikaajille.

SAARNAAMISEN ILO JA VAIVA

Yksi keskeinen muutostekijä on tapahtunut papin työn kuvassa ja työn painopisteiden asettamisessa. Luterilainen pappi on perinteisesti mielletty paljolti saarnaajaksi ja opettajaksi. Tästä perinteestä on hyvä pitää kiinni. On suuri vahinko, jos messu-uudistus johtaa saarnan aseman heikkenemiseen, niin kuin joskus on pelätty. Pahaa on sekin, jos papin saarnataito loppuu ja sananjulistus kalpenee arkipäiväiseksi jutusteluksi.

Perinteinen ylhäältä alas saarnaaminen ei tietenkään enää ole paikallaan. Tämä ei johdu niin-

kään yhteiskunnan yleisestä muutoksesta tai informaation tulvasta. Suurin muutos on tapahtunut siinä, että papin mahdollinen kuulijakunta koostuu koulutetuista, itsenäisesti ajattelevista, kriittisistä henkilöistä. Papin tilanne ei tästä ole tullut ollenkaan helpommaksi, vaan saarnan sisältöä, muotoa ja kohdentamista on pohdittava yhä enemmän. Saarnalta odotetaan edelleen paljon ja hyvälle saarnalle löytyy kuulijoitakin.

SELUNHOITAJA

Pappia ei Suomessa ole kovinkaan usein ajateltu sielunhoitajaksi ja ihmisten vierellä kulkijaksi, vaikkakin meillä on suuri ja laadukas sielunhoitotehtäviin erikoistunut virkakunta. Tällä puolella lieenee yksi suurista papiston haasteista, joka liittyy jo peruskoulutukseen ja siihen, mitä kirkko tulevilta papeiltaan odottaa.

Kysymys sielunhoidon asemasta ja paikasta työssämme koskettaa syvästi myös papin identiteettiä ja spiritualiteettia. Sielunhoitoa ei aina ole nähty yhtä oleellisena papin työhön kuuluvana elementtinä kuin saarnaa, liturgiaa, toimituksia ja opetusta. Pahimmillaan myös sielunhoito on saattanut menettää kirkollisen luonteensa ja sielunhoitajan identiteetti samastua yhteiskunnallisiin auttamisammatteihin. Tulevaisuuden suuri kysymys on, miten hyvät sielunhoitajan taidot ja ominaisuudet voitaisiin hyödyntää tavallisessa laaja-alaisessa ja monipuolisessa seurakuntapapin työssä.

Saarna, opetus ja sielunhoito ovat kaikki edelleen papin työn keskeisimpiä tehtäviä eikä niiden kohdalla ole päälle kaatuvia ongelmia. Mutta samalla on viitattava joihinkin kysymyksiin, jotka eivät välttämättä koske jokaista yksittäistä pappia, mutta ammatikunnan kuvaa ja itseymmärrystä kuitenkin.

PAPIN PROFEETALLINEN TEHTÄVÄ

Vanhastaan ja tarvittaessa pappi on ollut myös profeetta, olevien olojen kritikoija ja uuden suunnan näyttäjä. Tällainen johdattaja pappi on ollut ei vain kirkon, vaan myös yhteiskunnan asioissa. Omalla kohdallamme tällainen papin kuva ei juurikaan ole toteutunut. Taakkanamme on pikemminkin perinne, jossa pappi ja hänen kirkkonsa ovat esiintyneet kaiken uudistamisen jarrumiehinä.

Ja tämäkään puoli ei ole koskenut vain kirkon ja uskon asioita, vaan on pahimmillaan ollut myös yhteiskunnallista patakonservatismia. Muut historialliset kirkot tosin saavat kantaa tätä taakkaa vieläkin raskaammin.

Mitä profeetallisuus voisi olla tänään ja missä kohden sitä tarvittaisiin? Joku voi vastata, että ei papista ole profeetaksi, puuttuuhan häneltä yhteiskunnallinen ja poliittinen asiantuntemus ja väliin tällaisten asioiden hoitamiseen. Mutta sana ja sanomisen valta papilla aina on. Ehkä pääasia tässä yhteydessä on sen mieltäminen, että pappi ei ole pakolainen, joka on poistunut tästä ajasta ja maailmasta, vaan ennemmin pyhiinvaeltaja, joka tietoisena korkeammista päämääristä kulkee vaakaasti tässä ajassa ja tämän maailman polkuja. Poliittistakaan osallistumista ei voi välttää, jos mieli toimia profeettana.

JOHTAJA

Suurin ajankohtainen ongelma liittyy papin johtamistehtävään. Kyse on ensinnäkin siitä, että kaikki eivät halua papin johtavan seurakuntaa, vaan esittävät muita, useimmiten tosin täysin yksilöimättömiä, vaihtoehtoja. Toisaalta papeissakin on niitä, jotka eivät halua johtaa ja on niitä, joiden johtamistaidoissa on toivomisen varaa. Kaikki haasteet on papiston otettava vakavasti, sillä johtamistaan ei enää voi perustaa vain virkaan ja asemaan organisaatiossa. Kaikki keinot johtamisen kehittämiseksi on pantava pikimmin harjoitukseen.

Johtaminen, hallinto ja linjojen vetäminen ovat hyvin teologisia kysymyksiä. Kuka valtaa kirkossa käyttää, ei ole tarkoituksenmukaisuuskysymys eikä sitä voida ratkaista tarkkaamalla muun maailman ratkaisuja. Kirkkomme on tehnyt ekumeenisissa päätöksissään virkaa koskevia linjapäätöksiä. Siksi ei voida ajatella, että kirkon hallinnossa toteutettaisiin esim. piispojen asemaan liittyviä heikennyksiä, niin kuin Ruotsissa näyttää tapahtuvan. Sama kysymys koskee paikallisseurakunnan hallintoa. Papin asemaa siinä tulee ennemmin kehittää kuin kaventaa. Seurakuntayhtymissä puolestaan pappien ja seurakuntalaisten yhteistä asioiden hoitoa voitaisiin lähteä uudistamaan siten, että kirkon etu toteutuisi siinäkin paljon paremmin kuin nykyisessä järjestelmässä.

Diakoniatyöntekijät ja -teologit Lahdessa 1.–3.10.1999

Valtakunnallisten neuvottelupäivien pitopaikaksi varmistui Lahti. Päivien pääpaikka on keskellä

kaupunkia oleva Grand Hotelli Lahti. Ohjelma on valmisteilla. Jo tässä vaiheessa uskaltaa luvata,

että päiviltä saa aineksia myös diakoniatyön arkeen!! Kustannukset pyritään saamaan kohtuullisiksi.

Pappisliiton toimiston väki lokakuussa 1998

Vasemmalta Riikka Siltanen, Heli Meinola, Anne Taanila, Jukka Huttunen, Tuula Anttonen ja Osmo Setälä, edessä Esko Jossas.

Anne Taanila Pappisliiton toimistoon

Lokakuussa aloitti Pappisliiton toimistosihteerinä Anne Taanila, 42-vuotias merkonomi Espoosta. Annen tehtävät liittyvät pääosiltaan liiton talouteen ja tilinpitoon, mutta pienessä työyhteisössä kaikki joutuvat ajoittain tekemään kaikkea.

Anne tuli Suomen Collieyhdistyksestä, joten järjestötyö on hänelle tuttua. »Jäsenistö» muuttui tosin oleellisesti. »Olin koirarotujärjestössä töissä, mutta itselläni ei ole koiraa», naurahtaa Anne. Pappeja lähituntumassa kuulemma on.

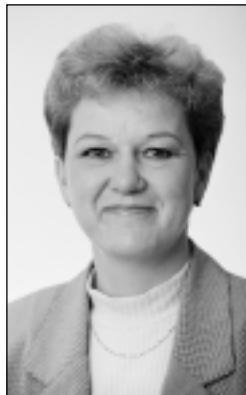
Miltä tuntui tulla nimenomaan Pappisliittoon töihin?

AT: »Mukavalta, toimisto tuntuu — hengeltään ja ilmapiiriltään — mukavan leppoiselta ja kodikkaalta. Pappien ammattiliittoon töihin tuleminen ei tuntunut minusta ihmeelliseltä. Ihmisten kanssa täälläkin toimitaan.»

Anne myöntää kuitenkin, että jonkin verran on saanut näin viikkoina vatsailla kummeksuvien ystävien kysymyksiin. Samalla Anne myöntää, ettei tiennyt liiton olemassaolosta ennen työpaikkailmoitusta mitään.

Minkä oletat uuden työpaikan myötä eniten muuttuvan?

AT: »Aikaisempi työni oli osa-aikaista, nyt työ on kokopäiväistä ja se on mukava asia. Edellinen työpaikkani oli harrastusjärjestö. Jäsenten näkökulmakin asioihin oli luonnollisesti toisenlainen. Oletan ja odotan uudesta työstäni, että tämä on 'oikea työpaikka'. Mukava työpaikka edellisenkin oli. Haluankin rauhassa ja ajan kanssa opiskella tämän

työni asiat heti alkuun hyvin.»

Anne toteaa myös, että on mukavaa ja turvallista tulla työpaikkaan, jossa työsuhteet tuntuvat olevan pitkäaikaisia. Annen edeltäjä, Tuula Kautiainen, joka siirtyi toisiin tehtäviin ammattiyhdistysliikkeessä, oli kymmenen vuotta

Pappisliiton palveluksessa.

Työpainetta Anne kertoo helpottavansa liikunnalla. Jymppa kuuluu Annen ohjelmaan monta kertaa viikossa ja uutena harrastuksena on sauvakävely. Kotona Annea kannustavat diplomi-insinööri mies sekä lapset 17-vuotias Sanna ja 13-vuotias Heini.

Tervetuloa Pappisliiton toimistoon, Anne. Kiitos Tuula Kautiainen!

Suositus sopimus Teosto-maksuista

Suojatun musiikin julkinen esittäminen edellyttää tekijänoikeuslain mukaan yleensä lupaa ja siitä tulee yleensä suorittaa korvaus. Tekijänoikeuslain 21 § säätelee seurakunnissa esitettävän suojatun musiikin maksuttomuuden. Mainitun lainkohdan 1 momentin mukaan teos, joka on julkaistu, on lupa esittää julkisesti juma- lanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä.

Julkaistun teoksen saa 21 § 2 momentin mukaan myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa sellaisten teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa. Hyväntekeväisyys- tai muussa yleishyödyllisessä tarkoituksessa saadaan julkaisu teos niin ikään esittää maksutta, jos teoksen esittäjä tai, milloin heitä on useampia, kaikki esittäjät tekevät sen korvauksetta.

Säveltäjiä, sävellysten tekstien tekijöitä sekä musiikkikustantajia edustava Teosto ry ja kirkkohallitus ovat 8.9.1998 allekirjoittamalla suositussopimuksella sopineet seurakunnissa esitettävän musiikin korvaamistavoista Teostolle. Musiikin esittämistilaisuuksia selvittäessä osapuolet ovat käyttäneet apunaan seurakuntien antamia tilastotietoja.

Suositus sopimus koskee vain vuodelta 1999 suoritettavia korvauksia. Seurakunnat ja seurakuntayhtymät saavat suositussopimuksen mukaisen korvauksen maksettuaan oikeuden julkisesti esittää suojattua musiikkia seurakuntien järjestämissä tilaisuuksissa (mm. erilaiset konsertit ja muut musiikkitilaisuudet sekä maksulliset kerhot, musiikki-leikkikoulut, jumpat, retket ja leirit).

Sopimuksen mukaan kirkkohallitus suosittelee seurakunnille, että nämä maksavat suojattujen sävelteosten esitysoikeudesta korvauksena Teostolle 25 penniä seurakunnan jäsentä kohden vuodelta 1999. Jäsenmäärällä tarkoitetaan tilannetta 31.12.1997.

Jos seurakunnat eivät pidä jäsenmäärän mukaan laskettavaa korvausta tarkoituksen mukaisena, Teosto tarjoaa seurakunnille vaihtoehtona mahdollisuutta maksaa jokaisesta esitystilaisuudesta ao. tilaisuuteen sovellettavan Teoston yleisen tariffin mukainen korvaus.

Seurakuntien tulee Teoston seurakuntiin toimittamien esityslomakkeiden avulla ilmoittaa Teostolle tiedot konserteissa ja muissa musiikkitilaisuuksissa esitetystä elävästä musiikista neljä kertaa vuodessa kutakin vuosineljänneistä seuraavan kalenterikuukauden aikana.

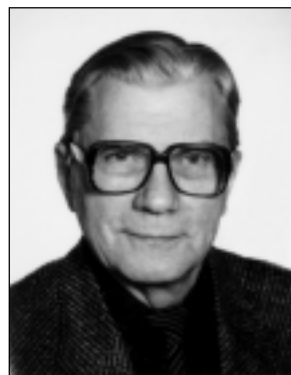
MATTI JOENSUU

Pappisliitto uutta roolia etsimässä

Kun yllättäen tulin valituksi Suomen kirkon pappisliiton puheenjohtajaksi, ei minulla ollut aavistusta siitä, mihin jouduin. Nyt, 27 vuoden kuluttua näyttää siltä, että Pappisliitto oli silloin muutosvaiheessa. Se oli ottamassa uudenlaista roolia nimenomaan suhteessa kirkon hallintoon. Se valmistautui noina vuosina papiston edunvalvojaksi, ammattijärjestöksi, muiden ammattijärjestöjen joukkoon ja muutenkin papiston puolestapuhujaksi ja äänitorveksi.

Mutta koska tässä asemassa ja tehtävässä oli jotakin uutta, koettiin tuossa Pappisliiton rooli- muutoksessa jotakin häirikkö- määsyttä. Ehkä kuvaavan väilyksen siitä antaa piispa Osmo Alajan lausahdus Pappisliiton jäsenlehdessä nro 2/1973: »Nyt olen kuitenkin aivan ymmällä enkä ymmärrä alkuunkaan kirkolliseen nappulaliigaan vielä kuuluvia, osaksi peräti Pappisliiton hallitukseen asti jo edenneitä veljiä, jotka joulukuisen laajennetun piispainkokouksen jälkeen ovat paheksuvina kimpussa- ni».

Edellisen joulukuun laajenne- tussa piispainkokouksessa oli valittu Seurakuntaopiston rehtori Antti Alhonsaari valmiusvalio- kunnan ehdotuksen mukaisesti kirkon koulutuskeskuksen johto- kunnan jäseneksi. Tuota valin- taa olivat vastustaneet piispat Alaja ja Kares ja perustelleet kan- nanottoaan lausumalla kielteisiä arvioita valittavasta. Koska laa-

Matti Joensuu
*Eläkkeellä oleva kirkon perheasi-
ainsihteeri, teologian tohtori h.c.
Pappisliiton puheenjohtaja
1971–1974.*

jennettu piispainkokous on julkinen, levisivät heidän kielteiset lausuntonsa sanomalehtiin, joka seikka tuntui Alhonsaaren maineen mustaamiselta piispallisella arvovallalla. Pappisliiton hallitus keskusteli asiasta, katsoi Alhonsaaren kärsineen vääryyttä ja jätti minun tehtäväkseni kirjoittaa asiasta seuraavassa jäsenlehdessä. Minä tein tuon vaikean velvollisuuden, mutta varmaan »niin- kuin elefantti olisi kävellyt posti- liinikaupassa». Seuraavassa jäsenlehdessä olivat sitten kumpaisen- kin piispan asiaa koskevat kirjoitukset, joissa en minä eikä Pappisliiton hallitus saanut kovin korkeata arvosanaa.

Eniten hallitus joutui käsitte- lemään palkkauksen liittyviä asioita, jotka koskivat palkka- luokkia, luontoisetuja, vapaapäi- viä ym. Hallitus asetti keskuu-

destaan erityisen palkkatoimikunnan, jonka jäseninä olivat Eero Saarinen, Pentti Aarnio, Armas Vuoristo, Pekka Palho ja Tapani Vuorela. Lausuntoja ja kirjelmiä annettiin kirkkohallitukselle ym. Oleellinen muutos papiston palkkauskysymyksessä tuli voimaan vasta vuonna 1975, jolloin virkaehtosopimusjärjestelmä alkoi toimia. Sitä ennen papiston palkkaus perustui palkkauslakiin. Tämä verrattain suuri-suuntainen muutos merkitsi valmistusprosessia koko kaudelle 1971–1974.

Myös Pappisliiton jäsenmaksu, jonka muutosta valmisteltiin, muuttui markkamääräisestä 0,6 prosentiksi kokonaispalkasta vuoden 1975 alusta lähtien.

Koulutustoimikuntaan nimettiin 17.5.1971 Kalevi Toiviainen puheenjohtajaksi, sihteeriksi Lauri Kruus sekä Pertti Mäkeläinen, Jaakko Kauppinen ja Pentti Mervola. Pappisliiton rooli koulutuskysymyksissä oli muuttunut huomattavasti sen jälkeen kun papiston jatko-, erityis- ja täydennyskoulutuksesta olivat alkaneet vas-

tata yliopisto, LP:n toimikunnat, tuomiokapitulit, kirkon koulutuskeskus ym. Pappisliiton tehtävänä oli lähinnä tiedotus eri koulutusmahdollisuuksista koti- ja ulkomailla, stipendeistä, kirjallisuudesta ja koulutuksen tarpeitten esiintuomisesta ja kritiikistä. Jäsenlehti toimi tässä oleellisena välineenä.

Oma lukunsa on Pappisliiton hautausavustuskassa omine johdokuntineen sekä matrikelitoimikunta.

Kyseisenä aikana liiton sihteerinä toimi Kaleva Saloranta 1.6.1974 saakka ja Sakari Karjalainen 1.6.–31.12.1974. Huomattava päätös sihteerikysymyksessä tehtiin 30.11.1974, nimittäin päätoimisen sihteerin palkkaamisesta seuraavan vuoden alusta lähtien. Tähän tehtävään tuli Osmo Setälä, joka oli toiminut osatoimisena 1.6.1974 alken. Tämä oli huomattava tehostus Pappisliiton koko toimintaan ja oli käynyt välttämättömäksi mm. liiton muututtua palkkausasioita hoitavaksi ammattijärjestöksi. Samalla päätoimiselle sihteerille

siirtyi myös liiton rahastonhoitajan tehtävä, jota Pauli Vaalas oli hoitanut vuosikausia. Myös puheenjohtajan tehtävä helpottui ja muuttui luonteeltaan.

Omlaatuinen mauste Pappisliiton puheenjohtaja-ajallani oli uuden työntekijäyhdistyksen — Teologit ja Kirkkomuusikot — perustaminen vuonna 1972. Kirkon yhteiskunnallisen toimikunnan vuonna 1972 julkaiseman raportin mukaan siihen oli liittynyt 50 jäsentä. Jos verrataan sitä muihin vastaavien, vanhempien samojen ammattikuntien järjestöihin — Pappisliitto, Prästförbundet, Lektorien yhdistys, Kanttori-urkuri-liitto ja Kyrkomusikföreningen — joissa oli saman lähteen mukaan yhteensä 2150 jäsentä — merkitsi tuon uuden järjestön jäsenmäärä n. 2,3 prosenttia vastaavien vanhojen aikaisemmin perustettujen ammattikuntien jäsenten lukumäärästä. Oman vaikutelmani mukaan tuon uuden järjestön perustaminen vaikutti vähän jälkijättöiseltä 60-luvulla syntyneiden protesti-ilmidiöiden sukulaishetjastumalta.

TIMO KÖKKÖ

Näinkö se olikin

Puheenjohtajakauteni Suomen kirkon pappisliitossa sijoittui vuosiin 1975–1980. Puheenjohtajan valinnan katson osuneen minuun siksi, että olin toiminut kirkolliskokouksessa toisen palkkavaliokunnan sihteerinä, jonka valiokunnan tehtävänä oli valmistella kirkon työehto- ja virkaehtosopimukset. Valiokunnan puheenjohtajana oli äskettäin edesmennyt, kunnioitettava ja humaani juristimme, Kouvolan hovioikeuden presidentti Heimo Lampi. Virkaehtojärjestelmä tuli voimaan kirkossa vuoden 1975 alusta, ja kaiketi

*Timo Kökkö
Tyrvään eläkkeellä
oleva kirkkoherra,
rovasti.
Pappisliiton puheenjohtaja 1975–1980.*

luultiin, että tietäisin jotakin siitä, mistä kukaan ei vielä mitään tiennyt.

Odotukset olivat suuret. Papiston palkkauslaki oli siihen asti an-

nettu eduskunnan saavuttamattomissa. Seurakunnat oli jaettu seurakuntaluokkiin, joihin luokittain liittyi oma palkkaluokituksensa. Papiston mielenkiinto liittyi siihen,

mihin seurakuntaluokkaan mihin seurakunta mahdollisesti pantiin kuulumaan ja mikä tuli olemaan seurakuntaluokille säädetty palkkausluokka. Luulen, että aivan saavuttamattomissa tämä päätöksenteko ei kuitenkaan tapahtunut. Kirkon ja Pappisliiton hyvät asiantuntijat olivat antamassa eduskunnan oikeille vaikuttajille tarpeellista tietoa ja ohjausta. Mutta se oli kuitenkin etäällä tapahtuvaa päätöksentekoa, ja kirkon toiveista riippumatta eduskunta sai päättää, mitä päätti.

Aina virka- ja työehtolakien voimaantumoon asti kirkossa elimme niissä auvoisissa odotuksissa, mitkä liittyivät siihen, että kaukaisen ja kasvottoman lainlaatijan sijasta saimme kirkossa tästä lähtien asettaa palvelussuhteen ehdot yhteiseen pöytään, katsoa, mitkä ovat resurssit, minkä tulisi olla pyrkimyksen suunta ja tehdä yhdessä kaikkien mielestä oikeat ratkaisut.

En puutu asioihin. Totean vain, että sopimusmenettelyn avautuminen ja siihen sopeutuminen oli kokemuksena tyrmistyttävä. Kirkko oli työnantajana saanut täysin valmiin kovaksitehtyn yhteiskunnallisilla työmarkkinoilla profiloituneen neuvotteluapparaatin. Siihen kuului, että koskaan ei paljastettu ja pantu pöytään kaikkea asiaan kuuluvaa, kaikkia resursseja. Mistään, mikä kulloinkin otettiin esille, ei oikeastaan sovittu. Kaikesta käytiin kauppaa. Kaikella oli hintansa. Ja työnantajasta näytti olevan herkkua yrittää saada eri työntekijäryhmät järjestöinen usutettua toisiaan vastaan. Eirenen ja valoisa sopimuskenttä oli ollut vain kirkolliskouksen lakiehdotusten kirjoittajien päässä. Todellisuus oli toinen.

»Sen tähden se ei lähde koskaan mielestä», sanoo Oiva Arvola. Näinkö se olikin?

En lakkaa kunnioittamasta sitä kaikenlaisen ilman kestämistä, jota lähituntumassa olleet Osmo Setälä ja Tapani Vuorela jo silloin osoittivat.

Puheenjohtajakauteni loppuun sijoittui upea Augustanan 450-vuotisjuhla Augsburgissa. Se oli upea matka ja juhla. Ja opettavainen. Lähdimme sinne niinkuin ainakin Upsalan sopimuksen aikaan allekirjoittaneet virkaveljemme hyvin skandinaavisen, saksalaisen ja ainakin eurooppalaisen protestantismin edustajina. Me havaitsimme, että luterilaisuus eli Afrikassa ja Etelä-Amerikassa ja kaikkialla muualla maailmassa. Niitä kirkkoja oli paljon, ja ne olivat eläviä kirkkoja kaikessa surkeudessaankin.

Samalla matkalla teimme retken Baijeriin. Otto-Beurenin luostarin portin pielessä oli talon kokoinen plakaatti. Siinä toivotettiin tervetulleeksi syyskuussa benediktiiniläisjärjestön 1500-vuotisjuhlille. Asetettiin luterilaisuutemme kohdalleen.

Oli se puheenjohtajakausi vielä muullakin tavalla opettavaista ja nöyryyttävää aikaa.

TAPANI VUORELA

Kirkossako lakko?

Näin perästä päin arvioituna vuodet Pappisliiton hallituksen jäsenenä ja puheenjohtajana osoittautuvat monessakin mielessä ei vain mielenkiintoisiksi vaan myös hyvin opettavaisiksi. Niiden vuosien ehkä kaikkein opettavin ja samalla hankalin prosessi oli virkaehtosopimusjärjestelmän tulo kirkon kenttään. Itselläni oli silloin — ja on edelleenkin — periaatteellisia ja teologisia syitä suhtautua koko uudistukseen varauksellisesti. Tämä varauksellisuus ei varmaankaan voinut olla vaikuttamatta omaankin toimintaan silloin, kun sopimusjärjestelmää alettiin ensimmäisiä kertoja soveltaa käytäntöön. Erityisen hankalaksi asian teki se, että työnantajaa, kirkkoa siis, edusti neuvotteluissa henkilö, jolle kirkon toiminta, rakenne, perinne ja etenkin teologia olivat kaikesta päätellen kovin vierasta aluetta. Kun kokemus- ja ajattelumaailmat erosivat toisistaan, neuvottelujen osapuolten oli joskus perin vaikeata vakuuttua edes siitä, että vastapuoli ymmärsi, mitä haluttiin sanoa ja mihin asetetut tavoitteet varsinaisesti perustuivat.

Tässä suhteessa puheenjohtajakauteni alku sattui mahdollisimman tuuliseen vaiheeseen. Puheenjohtaja nuijan varteen tarttumisesta oli kulunut vain runsaat kaksi kuukautta, kun kirkon kenttä oli ajautumassa työtaisteluun, siis lakkoon! Siinä uusi puheenjohtaja, samaten kuin koko hallitus, tuli paistetuksi sellaiseen »koskenlaskuun», johon emme olleet osanneet lainkaan varautua sen paremmin yksilöinä kuin järjestönäkään.

Muistini mukaan paine työtaisteluun tuli voimakkaampana muista kuin akavalaisista työntekijäryhmistä. Tilanne oli kuitenkin sellainen, että akavalaisetkaan eivät katsoneet voivansa siinä tilanteessa jäädä mahdollisten työtaistelutoimenpiteiden ulkopuolelle. Pappisliiton kannalta hankalin ja polttavin ongelma oli vapaa-aikakysymys, josta liiton hallitus muutamaa päivää ennen neuvottelujen kariutumista totesi, että jäsenkunta odottaa asiassa edistymistä. Hallitus päätti antaa neuvottelijoille ohjeen »pitää tiukasti kiinni esitetyistä tavoitteista».

Tässä yhteydessä ei liene tarpeen käydä tapahtumia läpi yksityiskohtaisesti. Riittää varmasti kun totean, että neuvottelujen osoittauduttua tuloksetto-

*Tapani Vuorela
Helsingin Diakonissalaitoksen johtaja,
teologian tohtori.
Pappisliiton puheenjohtaja 1981–1986.*

miksi, kaikki kirkon työntekijöitä edustavat järjestöt päättivät lakkovaroituksen jättämisestä. Tämä uhka sai liikettä vastapuolen leirissä, ja siltä taholta esitettiin katkenneiden neuvottelujen jatkamista.

Pappisliiton kannalta tilanne kehittyi nopeasti yhä huonompaan suuntaan, kun Kirkon sopimusvaltuuskunnan neuvottelijat taipuivat muiden järjestöjen vaatimuksiin mutta kieltäytyivät edelleen jyrkästi edes neuvottelimesta vapaa-aikakysymysten ratkaisemisesta. Kun asiasta ei siis enää ollut mahdollista edes neuvotella, sopimisesta puhumattakaan, edessä hämötti sopimukseton tila ja työtaistelu. Hankalinta tietenkin oli, että Pappisliitto ja Akava jäivät yksin vaille muiden järjestöjen tukea.

Tähän Sopimusvaltuuskunnan toimisto varmaan oli pyrkinytkin ja arveli Pappisliiton pelästävän ja luopuvan leikistä. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan valmistauduimme edelleenkin antamaan lakkovaroituksen ja laadimme

suunnitelmia mahdollisen lakon varalta.

Tässä vaiheessa asian käsittely siirtyi ns. kuliisien taakse. Tätä tarkoittava avaus tuli silloisen valtakunnansovittelijan suunnalta, joka otti minuun henkilökohtaisesti yhteyttä. Kohteliain sanakääntein hän asetti kyseenalaiseksi olimmeko minä ja Pappisliitto lainkaan tajunneet, millaisessa tilanteessa oikein oltiin. Samaten hän epäili, että joukot eivät mahdollisen työtaistelun alkaessa tulisi seuraamaan johtajiaan. Sanoin itsekin pitäväni tätä mahdollisena, mutta toisaalta katsoin välttämättömäksi edetä normaalien menettelytapojen mukaan. Tulisihan silloin myös testatuksi, voiko Pappisliitto toimia uskottavasti työntekijäjärjestönä vai osoittautuuko se vain »ompeluseuraksi» tukalan tilanteen tullen. Totesin vielä, että kirkon itsensä hyväksymä sopimusjärjestelmä asetti liittomme tällaiseen asemaan, johon liitto itse ei ollut aktiivisesti pyrkinyt. Tulkitsin yhteydenoton toki hyvää tarkoittavaksi mutta kuitenkin osaksi sitä painostusta, jonka kohteeksi liittomme ja sen edustajat olivat yllättävässä tilanteessa joutuneet. Sain tuta, että »lakkokenraalin» osa ei ollut kadehdittava ja sen näytti saavan osakseen yllättäen ja kokolailla valmistautumattomana.

Tavoitteemme oli loppuun asti välttää työtaistelu. Kun totesin asian siirtyneen kuliisien taakse, päätin itsekin yrittää siellä toimimista. Minulle oli syntynyt sellainen käsitys, että vastapuolen neuvottelijat eivät antaneet päättävälle elimilleen täysin oikeata kuvaa siitä, mihin Pappisliitto kiistanalaisessa kysymyksessä pyrki. Niinpä otin yhteyttä silloiseen Porvoon piispaan, John Vikströmiin, joka oli silloin Sopimusvaltuuskunnan puheenjohtaja, ja kerroin liittomme näkemysten kysymyksessä. Epäilykseni osoittautuikin aiheelliseksi. Yhteydenottoni johti myös toivomaamme tulokseen. Samalla kun Sopimusvaltuuskunnan toi-

misto ilmoitti saavuttaneensa neuvottelutuloksen muiden sopijajärjestöjen kanssa, se ilmaisi halunsa neuvotella papiston vapaa-aikakysymyksistä. Uhkaava tilanne laukesi ja vapaa-aikakysymyksen hoidossa tapahtui edistystä, niin kuin liiton hallitus oli edellyttänyt. Tulos oli tietenkin kompromissi, mutta se takasi myös Pappisliitolle aidon paikan tulevaisakin neuvotteluissa.

Asiaa puitiin liiton hallituksessa vielä myöhemminkin, ja hallitus ilmoitti hyväksyvänsä neuvottelijoiden toiminnan yllättäen syntyneessä kriisissä. Samalla todettiin, että liiton on nopeasti luotava paremmat valmiudet tällaisten tilanteiden varalle ja pohdittava muutoinkin, miten työtaistelun mahdollisuuteen tulisi suhtautua. Se onkin sitten aivan toinen historia.

Henkilökohtaisesti sain heti puheenjohtajakauteni aluksi oppia ainakin sen, että suuriakin ratkaisuja saattaa joutua tekemään yllättävissä tilanteissa, joissa vastuuseen joutuneet henkilöt ovat usein yksin ja joka tapauksessa ankaran paineen ja painostuksenkin alaisena. Johtajan on sen tähden voitava luottaa joukkojensa lojaalisuuteen vastoin käymistenkin tullen. Paineen sietäminen on osaltaan myös sitä, ettei anna häviölle joutumisen pelon vaikuttaa ratkaisuihinsa. Tappiokin on oikeassa asiassa yleensä parempi tulos kuin pelon takia periksi antaminen!

JUHANI KOPPOSELA

Muutosten keskellä

Kirkko on ikuinen ja muuttumaton. Mutta se muuttuu sittenkin. Näin voin luonnehtia kauttani Pappisliiton puheenjohtajana.

Puheenjohtajakauteni alkoi yllättäen. Olin tullut valituksi Pappisliiton valtuustoon ja kokoonnuimme Tampereella. Ennen kokousta yritin käynnistää Helsingin hiippakunnan edustajien kanssa keskustelua uudesta puheenjohtajasta, sillä olihan Tapani Vuorelalla viimeinen vuosi menossa. Kukaan niistä, joihin otin yhteyttä ei ollut kovin halukas keskusteluun. Joten päätin antaa asian olla. Kokouksen ensimmäisen päivän iltana kysyttiin olisinko valmis ryhtymään puheenjohtajaksi. En ollut järin halukas. Mielestäni keksin oivan konstin vastata kielteisesti myönteisessä muodossa. Ilmoitin voivani ryhtyä tehtävään, jos vaalivaliokunnan esitys olisi yksimielinen. En alkuunkaan uskonut, että yksimielisyyttä saavutettaisiin. Aamulla sitten ilmeni, että illan aikaan yksimielinen esitys oli saatu aikaan. Sitä en tiedä, miten helposti tai vaikeasti yksimielisyys saavuttiin.

Kauteni sattui suurten mullistusten aikaan. Staattinen agraarinen kirkko oli siirtymässä osaksi modernia alati muuttuvaa yhteiskuntaa. Uusi virsikirja oli juuri otettu käyttöön. Kirkkolaki oli uudistumassa ja naispappuus toteutuksessa. Nämä olivat papistoa erittäin suuresti koskettavia asioita. Kokonaispalkkaukseen siirtymistä valmisteltiin. Nämä aiheuttivat puheenjohtajalle päänsärkyä. Samanaikaisesti lähialueilla — niin kuin termi kuului — tapahtui suuria muutoksia. Neuvostoliitto oli hajomassa. Aivan uudella tavalla oli

mietittävä keinoja yhteistyön tiivistämiseen Viron papiston kanssa. Näistä tapahtumista lieenee parasta kertoa aikajärjestyksessä.

Varsinainen työehtosopimus-toiminta osaltani alkoi hitaasti. Tapani Vuorela oli valittu Akavan kirkon neuvottelukuntaan. Hän esitti, että voi puheenjohtajan vaihduttua pyytää eroa tehtävästä. Toivoin kuitenkin hänen jatkavan ja näin tapahtui. Etujärjestönä toimiminen ei ollut Pappisliiton ainoa tehtävä. Pappisliitto ei saisi muuttua pelkäksi etujärjestöksi. Tämä ei voisi olla papiston etu pitkällä aikavälillä. Siksi halusin alusta alkaen korostaa Jäsenlehden kehittymistä ja laajentamista sekä papiston jatko- ja täydennyskoulutustoimintaa. Josakin määrin tähän linjaukseen vaikutti myös silloisen sopimusjohtaja Jouni Veinon liian yksipuolinen käsitys kirkon tehtävistä ja papin asemasta. Papiston sitoutuminen kirkon tunnustukseen asettaa tiettyjä rajapaloja. Kaikki ei kirkossa ole sovittavissa.

Papiston palkkaustoiveet ja työmarkkinat olivat joutuneet jonkinlaiseen epäsuhteeseen keskenään. Varsinkin erityistehtävissä olevat kokivat palkkauksensa olevan jäljessä muista. Toisaalta samanaikaisesti pienempien seurakuntien kirkkoherranvirkoihin ei ilmaantunut hakijoita. Kuopakorotuksiin käytettävissä olevaa rahaa ei haluttu ohjata virkoihin, joissa ei ollut viranhaltijaa. Pitkään jatkuessaan tämä olisi johtanut täysin mahdottomaan kehitykseen. Palkkaluokkiin sijoittelussa on otettava huomioon toisaalta opiskelu ja toisaalta se, että papisto jakaantuisi tarvittavan laajalti seurakuntiin. Tämä oli ennen kaikkea työnantajan etu,

mutta myös pitkällä tähtäimellä ammattikunnan etu. Keinoksi valittiin E-palkkaluokkien luominen. Ne muodostettiin siten, että silloisiin palkkaluokkiin sijoittelussa muutettiin kirkkoherran virat E-luokiksi. E-palkkaluokan hinnaksi tuli silloinen palkkaluokka kaikilla lisillä. Myöhemmin oli todettavissa, että tämä keino alkoi vaikuttaa. Jonkin ajan kuluessa myös pienten seurakuntien kirkkoherran virat alkoivat saada vakinaiset hoitajansa.

Toinen palkkauspoliittinen linjaus kaudellani oli kysymys leirirahasta. Asia oli tärkeä SVTL:lle. Kuuluivathan nuorisotyönohjaajat tähän liittoon. Sopimusjohtaja vastusti. Akavan piirissä asiaa ei pidetty tärkeänä, oli muitakin asioita. Ryhdyin kuitenkin puhumaan sen puolesta. Argumenttini oli, että siinä raha suuntautuu niille, jotka tekevät eniten työtä. Oli myös otettava huomioon viranhaltijan perhe. Viranhaltija, joka joutuu olemaan pitkiä aikoja poissa perheensä parista, voi puolisolleen sanoa: »katsopa palkkanauhaa». Leirirahat kummasti rauhoittavat. Tämä toki vaikutti eniten nuorisotyönohjaajien ansiokehitykseen, mutta myös nuorimpiin pappeihin, jotka toimivat yleisesti rippikoululeireillä. Kirkolle on tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeää, että rippikoululeireille saadaan lähtemään koko nuorempi papisto.

Suuri muutos papiston osalta tulisi olemaan virka-asunnoista luopuminen ja pelkkään rahapalkkaan siirtyminen. Pappisliiton taholta kirjelmöitiin sen seikan puolesta, että työsuhteasunnoissa asuminen tulee vielä jatkumaan ja sen vuoksi haluttiin saada aikaan vuokrasääntö. Valtakunnallisesti

Juhani Kopposela
Vantaankosken eläkkeellä oleva
kirkkoherra, rovasti.
Pappisliiton puheenjohtaja 1987–1990.

voitaisiin tarkastella vuokrien kehittämisestä. Tarvittaessa voitaisiin ryhtyä toimiin epäkohtien poistamiseksi. Työnantajapuoli ei halunnut sääntöä missään tapauksessa. Muuta taistelukeinoja ei ollut kuin pidettyä muusta neuvottelutoiminnasta siksi kunnes sääntö saataisiin aikaan. Kirkon työmarkkinakenttään oli tullut häiriö ja niin asiaa sovitteltiin valtakunnan sovittelijan toimistossa. Silloinen valtakunnan sovittelija Jorma Reini oli erittäin asiallinen. Kalpeaksi sovinoksi tuli se, että kirkkohallitus suosittellee verotusarvon käyttämisestä vuokran perusteena silloin kun muuta selvää määräytymisperustetta ei ole käytettävissä. Vuokrasääntöä ei saatu aikaan. Siirtyminen kokonaispalkkaukseen on sujunut odotettua paremmin. Tosin myöhemmin verotusarvot nousivat enemmän kuin asuntojen vuokrat. Tästä taas seurasi verotus- ja eläkeongelmia. Suuria ongelmia ei tällä alueella ole myöhemmin syntynyt. Tätä kehitystä on osaltaan auttanut siirtyminen omiin asuntoihin.

Kirkolliskokous oli syksyllä 1986 hyväksynyt pappisviran avaamisen naisille. Päätökseen liittyi ponsi, jonka mukaan kielteisesti naispappeuteen suhtautuneet papit voivat olla kirkkomme papinvirassa. Tämä johtaisi välttämättä

käytännön elämässä törmäyksiin. Tästä syystä Pappisliitto asetti työryhmän laatimaan papistolle ns. ajo-ohjetta niille, jotka eivät päätöstä voineet hyväksyä. Lisäksi ryhmään valittiin piispa Olavi Rimpiläinen, kirkkoherra Henrik Perret, naisteologiyhdistyksen silloinen puheenjohtaja Marjatta Laitinen ja liiton toiminnanjohtaja Osmo Setälä. Neuvottelut olivat vaikeat, mutta siitä huolimatta sujuivat ystävällisessä hengessä. Marjatta Laitinen oli hyvin sovitteluva. Vaikeampaa oli itselläni, koska lain kunnioitus oli itselleni tärkeä asia. Ohjeet saatiin aikaan. Niiden mukaan naispappeuteen kielteisesti suhtautuvat saavat kieltäytyä toimimasta yhdessä naispapiin kanssa, mutta silloin he itse väistyvät. Naispapiin ei tarvitse väistyä. Ohjeet ovat toimineet suhteellisen hyvin, vaikka tiedämmekin, että joissakin tapauksissa naispappi on väistynyt »yhteisen hyvän» vuoksi.

Jos ajosääntöneuvottelut sujuivat, vastaavaa menestystä ei syntynyt ns. Launikan jutussa. Halusin sovittelua osapuolten välillä ja siksi hankin asiaan liittyvät asiakirjat. Niistä selvisi, että asia on todella sekava. Päätin yrittää, mutta en pystynyt luomaan luottamuksellista suhdetta asian osapuoliin. Tunsin itseni avuttomaksi ja pettyneeksi. Näin ei ollut käynyt kohdallani aikaisemmin. Asian ratkaisivat aikanaan tuomioistuimet.

Helmikuussa 1987 Pappisliiton hallitus teki kokous- ja tutustumismatkan Viron kirkon konsistorin vieraaksi. Keskustelimme virolaisten veljien kanssa uudesta tilanteesta. Matkamme päätöksiä konsistori tarjosi lähtiäislounaan Viru-hotellin ylimmässä kerroksessa. Poikkeuksellisesti lounaalla oli mukana kaksi Viron valtiovaltion edustajaa. Lounaspuheessani keskityin Viron ja Suomen papiston vanhastaan läheisiin suhteisiin. Tulin puheessani maininneeksi, että Suomen televisiosta katselin kun Viron lippu nostettiin salkoon Tompean mäellä ja että silloin syvästi liikutuin. Vähän tämän jälkeen lähtivät valtion edustajat pois. Pelästyin teh-

neeni pahimman laatuksen monkan ja mitähän tästä seuraisi. Jonkin ajan kuluttua valtion edustajat palasivat takaisin. Sitten he jakoivat meille vieraille Viron lippu pieninä rintamerkkeinä. Kiittäessäni rintamerkeistä täytyi tovin aikaa etsiä katseella karpästä ravintolan katosta. Oli se sen verran vaikuttava hetki.

Puheenjohtajan tehtävissä on myös hauskoja yhteensattumia. Iki-muistoiseksi jäi kahdesta syystä matka Islannin pappisliiton 70-vuotisjuhlaan. Piispan sihteeri oli soittanut kotiini ja vaimoni oli ollut puhelimesta. Hän kertoi, että sihteeri oli kysynyt saarnaisinko sikäläisen synodaalikokouksen avajaisjumaanpalveluksessa. Hän oli vain ilmoittanut, että kyllä se saarnaa. Kierrellen hän sitten ilmoitti tulevasta tehtävästä. Ei auttanut muuta kuin ruvata vääntämään saarnaa ruotsin kielellä, islannin kieltä kun en osaa. Saarna oli sisällöllisesti suunnattu pappisveljille. Kun sitten olimme saapuneet Keflavikin lentoasemalle, jossa yksi pappisveli oli meitä vastassa, hän muutta mutkitta ilmoitti, että sinä saarnaat ensi sunnuntaina radiossa. Meinas mennä vähän pupu pöksyyn. Kun sitten piispalle vähän valittelin, että en ole arvannut valmistautua saarnaan radiokuuntelijoita ajatellen, hän vain hymyili ja kohautti olkapäitään. Ei auttanut muu kuin suomalaisen papin tyyneydellä kantaa häpeä sisällöllisesti väärin suunnatusta saarnasta.

Mutta 30-vuotishääpäivämme sattui juuri pappisliiton vuosikokouksen päiväksi. Kokouksen jälkeen johtokunta ja meidät ulkolaiset vieraat oli kutsuttu silloisen puheenjohtajan kotiin iltapalalle. Lähdimme matkaan yhdeksän aikaan illalla kokouksen päätyttyä. Matka kesti vajaat kaksi tuntia, jonka jälkeen saavuimme hänen pappilaansa mahtavan virran rannalle jossakin saaren sisäosissa. Siellä vaimoni ja minä vietimme hääpäivämme juhlaa Pohjolan valkeassa yössä syöden ihanaa lohiaateriaa kansainvälisessä pappisseurassa. Se oli — käyttäkseni nyky- nuorten ilmaisuja — mahtavaa.

OTSO SOVIJÄRVI

Lama-ajan muistoja

Tulin Pappisliiton puheenjohtajaksi vuonna 1991 siinä yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa ns. »hallittu rakenneuudistus» ja »vahvan markan» politiikka olivat syösseet maamme tämän vuosisadan syvim-
pään lamaan. Lamalla oli luonnollisesti laajemmat kansainväliset ulottuvuutensa, mutta täällä tehdyt päätökset (mm. rahamarkkinoiden nopea vapauttaminen) »terästäivät» sitä.

Tässä maailmanajassa kaikki riippuu kaikesta ja niinpä muistan oikeastaan koko nelivuotiskauteeni puheenjohtajana kytkeytyneen lamasta johtuvien kysymysten käsittelyyn. Tuntuu siltä, että »suuren kertomusten» — esimerkiksi kunnan lakkojen aika oli ohi. Veiniostakin oli puhti poissa! Koko ammattiyhdistysliike joutui pohtimaan omaa olemustaan ja tulevaisuuttaan. Niinpä Akavassa käytiin laajamittaista keskustelua uudistumisesta. Tämä koski ajallaan myös Akavan kirkollista sektoria, joka varsin pienistä joukoista koostuvana ammattikuntana uhkasi jäädä suurempien jalkoihin. Käyty keskustelu johti kirkon akavalaisten järjestöjen yhä lisääntyneeseen yhteistyöhön. Lopulta päästiin kaikki samoihin tiloihin! Tätä yhteistä identiteettiä vahvisti myös voimakkaasti kehittynyt Crux-lehti. Paljon keskusteltiin niin kokouksissa kuin käytävilläkin siitä, missä määrin työehtosopimuksia voitaisiin delegoida paikalliselle tasolle. Yhä ajankohtainen aihe!

Vähenevät kirkolliset varat johtivat sitten — ehkä ylimoitettuun — seurakunnallisten virkojen saneeraukseen. Myös teologit huomasivat olevansa työttömiä. Teologien työttömyyskas-

saan alkoi tulla runsaasti uusia liittymiä ja Pappisliiton jäsenmäärä kasvoi. Liitosta haettiin turvaa! Oli siksi luonnollista, että hallituksen mielenkiinto kohdistui virkojen priorisointiin, seurakunnallisen työn painopistealueisiin ja uusien papiston työllistämismuotoihin. Alettiin osittaa, jakaa ja pätkittää. Tänä päivänä melkoinen osa ajastani suuren seurakunnan kirkkoherrana kuuluu juuri näissä puuhissa!

Oli selvää, että kiristyneellä ilmapiirillä oli vaikutuksensa myös seurakuntien työilmapiiriin. Myös tätä alettiin selvittää ja seurata. Kiintoisaa onkin nyt todeta, että myös papistossa uskalletaan tunnustaa, ettei aina menekään niin hyvin kuin ulospäin näytetään. Pappikin uskaltaa tunnustaa voivansa huonosti. No tätä ei tietystikään ole syytä ylidramatisoida — onpahan kuitenkin merkki jonkinlaisesta tervehtymisestä. Työssä viihtymisen selvitelystä on lyhyt askel vapaa-ajan kysymysten pohdiskeluun. Kysymys »viisipäiväisestä» työviikosta olikin yksi niistä asioista, jotka keskusteluttivat jokaisen sopimuksen yhteydessä. Sitä kohti liikuttiin, vaikka epäroiden. Nyt se meillä on — ilmeisesti kohtuullisella menestyksellä.

Pappisliitolla on aina ollut hyvät suhteet moneenkin ulkomaiseen suuntaan. Mieleeni on jäänyt aivan erityisesti käynnit Virossa. Hallitus kokonaisuudessaan teki useita matkoja sinne. Ensi askeleitaan tuolloin ottamassa ollut vapaa maa, sen luterilainen kirkko ja seurakunnat olivat kiintoisia tutustumiskohteita. Tallinnassa oleva konsistorirakennus tuli tutuksi samoin kuin eräät vähemmät hohdokkaat tallinnalaiset hotellit. Hallitus nimittäin näytti usein esimerkkiä vaatimat-

Otso Sovijärvi
Jyväskylän kaupunkiseurakunnan
kirkkoherra, rovasti.
Pappisliiton puheenjohtaja 1991–1994.

tomasta matkailukulttuurista matkoittumalla edullisesti! Eräällä tällaisella matkalla suurin piirtein kaikki mikä on mahdollista mennä vikaan niin myös meni. Suorastaan taiturimaiseksi osoittautui bussikuski, joka luotsasi pikkuhuljaa hajoavan bussinsa Tartosta Tallinnaan kutakuinkin upeasti. Lopulta hajosivat vaihteetkin, mutta kotiin tultiin! Hallituksen jäsenten henkilökohtainen rukouselämä lieenee tämän reissun ansiosta saanut kelpo »boosterin»!

Hallituksen pöytäkirjoja omalta puheenjohtajakaudeltani selaillessani muistuu tietysti mieleen monenlaista. En niillä lukijoita tämän enempää rasita. Toetanpa vaan, että omalla kaudellani opin arvostamaan sitä työtä, jota Osmon vetämä joukkue Pappisliitossa teki kirkkomme hyväksi. Tätä työyhteysttä ja teitä silloisia työtovereita — niin toimistossa kuin hallituksessakin — muistelen lämmöllä!

Onneksi olkoon 80-vuotias Pappisliitto! Ja kiitos!

Arto Laitinen
Kauniaisten suomalaisen seurakunnan kirkkoherra, lääninrovasti.
Pappisliiton puheenjohtaja 1995–1998.

Viisipäiväisestä vaikuttamiseen ja visioihin

”Ajan voi unohtaa vain käyttämällä sitä». Jollain tavalla tuo mietelmä sopii tämän hetken tuntoihin, kun nelivuotinen puheenjohtajakauteni Pappisliitossa on päätymässä. Kokouksia, edunvalvontaa, pappisidentiteetin etsintää, kotimaisia ja kansainvälisiä verkostoja sekä vaikuttamisyri-tyksiä on riittänyt. Tässä tuoksinassa ajan kuluminenkin on välillä unohtunut!

Edunvalvonta on ollut perinteisesti keskeisessä asemassa, mutta sen rinnalle on viime vuosina järjestelmällisesti pyritty nostamaan se, että olemme nimenomaan pappien liitto. Teologiaan, itsensä kouluttamiseen ja kehittämiseen, työssä jaksamiseen sekä työyhteisön hyvinvointiin on monella tavoin kiinnitetty huomiota.

Edunvalvontarintamalta erillisistä asioista muistuvat mieleen kädenväännöt kahdesta vapaa-aikasopimuksesta. Ensimmäinen irtisanottiin jo ennen sen alkamista. Irtisanomisen laillisuudesta keskusteltiin valtakunnansovittelijankin kanssa. Mutta pääasia oli, että vihdoin päästiin ns. viisipäiväiseen työviikkoon. Vaikka liiton tutkimus osoittaaakin, etteivät kaikki pysty tai eivät halua tai eivät osaa sitä noudattaa, niin esimiesten velvollisuus on tur-

vata se alaisilleen vaikkapa työvoimaa lisäämällä.

EU-direktiivin mukaisissa työaikalakeja koske- vissa säädöksissä emme onnistuneet toivomallam- me tavalla. Seurakuntien hengelliset työntekijät rinnastetaan niissä poronhoidon ja kalastuksen har- joittajiin. Ollenkaan väheksymättä näitä ammatti- aloja tai rinnastukseen sisältyvää symboliikkaa, to- tean, että itselläni — päinvastoin kuin Kirkon sopimusvaltuuskunnalla — on hiukan toisenlainen kuva työstäni seurakunnassa.

Pappisliiton toimintaympäristöä ja toimintaa on visioitu nykyisin neljän vuoden jaksoissa. Valtuus- ton hyväksymänä visiosuunnitelma antaa ryhtiä työhön ja kannanottoihin. Kantaa on otettu myös kirkossa tapahtuviin uudistuksiin. Puheenjohtaja- vuosinani laajat lausunnot on annettu mm. diako- naatin, hiippakuntahallinnon ja jumalanpalveluk- sen uudistamisesta.

Vuoden pappi -valinnasta on kehkeytymässä traditio. Valinta julkistetaan neljännen kerran lii- ton 80-vuotisjuhlissa. Pappisliiton työelämässä ole- vian jäsenmäärä on jatkuvasti kasvanut. Se on näinä vuosina ihmetyttänyt, että jotkut eläkeläiset ovat eronneet liiton jäsenyydestä. Ei kai eläke niin heikko ole, että parin sadan markan jäsenmaksu ottaa kukkaron päälle!?

Puheenjohtajakauteni alkuun sisältyi piispa Huovisen toimittama liiton uusien tilojen siunaam- inen. Kehä tietyllä tavalla sulkeutuu, kun viimei- simpien asioiden joukossa on ollut vanhojen tilojen myyminen. Liiton talous on kunnossa. Kiitos siitä liiton toimiston väelle — erityisesti toimin- nanjohtajan paikalta projektipäälliköksi siirtyneel- le Osmo Setälälle. Kiitos myös uudelle toiminnan- johtajalle Esko Jossakselle, joka on kiitettävällä taidolla ja tarmolla ryhtynyt ohjaamaan Pappislii- toa kohti uusia haasteita. Kiitos myös liiton halli- tukselle, johon on löytynyt näinä vuosina kyyk- käitä pappeja — samoin kuin valtuustoon.

Näinä neljänä vuotena on aika siis lähes unoh- tunut — niin paljon on tapahtunut. Minun ansioni on ollut se, etten ole onnistunut olemaan esteenä tuolle tapahtumiselle!

KIRKOSSA HYVIÄ JA SITOUTUNEITA PAPPEJA

Pappisliiton juhluvuoden nimiä voisi mainita niin monta kuin liitolla on jäseniä. Kaikki liitolle merkittävät henkilöt eivät ole edes pappeja eikä niin muodoin liiton jäseniäkään. Taapaamiamme kolmea liiton jäsentä yhdistää sekä merkittävät kirkolliset tehtävät että myös luopuminen niistä.

Crux-lehti haastatteli Vantaankosken eläkkeelle juuri jäänyttä kirkkoherraa, Pappisliiton entistä puheenjohtajaa **Juhani Kopposelaa** ja liiton puheenjohtajuudesta papiston päivien yhteydessä luopuvaa Kautiaisten suomalaisen seurakunnan kirkkoherraa **Arto Laitista**. Keskustelussa piti olla alunperin mukana myös arkkipiispa John Vikström, mutta häneen iskenyt akuutti iskias pakotti hänet osallistumaan vain puhelimitse oheisen haastattelun muodossa..

Kysymykset papin identiteetistä, kutsumuksesta, sitoutumisesta ja luopumisesta innostivat Jussin ja Arton keskusteluun, josta tässä osa. Vähän puhuimme myös Pappisliitostakin.

KUTSUMUSTA NIMITETÄÄN TÄNÄÄN SITOUTUMISEKSI

Papin työtä on vanhastaan sanottu kutsumustyöksi. Siinä on jotakin sellaista juhlallista, jota varsinkin nuoremmat tuntevat joskus vierastavan.

»Kutsumus papiksi on sellainen asia, joka pitää valita joka aamu. Ei riitä, että kerran on ryhtynyt opiskelemaan teologiaa ja vihitty papiksi, vaan se on valittava matkan varrella yhä uudestaan», toteaa Juhani Kopposela aluksi. Jussi kertoo, että muutosta omassa ajattelussa on tapahtunut pappisuran alusta tähän päivään niin, että voi sanoa olevan kolmas tai neljäs teologia nyt menossa. Kutsumus merkitsee myös kipua niiden asioiden edessä, joita elämässä asetetaan.

Arto haluaa valinnan sijasta korostaa kutsumuksessa sitä, miten hänet on johdettu pappeuteen. Hie-man Arto pelkäsi, että tuo kuulosti liian hurskaalta. Oikeudenmukaisuus kuuluu myös papin kutsumuksen sisältöön. Kutsumuksen kipu on tuossakin.

»Kutsumus-sana on korvautunut sanalla *sitoutuminen*», toteaa Jussi, joka muistelee pappisvihkimyksiä asessoriaikanaan ja niitä nuoria pappeja, jotka olivat hyvin sitoutuneita tehtäväänsä. Kirkolla ei siis ainakaan tältä osin ole hätää, kutsumustietoisuutta ja sitoutumista kyllä löytyy. »Kokemus toimia nuorten pappien kanssa on ollut minul-

le rikas asia pappisurallani», Jussi jatkaa.

Papisto on sitoutunut omaan tehtäväänsä, papit tietävät, missä tehtävissä he ovat, kenen palveluksessa he toimivat. Valitettavaa vain on, että media on kiinnostunut sellaisesta papista, jonka sitoutumisen tehtäväänsä on heikko, kutsumustietoisuus horjuu. Oikea kuva papin työstä ei ole mikään uutinen, sen sijaan ääri-ilmiöt ja papin virheet ovat uutisia.

»TURHAT KORISTEET ON KARSITTU PAPPISKUVASTA»

»Enää ei pappina välttämättä pääse paikkakunnan merkkihenkilöksi», toteaa Arto, joka itse on toiminut pikkukaupungin kunnallispolitiikassa aktiivisesti vuosia. Molemmat toteavat, ettei pappina olemisessa sinällään ole sellaista hohtoa, joka vetäisi ihmisiä tälle uralle. Kaupunkilaispappeina ruuhka-Suomessa toimineina molemmat ovat eläneet ikään kuin papin roolin muuttumisen murrosvaiheessa; vielä papia arvostetaan, mutta itsestäänselvyys ei se arvostus ole. Mistään papin aseman alamäestä ei ole kyse, turha on karsiutunut vähitellen ja pappi on toisella tavalla puhe-etäisyydellä ihmisiin. »Kun rovasti tulee vastaan, ei enää tarvitse mennä ojaan», heittää Jussi pilke silmä kulmassa.

Pienen kyselyn jälkeen alamäeksi tunnustetaan papin asemassa se, ettei hänellä ole ilman muuta enää paikkaa, jossa voisi puhua heikon asiasta vahvoille. Papin pitää nyt toisella tavalla taistella itselleen mahdollisuus vaikuttaa. »Tuo on kuitenkin ennen kaikkea henkilökysymys», toteaa Arto. »Itsetunnon kohottaminen pappeudella on väärä lähtökohta.» Jussi kyseli, että kohottaako pappeus tänään enää kenenkään itsetuntoa. »Pyydystäkö silloin kalaa, jota ei ole olemassa?» Ehkä tuollainen aseman muutos on kuitenkin vain myönteinen muutos, ajatteli haastattelija hiljaa.

»KOKONAINEN SITOUTUMINEN VIRKAAN JA TYÖHÖN ON PAPIN VOIMAVARA JA KAHLE»

Papin työlle luonteenomainen piirre on sen kokonaisvaltaisuus. Työn ja siviilielämän välissä ei kovin paljoa eroa ole, eikä voikaan olla. Sitoutuminen pappisvirkaan on kokonaisvaltaista elämäntapaa. Tällaiselle elämäntapataitelijalle vaarana on samaistaa työ ja elämä. »Kyllä se on papin työn voimavara ja kahle», toteaa Jussi ja jatkaa pohdis-

kuvat Pauli Vanhala

Juhani Kopposela ja Arto Laitinen toteavat, ettei pappina olemisessa sinällään ole sellaista hoitoa, joka vetäisi ihmisiä tälle uralle. Vielä pappia arvostetaan, mutta itsestäänselvää se ei enää ole.

keluaan: »Olen miettinyt, että jos ei tätä papin työn kahletta olisi ollut, mitä ne muut kahleet olisi kohdallani voineet olla. Kuitenkin, jos jokin kahle täytyy olla, aika hyvä kahle on tämä sitoutuminen papin virkaan ja tehtävään.» Yhdessä kokeneet veljet toteavat, että viranhoidon tehtävien, ei pappeuden, rajaaminen on ongelma kirkossa.

PAPIN VIRKOJA TARVITAAN LISÄÄ — NYT!

Aika vakavasti puheenjohtajat suhtautuvat papin väsymiseen ja työn rajaamisen ongelmiin. »On ihmisiä, jotka ovat valmiit kantamaan vastuuta. Vaaranahan aina on, että viestii toisille vain omaa korvaamattomuuttaan. Mutta vastuunkantaminen on eräs tyyppikysymys», toteaa Arto. »Jos papin ajankäyttö menee ihan kuralle, kyse on usein — rankasti sanottuna — epäluottamuksesta virkatovereita kohtaan», sanoo Jussi. Samalla Jussi painokkaasti toteaa, että tulisi olla niitä, joiden kanssa työtä jakaa. »Papin virkojen lisääminen olisi kirkolle etu. Nyt pitäisi ottaa työhön niitä, joita tarvitsemme kipeästi suurten ikäluokkien eläköityessä. Juuri nyt pitäisi toimia», Jussi visioi.

KASVAAKO TIIMITYÖN TAITO PAPISTON KESKUUDESSA

»Papin työ hautajaisineen ja vihkimisineen on aika lailla soolotyötä», väittää Arto. Jussi väittää vastaan: »Kyllä jumalanpalveluksessa tarvitaan yhteis-

työkykyä. Saati lapsi- ja nuorisotyön tiimeissä. Kyllä seurakuntatyön muutos on ollut valtavan suuri, tarvitaan uutta yhteistyötä, kykyä ryhmätyöhön ja yhteistyöhön. Tiimityön taidot eivät perinteisesti ole olleet parhaita mahdollisia pappien keskuudessa. Papin virkojen määrän lisäämisen rinnalla yhteistyötaitojen kehittäminen on tärkeää.» »Ja tarvitsemme ryhmiä, jossa sitä yksinäistä työtäkin voisi pohtia ja arvioida», toteaa Artokin, pienen seurakunnan kirkkoherran virassa kokenut pappi.

Totesimme, että tiimin taso ja vahvuus koetellaan pienissä ja suurissa kriiseissä. »Ensimmäisten pappisvuosien aikana hyväksyminen joukkoon on arvaamatoman tärkeää. Samoin on merkittävää, jos ei säästetä nuorta pappia vaikeiden sielunhoitotapausten kohdalla. Minä olen ollut kova esimies näissä asioissa. Mutta kiittämään ovat tulleet. Pakeneminen vaikeista tilanteista on erittäin vaarallista», Jussi toteaa. Ensimmäisten pappisvuosien merkitystä papin kasvamiselle ei voi olla korostamatta. Niiden tärkeys pitäisi kirkossa ja seurakunnissa vähintäänkin tiedostaa.

KUKA PAPIN LÄHEISIN TYÖTOVERI

»Viikonloppuna lähin työtoveri on kanttori tai suntio, alkuvuikosta se voi olla diakonissa tai vaikkapa joku vapaaehtoinen», Jussi aprikoi. »Kannataako läheisintä työtoveria lähteä etsimäänkään», epäilee Arto. Pappi ei välttämättä ole toisen papin läheisin työtoveri. Tietenkin samaistuminen tapahtuu pappeihin, mutta talouspäällikkö voi olla

paljon läheisempi kuin toinen pappi. Kirkkoherran varamiesjärjestelmä olisi haastateltavien mielestä kuitenkin sellainen kehittämisen asia, jolla voitaisiin parantaa seurakunnan johtamisen edellytyksiä. Olisi aina joku papeista, joka kantaa suurempaa vastuuta kirkkoherran kanssa johtamisen asioista.

Puheenjohtajilla on siis aika avara näkemys ja kokemus työtovereistaan. Vastaava toimittaja toteaa, että helppo tällaista on pappien, diakoniatyöntekijöiden ja kanttorien lehdessä julkaista.

»PAPPI ON PAPPI NIIN KAUAN KUIN ELÄÄ»

Pappina elämisen eräs merkittävä piirre on, että se ei pääty eläkkeelle jäämiseen. »Mihin se pappeus voisi kadota?» kyseli Jussi, joka kesäkuun alussa luopui Vantaankosken seurakunnan kirkkoherran virasta eläkkeelle siirryttyään. Pappisvuosia on takana jo lähes 40 vuotta, niistä Vantaankoskella lähes 30 vuotta. »Kuoleminen ilmiö vaikuttaa toki papissakin, askel lyhenee ja ajatus harhailee, mutta ei pappeus mihinkään katoa», Jussi vielä jatkaa. Pappeus onkin eräs niistä vahvoista asioista, joka rapistumisessa kestää. Pappisvihkimys, joka itse asiassa pohjaa kasteeseen, on aika kantava asia eläkkeelle lähtiessäkin, luopuessaakin. »Eläkkeelle jääminen on palkanmaksun järjestelykysymys», naurahtaa Jussi.

Sitäkin pohdimme, kuinka esimerkiksi kirkkoherran virassa voitaisiin ottaa huomioon myös ikään-

tymisen tuoma voimien väheneminen. Voisiko tehtäviä jollakin tavalla keventää ennen eläkkeelle jäämistä. »Tajusin oikeastaan vasta kesäkuun alussa, kuinka väsynyt oikein olinkaan», eläkepappi Juhani Kopposela huokaa. Takana oli paitsi pitkä ja ansioikas palvelus pappina, mutta myös ikävän julkisuuden saanut kriisi ja sen selvittäminen viimeisinä työvuosina omassa seurakuntayhtymässä.

MITÄ ELÄKEPAPIT VOISIVAT ANTAA MUILLE PAPEILLE?

Kun kyselen, mikä on ollut tylsintä eläkekuukausissa, Jussi vastaa empimättä, ettei ole ollut mitään tylsää. »Jalkoja särkee niin kuin työssäkin, ei eläkkeellä olo pelkkää auvoakaan ole, mutta tylsä ja auvoinen elämä ei ole samalla viivalla.» Eläkkeelle jäävä voi olla hyvällä tavalla tukena seuraajalleen, sen keskustelijat yhdessä totesivat. Roikkumaan ei saa jäädä. »Jos ei kykene olemaan sekaantumatta, kannattaa pysyä virassaan niin kauan kuin saa olla. Kun lähtee niin silloin tulee lähteä tosissaan», toteaa Jussi huokaisten samalla, että käytännön testi on hänen kohdallaan vielä asiassa tekemättä.

»Perhepappina toimiminen on hyvä eläkepapin

Meditoikaa pappisvihkimyskaavaa yhä uudestaan

Arkkipiispa John Vikström antoi haastattelun puhelimitse Crux-lehdelle. Keskustelimme samoista asioista kuin Juhani Kopposelan ja Arto Laitisen kanssa.

Mietittäessä papin työn tätä päivää kysyin arkkipiispan pappisuran alun tärkeistä asioista. Ensimmäiset vuodethan ovat tunnetusti keskeisiä koko uran kannalta. »Ensimmäisen synodaalikokoukseni hienoin kokemus oli mahdollisuus samastua eräisiin suuresti arvostamiini vanhempiin ja kokeneisiin virkaveljiin. Tuossa yhteenkuuluminen kokemuksesta ja tunteesta konkretisoitui minun pappis-kutsumukseni», kertoo arkkipiispa John Vikström oman pappisuransa aivan alusta.

Papiksi vihittäville arkkipiispa Vikström sanoo tämän mukaisesti painottaneensa, että pappisvihkimys on ordoon — sääntökuntaan — liittäminen, ordinaatio. Tätä ordon ajatusta pitäisi nykyistä enemmän viljellä kirkossamme.

»Pelkään nimittäin, että puhe kutsumuksesta koetaan tänä päivänä liian paljon vaatimuksena ja taakkana. Sen varsinainen tarkoitus ja tehtävä on innostaa, antaa voimia, vapauttaa», John Vikström pohdiskelee ja miettii vielä, mi-

ten kutsumustietoisuutta tulisi hoitaa: »Kutsumustietoisuutta on määrätietoisesti 'ravittava' ja hoidettava Jumalan sanalla ja vaikkapa meditoimalla yhä uudestaan pappisvihkimyskaavaa, erityisesti sen rukouksia.»

Kutsumus ei arkkipiispan mukaan ole suinkaan vanhentunut termi. Kutsumus ja sitoutuminen ovat saman asian eri puolia. Kutsumustietoisuus auttaa sitoutumaan. Sitoutuminen on papin vastaus saamaansa kutsuun.

Keskusteltaessa pappien yhteistyökyyvystä John Vikström myöntää, että papeissa on jonkin verran soololijoita, mutta myös uutta intoa ja hakeutumista yhteistyöhön.

»On pysyvä jännitys oman työnäyn toteuttamisen ja välttämättömän työyhteisöön jäsentymisen välillä. Yleensä meillä on liian paljon yksityisyrityläisyyttä seurakunnissamme. Johtamiskulttuurista riippuu paljon.»

»On hyvä, että pappi on mukana myös sellaisissa toimissa, missä joku muu kuin pappi — esimerkiksi diakonia- tai nuorisotyöntekijä — on vetäjänä.»

Arkkipiispa on sisäistänyt ajatuksen elämän kestävistä pappeudesta ja piispuudesta.

**Aivan kuin yhdestä suusta Jussi ja Arto toteavat, että oman uran huippukohdat löytyvät kirkollisten toimitusten kokemuk-
sista.**

homma. Ne yhteydet, joita on perheisiin ollut voisi edelleenkin hoitaa», suunnitteli Arto, joka itse vielä voi olla terveyden niin salliessa virassa yli kymmenen vuotta. »Mitä minä kaipaen, on saarnaamista Myyrmäen kirkossa, kirkossa, johon minut liittää vahvat tunteet, olinhan sitä rakentamassa. Se on sananpalvelijan ja kirkonrakentajan, eläkepapin toive.» Kaihok-
sikin Jussi tuon tunteen tunnustaa. Jussi uskoi, että kyllä ne kerran vuodessa pyytävät saarnaamaan...

Eläkepappien roolissa Pappisliiton alaostotoimin-
nassa on kaksi vastakkaista puolta: toisaalta eläkeläisten kysymykset ovat ihan erityisiä, näkö-
kulma erilainen kuin työssä olevilla papeilla. Kuit-
tenkin eläkeläisten kokemukset eivät välity, jos he
toimivat vain omissa ryhmissään. Arto paljastaa,
että hän aikoinaan hiippakunta-asiamiehenä oli
kannustamassa Helsingin seudun eläkepappien ker-
hon perustamiseen, kerhon, jossa nyt Arto omat

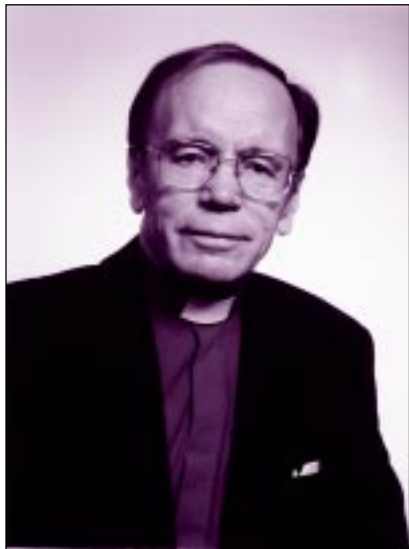
vanhemmat käyvät. Arto taitaa olla aina ollut pirkä tähtäimen suunnitelmien mies.

PAPIN TAIVAS JA HELVETTI

Aivan kuin yhdestä suusta Jussi ja Arto toteavat, että oman uran huippukohdat löytyvät kirkollisten toimitusten kokemuk-
sista. Jussi muistaa liikuttuneena erään täh-
tähetyksen nuorena kodissa, jossa hän oli
ollut kastamassa. Kahvihetken aikana äiti
tuo kastetun lapsen yhtäkkiä papin syliin, vento-
vieraan ihmisen syliin. »Koin siinä hyvin voima-
kasta hyväksyntää.»

Papin työn helvetti on näiden veljien kohdalla
löytynyt hallinnon ja byrokratian alalta, sillä hau-
tajaiset saattavat olla rankkoja, mutta niissä on
aina armo läsnä. »Kyllä, kun on lyönyt päätään
seinään kirkkoneuvostossa, hävinnyt 6–0, kuten
Ilta-Sanomien kerran Kauniaisista kirjoitti, ne on
ollut niitä tylsimpiä kokemuksia», Arto muistelee.
»Helsingin Sanomista ne minunkin helvetit on
luettavissa», toteaa Jussi.

Läheisetkin saavat osansa pappeudesta. Toisilla
on kokemus, etteivät papin lapset ole joutuneet
kärsimään vanhempiensa ammatista, mutta päin-
vastaisiakin kokemuksia on: »Pojalta katkesi 1970-
luvun melskeissä kylkiluu ja joutui kouluakin vaih-
tamaan», Jussi täryttää ja hiljentää joukkoamme. ➔

**Papiksi vihittäville
arkkipiispa Vik-
ström sanoo pai-
nottaneensa, että
pappisvihkimys on
ordoon — sääntö-
kuntaan — liittä-
minen, ordinaatio.
Tätä ordon ajatus-
ta pitäisi nykyistä
enemmän viljellä
kirkossamme.**

»Emeritus, loppuunpalvelut, on oikeastaan aika
epäonnistunut sana kun pappis- ja piispanvirasta
on kyse. Tiedämme tietysti mitä sillä tarkoitetaan,
mutta enemmän pitäisi painottaa ajatusta 'kerran
pappi / piispa, aina pappi / piispa'. Tämä merkitsee
omalle identiteettillemme äärimmäisen paljon. Kut-
sumustietoisuudesta ei saa eikä tarvitse päästä eläke-
keelle!»

Toki emerituksen asema merkitsee muutosta

aikaisempaan, vaikka oleellisimmassa, mikä liittyy
pappeuteen ja piispuuteen, ei tapahdu muutosta.
»Kun arkkipiispana olen joutunut aika paljon ole-
maan julkisuuden valokeilassa, saattaa tuntua vä-
hän oudolta, kun valot yhtäkkiä sammuvat. Vai-
kuttamisen mahdollisuudesta luopuminen tulee var-
mastakin myös tuntuun — kun omasta mielestään
tietää niin hyvin, mitä nyt 'tarttis' tehdä!»

John Vikströmin pappisvuosina on pappiskuvasa-
ja -roolissa kuitenkin tapahtunut muutoksia, kun
papin ja hänen perheensä yksityisyyden painotta-
minen on suuresti kasvanut. Tehdään entistä enem-
män eroa persoonan ja viran välillä.

»Jaksamisen kannalta tämä voi olla hyvä, mutta
olisi hyvä muistaa, että virka myös kantaa, että sen
varassa saa myös levätä, olla oma itsensä keskellä
viranhoitoa.»

Omilla eläkevuosiltaan arkkipiispa John Vikström
toivoo, että ne tulevat olemaan syvenemisen ja sees-
tymisen vuosia, jolloin saisi nykyistä rauhallisemmin
ja perusteellisemmin katsoa missä täällä oikein men-
nään, yhteiskunnassa, kirkossa, kulttuurissa.

Crux-lehti toivottaa arkkipiispalle hyviä eläke-
vuosia, terveyttä ja monia mahdollisuuksia puhe-
in ja kirjoituksin osallistua kirkossa ja yhteiskunnassa
käytävään keskusteluun — uudesta näkökulmasta.

Haastattelijana Jukka Huttunen

Joka tapauksessa yhdessä toteamme, että papin homma tältäkin osin poikkeaa toimitusjohtajan tai raitiovaununkuljettajan hommasta.

PAPPIEN YHTEYS JA VERKOTTUMINEN

Pohdiskelimme pappien keskinäisen yhteyden merkitystä ja muotihokeman »verkottuminen» sisältöä pappien työssä. »Kyllä kollegiaalisuus kuuluu olennaisena pappien työhön, sitä pitää kasvattaa ja vaalia, jottei papit ryhdy riitelemään keskenään», Arto toteaa. Pappisystävän, joka on muusta kuin omasta työyhteisöstä, nähtiin merkittävänä. Pappisliiton alaosastot voivat tarjota erään foorumin keskinäiselle yhteydelle.

Verkottuminen kuuluu papille. »Ennen rovasti tuli kuulemaan 1200 ihmistä, nyt papin pitää juosta 15 tilaisuudessa läsnä», Jussi ajattelee ääneen ja toteaa jälleen, että pappeja tarvittaisiin enemmän. Metsästyseurat, Leijonat, Rotaryt ja urheiluseurat tarjoavat kentän papin työlle. Jussi ja Arto viipyvät vielä hetken pohdiskellessa maailman muutosta. Muutosta, jossa osuuskaupan baari ja maitolava ovat menettäneet merkityksensä yhteyden paikkoina.

Pappien kykyä verkottua keskenään, jakaa omaa työtään ja ratkaisuja pohdittua. Alaosastoissa tavataan. Mutta ehkä yhteisöt eivät ole enää kovin selviäpiirteisiä, toisilla Taizé-ryhmä, toisilla herätysliike. »Kirkkoherrat musta tuntuu –havaintojeni perusteella kykenevät ja joutuvat keskustelemaan keskenään», Arto väittää. Jäin miettimään jääkö se vain kirkkoherrojen keskeiseksi seurusteluksi. »Papit ovat saarnaajia, perustelemissa eivät papit ole kovin hyviä», on Jussin kokemus. Keskustelukin on näin hankalampaa, aikaa pohdiskelulle tuntuu olevan kovin vähän.

PAPISLIITON PUHEENJOHTAJANA

»Minä olen oman panokseni liitolle antanut. Uudelle puheenjohtajalle haluan antaa tilaa. Siksi en asettunut enää ehdokkaaksi liiton valtuuston vaalissakaan. Nyt on uusien miesten tai naisten aika», Arto toteaa, kun siirrymme puhumaan Pappisliiton puheenjohtajuudesta ja sen vaikutuksesta näiden miesten papin työhön. »Minulle Pappisliiton jäsenyys on ollut osa sitoutumistani papin tehtävään, kyse ei ole vain etujen valvonnasta», Arto jatkaa. Liiton jäsenyydestä eläkkeelle jäätyään eroavat ihmetyttävät Artoa. »Ei kai se muutaman sadan markan maksu niin raskas eläkkeestä ole maksaa, saahan sillä Cruxinkin.»

»Soittelin minä jonkin kuukauden ajan tehtävästä luopuessani Setälän Osmolle, että mitä kuu-

luu», vastaa Juhani Kopposela kysyttäessä oliko puheenjohtajuuden jälkeen mahdollisuuksia ja tilaa vielä vaikuttaa liitossa. »Mahdollisuuksia oli enemmän kuin haluja», Jussi jatkaa. Jussia muistutettiin, että olihan hän vielä yhden kauden valtuustossa puheenjohtajuuden jälkeenkin.

Samoilla linjoilla on myös kohta luopuva puheenjohtajakin: vaikka päivittäisestä kuviosta ja liiton organisaatiosta pois jääkin, käytettävissä tukijana Artokin haluaa olla. Kaikki riippuu tulevista puheenjohtajista ja liiton päättäjistä, Arto korostaa.

»Kansainväliset suhteet olivat merkittäviä minulle puheenjohtajakaudeltani. Toiseksi opin palkkakuvien monimutkaisuuden ja sen, ettei tämän papin virka sovi tähän maailmaan! Papin homma ja palkkauksen järjestäminen oli siksi aika vaikeaa, kun virka on permanentissa ristiriidassa maailman kanssa.» Jussi yllättää meidät, mutta jatkaa, että on pelattava annetuilla — ei muilla — korteilla. On siis vain yritettävä sovittaa papin virkaa ja tätä maailmaa — kuitenkin.

»Kirkkoherrana olemiseen puheenjohtajuus on vaikuttanut niin, että tarkemmin joutuu omassa työssään seurakunnassa soveltamaan täällä sopimiamme asioita», Arto toteaa ja muistelee muun muassa vapaa-aikaratkaisuja, jotka olivat pinnalla hänen kaudellaan. Puheenjohtajuuden toinen puoli on syyllisyys oman seurakunnan työyhteisöstä pois annettu aika.

»SUOMEN KIRKON PAPISLIITTO PITÄISI KEKSIÄ, JOS SITÄ EI OLISI»

»Liiton nimi ei voi olla muu kuin Suomen kirkon pappisliitto», Jussi linjaa ja Arto korostaa samaa asiaa: »Olemme kirkon pappeja. Ristiriittiliitteet työntekijöiden ja työnantajan välillä ovat mahdollisia, mutta papin hyvinvointi on myös kirkon hyvinvointia», ajattelivat veljet yhtäpitävästi.

Edunvalvonta ja ammatillisen identiteetin vaaliminen eivät riitele liiton toiminnassa. »Tarpeetkin ovat muuttuneet esimerkiksi koulutusasioissa», muistelee Jussi. »Sitoutumisen ja kutsumuksen korostaminen on Pappisliiton tehtävä edunvalvonnan lisäksi», Jussi jatkaa.

»Pappisliitto vaikuttaa voimakkaasti kirkollisissa uudistuksissa», vielä puheenjohtajan tehtävää hoitava Arto varovasti arvioi menneyttä. »Pappisliiton ulkomaiset koulutusmatkat ovat tarjonneet tiettyä kansainvälisen koulutuksen mahdollisuutta niille, joihin kirkon tarjoamat mahdollisuudet eivät yllä», nostaa Arto esille erään merkittävän tehtävän.

»Suomen kirkon pappisliitto pitäisi keksiä, jos sitä ei olisi», Jussi huipentaa keskustelumme.

Haastattelijoina Esko Jossas ja Jukka Huttunen

ILMARINEN

Motivo

Pelasta-

kaamme

työ,

kyky.

MOTIVO

Elintarvikkeiden ja kansallisen
työkykyä kehittämiseksi

Kysy Motivosta, lue Ilmarisen numerosta 0901 18 11 tai kysy Ilmarisne osastoista www.ilmarinen.fi.

CRUX

6 • 1998

19

KUVAN TEOLOGIA TÄNÄÄN?

Alustus Ekumeenisen Raamattutapahtuman Kuva ja sana -seminaarissa 5.5.1998

1. JOHDAN NOKSI: KUVATULVA JA KUVAN TEOLOGIA

Kuva hallitsee modernia elämänmenoa ja optista ympäristöämme. Kohtaamme sen kaikkialla, usein uupumukseen asti: sanoma- ja sarjakuvalehdissä, TV:ssä ja mainostauluissa. Kaupunkimiljöössä ei voi juuri kohdistaa katsettaan suuntaan, josta ei jokin katseenvangitsija vaatisi huomiota itselleen. Nuoremme kasvavat sarjakuvalehti kainalossa TV:tä katsellen ja elektronisia pelejä pelaten! Tämä karrikointi on vain lievästi liioittelevaa.

Elämme siis kuvatulvan keskellä. Kuvan luonteen ja sen käytön pohdinta on jo esteettisen ympäristöhygienian kannalta välttämätöntä. Tämä tehtävä kuuluu myös teologialle. Tässä alustuksessa tarkastelen ensin kuvan, sanan ja sävelen eroa. Seuraavaksi luomme lyhyen katsauksen siihen, miten luterilainen perinne on kuvan ymmärtänyt ja miten se on sitä käyttänyt. Samalla esittelen uuden kuvateologisen termin, nimittäin *rukouskuvan*. Lopuksi pohdiskelen vielä lyhyesti niitä kysymyksiä, joita teologia asettaa modernille ja postmodernille taiteelle.

2. MITEN EROAVAT KUVA, SANA JA SÄVEL TOISISTAAN?

Seminaarimme aihe on »Kuva ja sana». Miten ne eroavat toisistaan? Näiden kahden seuran voimme vielä lisätä myös »sävelen»? Mikä on niille kullekin tunnusomaista? Seuraavat kolme, käytännönläheistä määritelmää auttanevat meitä eteenpäin myös kuvan erityisominaisuuksien pohdinnassa:

Sana avaa asian. Sana kutsuu asiansa nimeltä. Suuresta asiamoneudesta kukin sana kutsuu esille oman asiansa, mainitsee sen »nimeltä». Pieni lapsi iloitsee päiväkausia jokaisesta uudesta sanasta. Sen avulla on hänellä myös itse asia hallussaan. Jos taas kadotamme sanan, on myös itse asiakin hukassa!

Kuva tekee läsnäolevaksi, nimenomaan silmälle läsnäolevaksi. Sana kulkee korvan kautta, kuvalla taas on oma verkkonsa, jonka kanaville ei sanalla ole asiaa. Sana auttaa meitä käsittämään asian eli saamaan sen »käteemme», ymmärtämään eli saamaan asian ympäri kierretyksi eli hallinnassamme olevaan »aitaukseen». Kuva taas tuo kohteensa meille pysyvästi läsnäolevaksi. Kuva ei tuo kohdetansa meille kokonaan. Kuva ja kuvattu siis kuva-

kohde eivät ole yksi ja sama eli ne eivät ole identtiset. Kuva kantaa kuitenkin voimiensa mukaan kuvatun katseltavaksemme.

Sävel tulkitsee tunteen, tunnetilan tai ehkä vielä täsmällisemmin tuntemisemme ja sähköistää sen kasvijuuret. Lapsuudessa opittu laulu, virsi tai veisu kantaa sävelillään mukanaan kokonaisen tunnelmaston. Miten syvältä koskettaakaan meitä Finlandia tai Jumala omi linnamme, ainakin vanhempaa polvea!

3. KUVA JA SANA — KAKSI ITSENÄISTÄ, JOTKA TÄYDENTÄVÄT TOISIAAN

Kuva siis tekee läsnäolevaksi silmälle. Se kantaa kuvakohteen luoksemme voimiensa mukaan. Olisi lyhytnäköistä asettaa kuva ja sana toistensa vastakohtiksi tai kilpailijoiksi. Ne kumpikin ovat tulosta kahdesta itsenäisestä aistitoiminnasta: näkemisestä ja kuulemisesta ja niihin liittyvästä ihmishengen erittelystä ja syntetisoinnista. Kuva ja sana ovat kumpikin myös itsenäisiä kulttuurimuotoja. Ne ovat kuitenkin toisistaan riippuvaisia, ja ne voivat täydentää toisiaan suotuisalla tavalla. Näin voimme muotoilla latinalaisen lännen keskeisimmän kuvateologisen johtoaatuksen.

4. ULKOINEN KUVA JA SANA — SISÄINEN KUVA JA SANA

Kuva ja sana ovat kumpikin sidoksissa ihmisen psyyken toimintatapaan. Meidän ajattelumme toimii siten, että käytämme sisäistä sanaa ja kuvaa. Lutherin teologian eräs kantava pilari liittyy juuri tähän. On olemassa ulkoinen sana ja sisäinen sana. Ulkoinen sana synnyttää sisäisen sanan ja sisäinen sana taas voi vahvistaa ja terävöittää ulkoista sanaa. Luther puhuu myös ulkoisista kuvista ja sisäisistä kuvista. Hän katsoo, että ajattelumme toimii paljolti juuri sisäisten kuvien avulla. Luther ei tässä puhu kuitenkaan pelkästään ihmisen ajattelun toiminnasta sellaisenaan, vaan hän ankkuroi sisäisen ja ulkoisen sanan Jumalan sisätrinitaariseen salaisuuteen ja Jumalan sanan inkarnoitumiseen. Näin hän muotoilee tämän asian Vähän katekismuksen toisen uskonkappaleen selityksessä: *Minä uskon, että Jeesus Kristus, tosi Jumala, Isästä iankaikkisudessa syntynyt ja tosi ihminen, syntynyt Neitsyt Mariasta, on minun Herrani, ...*

Hannu Väisänen »Fragmentteja uskosta» on varmasti hyvä esimerkki modernista alttaritaideteoksesta, joka on saanut seurakunnassa ristiriitaisen vastaanoton. Kolmeosainen taulu on Helsingin Mellunkylässä Mikaelinkirkossa, joka valmistui 1988.

Kuvasta sisällemme välittynyt vaikutus alkaa muokata meitä oman sisältönsä mukaisesti. Näin ihmisen henki seurustelee sisäisesti kuvan kanssa. Ulkoisen kuvan tarkastelu vahvistaa sisäistä kuvaa ja tarkentaa sitä. Vastaavasti taas sisäinen kuvamme ohjaa meitä tutkimaan ulkoista kuvaa uudella, entistä syvemmällä tavalla. Siten löydämme ulkoisesta kuvasta lisää sisältöä, jota emme siinä aikaisemmin ole vielä laisinkaan havainneet. Sisäinen kuva ja ulkoinen kuva tehostavat toisiaan.

5. RUKOUSKUVA ELI KUVAN KÄYTTÖ RUKOUKSESSA JA MEDITAATIOSSA

Kuva tekee läsnäolevaksi. Se siis voi avata meille myös kristillisen uskon sisältöä edellyttäen, että se esittää jotakin uskomme aiheita ja muuten soveltuu käytettäväksi niin yksityisessä kuin yhteisessäkin hartaudentarjoituksessa. Tällaisesta kuvasta suosittelisin käytettäväksi termiä *rukouskuva*. Se on tietääkseni uutismuodostus. Olen alkanut käyttää sitä *Kirkkovuoden Kuvista* (Sley-kirjat, Hki 1996). Ne samoin kuin esimerkiksi kirkkojemme alttaritaulut ovat mielestäni tyypillisiä rukouskuvia, siis kuvia jotka tukevat ja vahvistavat rukousta ja mietiskelyä ja kutsuvat siihen. *Kirkkovuoden kuvat* on koko kirkkovuoden kaikki sunnuntait kattava rukouskuvasto. Se on tarkoitettu pidettäväksi kodissa avoimna parhaillaan eletävän kirkkovuoden sunnuntain kohdalta. Pari kolme kertaa päivässä tapahtuva hiljentymisen sen tutkimiseen auttaa meitä sisälle kunkin sunnuntain tai juhlapäivän aiheeseen. Kirjan kuva siirtyy vähitellen sisäiseksi kuvaksemme ja avaa päivä päivältä yhä enemmän pyhän autuaaksi tekevän uskomme asioita. Koko viikon kestävä seurustelu kuvan ja tekstiaukeaman kanssa etenee kokemukseni valossa seuraavasti: maanantai ja tiistai menevät tutustumis-, keskiviikosta torstaihin syventymis- ja perjantaita lauantaihin avautumisvaiheeseen. Viikon kestävä rukous ja mietiskely kuvan avulla noudattaa omaa, ihmisen psyyken edellytyksistä nousevaa dynamiikkaa. Kulloinkin tutkittava kirkkovuoden kuva tulee vähitellen minulle sisäiseksi kuvaksi. Sitten se alkaa muokata minua sisältönsä mukaisesti. Perjantain lauantain tietämissä kuva voi avautua niin valtaisalla voimalla, että silloin on heittäydyttävä maahan Jumalan eteen. Toisinaan kuva taas avautuu ilman äkillistä kokemusta suloisena rikastumisen

Jumalan sisäinen, siis Kolminaisuuden sisäinen Sana, syntyy Isästä ajan ja paikan ylittäen. Sitten hän syntyy Neitsyt Mariasta aikaan ja paikkaan. Jumalan Sanalla on siten kaksi erilaista syntymistä: Kolminaisuuden sisäinen, salaisuuteen kätkeytyvä, ja ulkoinen, ihmiseksi syntyminen Neitsyt Mariasta. Nämä kaksi syntymistä kuuluvat kuitenkin yhteen. Toista ei ole ilman toista. Tätä suurta salaisuutta Luther soveltaa myös siihen, miten Jumalan Sana toimii herättäessään ihmisessä uskon. Se tulee luoksemme ulkoisena, puhuttuna, kirjoitettuna Sanana ja herättää meissä sisäisen sanan. Ne kumpikin herättävät ihmisessä uskon Pyhään Kolmiyksyyteen ja pelastavat ihmisen synnin, kuoleman ja saatanan vallasta.

Myös kuva toimii samalla tavalla. Ulkoinen kuva tuo luoksemme kuvakohteen. Siitä välittyy sisällemme ennen pitkää sisäinen kuva, jota voimme niin sanoakseni tarkastella sielunsisäisellä »näyttöpäätteellä». Ulkoisesta kuvasta siirtyy siis silmän välityksellä jotakin sisällemme eli kuva siinä muodossa ja siinä vahvuudessa kuin pystymme sen omaksumaan.

Andrea della Robbia:
Kivenveistäjien Madonna
(1475–1480).

maan hyviä rukouskuvia. Nyt elet-
tävänä aikana tähän on etenkin kak-
si syytä: modernin taiteen käsitys
itsestään ja etenkin postmodernis-
min suosima moniarvoisuus.

6. LUTERILAINEN KIRKKO — ELÄVÄN SANAN KIRKKO

Edellä sanotun mukaisesti kuvalla voi
olla ja mielestäni tulisikin olla luon-
nollinen asema päivittäisessä hartau-
denharjoituksessa. Se herättää epäi-
lemättä kysymyksen, etteikö Luteri-
lainen kirkko olekaan enää Sanan
kirkko. Sanan suurella kirjaimella,
siis Jumalan Sanan kirkko? Kun tätä
aiheellisesti korostetaan, unohdetaan
kuitenkin usein, ettei Luterilainen
kirkko ole vain yleensä puhutun tai
kirjoitetun sanan, vaan korostetusti
Elävän Sanan kirkko. Tämä Elävä
Sana tarkoittaa Jumalan Poikaa, Ju-
malan sisäistä Sanaa, joka tuli lihak-
si, ihmiseksi Neitsyt Mariasta. Hän
on se Sana, jolle Pyhä Henki luo

tunteena ja sisäisenä riemun pyhän uskomme sa-
nomattomasta ihanuudesta.

Kirkkovuoden kuvien tehovoima nojaa olen-
naisesti *viitesuhteiseen sommitteluun*. Tämä tarkoita-
taa sitä, että kunkin sunnuntain keskeinen uusites-
tamentillinen aihe on sommiteltu yhteen kahden
vanhatestamentillisen aiheen kanssa, joita voi pi-
tää edellisen luonnollisina kasvujuurina. Tämä som-
mittelutapa nojaa ns. *Köyhien raamattuun*, jota on
pidettävä latinalaisen lännen perustavana kuva-
teologisena teoksena.

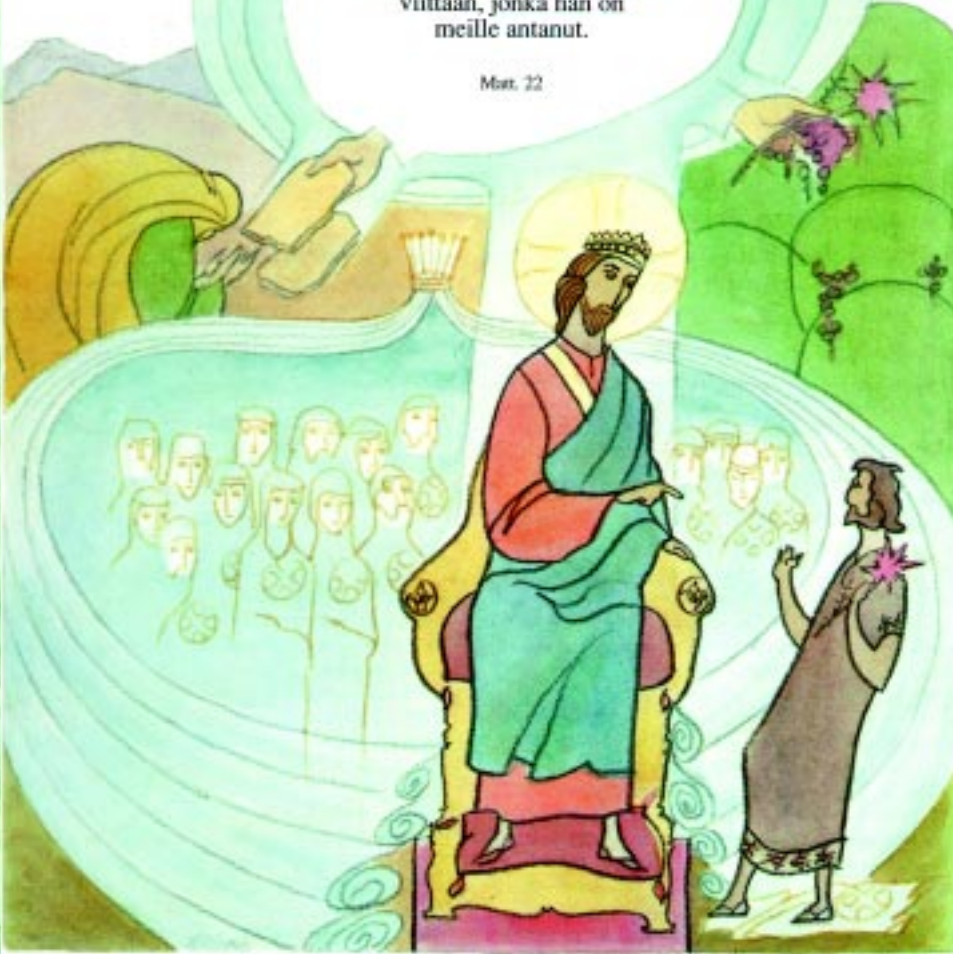
Rukouskuvalle on asetettava erityisen ankarat
sisällölliset ja taiteelliset laatuvaatimukset. Kaikki
kuvat, vaikka ne käsittelevätkin kristillistä aihetta,
eivät silti toimi rukouskuvina. Rukouskuvan tulee
ensinnäkin olla sopusoinnussa kristillisen uskon
kanssa. Toiseksi sen tulee olla puhdistavan ankara,
kolmanneksi suloisen lempeä ja vielä neljänneksi
sisällöltään tyhjentyvän. Rukouskuvasta onkin
siksi sanottava, että se on vaativin mahdollinen
kuvataiteen laji. On vain vähän taiteilijoita, jotka
ilman useita vuosia kestävää yhteistyötä teologisen
asiantuntijan kanssa, yleensäkin pystyisivät luo-

kirkon ja jonka Pyhä Henki tekee eläväksi niin
saarnassa, sakramenteissa kuin kirjoitetussa sanassa-
kin. Sana on siis sekä kolminaisuusopillisesti että
kristologisesti tarkoin määritelty. Kaikkea on siis
mitattava vain tähän Elävään sanaan, ihmiseksi
tulleen Jumalan Poikaan, Jeesukseen Kristukseen.
Hänestä Raamattu kuitenkin sanoo, että Hän on
Jumalan kuva (2. Kor. 4: 4), ja edelleen: »hän on
näkyvä Jumalan kuva» (Kol. 1: 15) ja »hä-
nen olemuksensa kuva» (Hebr. 1: 3). Jumalan oma
Sana on siis myös Hänen itsensä Kuva. Raamatun
käsitys kuvasta ei siis ole vain tiettyyn, kiinteään,
muuttumattomaan hahmoon saatettu kuva, vaan
myös kuva voi olla elävä. Kuva ja sana voidaan
ymmärtää ääripäiksi jatkumossa, jossa niiden välissä
on kuvakirjoitusta, viitteellisiä merkkejä, emblee-
mejä ja symboleita. Juuri tällä tavalla kuva ymmär-
rettiin luterilaisen ortodoksian ajalla, joka kehitti
hienoviritteisen kuvasymboliikan, jonka tunnemme
emblematiikan nimellä.

Tämän lisäksi on vielä mainittava kaksi seikkaa,
jotka tarkentavat käsitystämme luterilaisuudesta sa-
nan kirkkona:

Kuninkaan Pojan häät
ovat alkaneet!
Pukeutukaamme vanhurskauden
viittaan, jonka hän on
meille antanut.

Mat. 22

Mooses rukoulee Jumalaa
kulkemaan kansan kanssa.

2. Moos. 34

Hääjuhlan isäntä puhuttelee onkarasti
juhla-asuun pukeutunutta.

Mat. 22

Jumalan viinitarha kasvaa
villimäisiä ja ohdakkeita.

Jes. 5

Kalevi Mustosen ja Liisa Kuninkaan kuva kirjoittajan ideoimasta ja suunnittele-masta kirjasta »Kirkkovuoden kuvat. Kutsu mietiskelyyn ja rukoukseen» (SLEY-kirjat 1996).

a) Syksyllä 1995 pidettiin Dresdenissä Saksan katolisten historian ja kirkkohistorian tutkijain kokous, jossa esitettiin se hämmästyttävä tutkimustulos, että Saksan luterilaisilla alueilla on säilynyt selvästi enemmän keskiaikaisia kirkkojen interiöö-rejä, esineistöä ja kuvia ja veistoksia kuin puhtaasti katolisilla alueilla. Niinpä katoliset tutkijat ovatkin alkaneet puhua »Luterilaisuuden säilyttävästä voimasta, Die bewahrende Kraft des Luthertums».

b) Luterilainen uskonpuhdistus asetti kuvitetun raamatun kansan käteen. Käsityksen tästä saamme seuraavista luvuista: Yksin Wittenbergin kirjanpaina-jat valmistivat vuoteen 1626 ainakin 100 kuvitettua

koko raamatunlaitosta. Luther itse valitsi vuoden 1534 ensimmäiseen koko raamatunkäännökseen aiheet ja määräsi niiden paikan tekstissä. Vuoden 1534 raamattulaitoksessa on 117 puupiiirroskuvaa.

Luterilaisuudella on koko kristikunnan puitteis-akin tarkasteltuna se kiistaton ansio, että se on asettanut kuvitetun raamatun kansan käteen. Siis Sanan kirkko on tuonut jokaisen ulottuville myös raamatullisen kuvan. Tämä on velvoittava perintö. Siihen myös Kirkkovuoden kuvat haluavat tietoisesti liittyä. — Todettakoon tässä vielä, että Saksassa on tällä hetkellä tietääkseni viisi oman aikamme taiteilijoiden kuvittamaan Raamattua myynnissä.

7. MODERNIN TAITEEN ITSEYMMÄRRYS JA RUKOUSKUVA

Rukouskuva on vaativin mahdollinen kuvataiteen laji! Mistä sitten löydämme taiteilijoita, jotka olisivat halukkaita tekemään rukouskuvia ja joilla olisi siihen myös kaikki tarvittavat valmiudet? Tässä törmäämme heti modernin taiteen luomiin taideihanteisiin ja sen itseymmärrykseen, jotka määräävät vielä nyt ellettävänä postmodernismin aikana ammattitaiteilijoiden ihanteita ja itseymmärrystä. Siksi meidän on lyhyesti pohdittava siten, mitä moderni taide oikeastaan oli ja mitä on postmodernismi.

Nojaudun seuraavassa viime vuonna ilmestyneeseen Sandro Bocolan jättimäiseen tutkimukseen »Die Kunst der Moderne» (Darmstadt 1997, 624 s. 401 pienekköä mustavalkoista kuvaa). Kuka ei olisi tuskaillut sen kanssa, mitä moderni taide oikeastaan on? Bocolan kirja on ensimmäinen käsiini osunut kokonaisuus, joka tekee modernin taiteen eri suuntaukset samoin kuin yksityiset taiteilijat ymmärrettäviksi saman taidekauden ilmentyminä. Varsinainen moderni, myös abstraktiksi kutsuttu, tai alkoi Bocolan mukaan vuonna 1870 ja päättyi sataa vuotta myöhemmin eli 1970. Aika sen jälkeen on jo postmodernismia. Modernismi on verrattavissa kehityskulkunsa osalta sitä aikaisempiin taidekausiin kuten antiikkiin, keskiaikaan, renessanssiin ja uuden ajan taiteeseen. Samoin kuin nämä myös modernismi on käynyt läpi viisi kehitysvaihetta: arkaaisen vaiheen, klassismin, manierismin, barokin ja myöhäisbarokin. Bocolan mukaan taide on tieteen ja uskonnon tapaan eräs todellisuuden hallinnan henkinen muoto. Taide joutuu aina luomaan itselleen oman kielen, jonka avulla se vastaa seuraaviin neljään peruskysymykseen: 1. Mikä on todellista? 2. Miten kaikki kuuluu yhteen? 3. Miten minä kuulun kokonaisuuteen? Ja 4. Mikä on kaiken merkitys? Näistä neljästä peruskysymyksestä kasvaa myös neljä taiteellista asennetta, nimittäin empiiris-realistinen, struktuuristinen, ekspressiivis-romanttinen ja idealistis-symbolistinen. Tällaisen käsitevarustuksen, eräänlaisen rasterin avulla, johon kuuluvat vielä taiteen syntyä ja kehitysdynamiikkaa ohjaavat voimat, niiden suhde aikahistorialliseen ympäristöön ja taiteilijan ja hänen kollektiivinsa esittäytynä eli exhibitionistisen ja ideaalisen minuuden välinen jännitys, Bocolan onnistuu ihailtavalla johdonmukaisuudella ja jäntevyydellä jäsentämään yhdeksi ilmiökokonaisuudeksi koko modernin taiteen suunnattoman monimuotoisuuden ja sen liki 500 yksilöllistä taiteilijaa.

Kutakin taidekautta kantaa oma *paradigma*, perustava ajatusmalli. Modernismissa se on Bocolan mukaan kaiken olemisen ykseys: Ruumis ja henki, materia ja energia ovat yhden ja saman, näkymättömän todellisuuden erilaisia ilmentymiä. Olemukseltaan ne kaikki ovat yhtä. Niinpä ihminen ja maailma ovat nimettömien, ei enää konkreettisesti käsi-

tettävien, vaan pelkästään abstraktisti ajateltavien luonnonvoimien luoma tapahtumakudos. Tämän paradigman saattoivat ensimmäisinä Mondrian ja Kandinsky täyteen kukoistukseensa. Siksi Bocola pitääkin heitä modernin taiteen klassisen vaiheen puhtaimpina edustajina. He eivät kuvaa enää aistitodellisuutta, vaan luovat uudentyyppisen, autonomisen kuvan, joka nostaa esille taiteen kielellä kaiken olemisen näkymättömän järjestyksen.

Edellä sanotun valossa käy ymmärrettäväksi se vaikeaselkoinen ristiriita, jonka kanssa monet seurakunnat ovat painineet. Ne halusivat kirkkoonsa tai seurakuntasaliinsa kristinuskon kanssa sopusoinnussa olevan taideteoksen esimerkiksi alttaritaulun tai -dekoraation, mutteivät voikaan tuntea omakseen taiteilijan sinne luomaa teosta. Yhtäällä on siis seurakunta, joka toivoi saavansa rukousta ja mietiskelyä tukevan ja uskontunnustuksen kanssa sopusoinnussa olevan rukouskuvan. Toisaalla taas on taiteilija, joka oli uskollinen modernin taiteen ja koko ammattikuntansa itseymmärrykselle ja normistolle. Modernin taiteen mukaan se itse asettaa sekä sisällön että määrää käyttämänsä muotokielen. Tämän ristiriidan voi laukaista vain hyvä *motiiviteksti*.

Motiivitekstiksi kutsun huolellista sisällöllistä selostusta siitä aiheesta tai aihekudoksesta, johon taiteilijalta tilataan teos. Se on välttämätön edellä mainitun vaikeaselkoisen ristiriidan laukaisemiseksi. Kristinuskolla on tarkkarajainen, ja aina tarkasti rajautuva, annettu sisältö. Se ei ole vain yleistä uskonnollisuutta ja harrasta tunnelmointia. Motiivitekstissä on tämä tarkkarajainen sisältö avattava taiteilijalle ymmärrettävällä kielellä tilattavan aiheen osalta. Niinpä esimerkiksi Miseri-cordias Domini-sunnuntain paimen-aihe edellyttää sitä, että motiivitekstin laatija nivoo yhteen Jer. 23:n, Hes. 34:n ja Jh 10:n. Hyvä paimen -aihe on ymmärrettävissä oikein vain näiden kolmen Raamatun luvun valossa. Koska kelvottomat paimenet eivät ole hoitaneet kunnolla laumaa, ilmoittaa Jumala, Jahve, itse ryhtyvänsä Israelin paimeniksi. Jumala toteutti lupauksensa tulemalla ihmiseksi Nasaretin Jeesuksessa. Tämä valtavuus on siis saatettava kuvalliseen hahmoon. Taiteilijan olisi siis kuvattava itse Jumala, joka tuli ihmiseksi ja on nyt niin Israelin kuin pakanakansojenkin, kuten meidän suomalaisten, Paimen. Kuinka kukaan voi kuvata Jumalaa, jota kukaan ei ole nähnyt? Jos teologi onnistuu kirjoittamaan siitä motiivitekstin, onnistuu taiteilija kuvaamaan sen myös teoksessaan! Samalla taiteilijalle selviää paljon muutakin, nimittäin, mikä verraton innoituksen lähde onkaan usko Pyhään Kolmiykseen. Mitään muuta ei voida asettaa sen rinnalle taiteilijan ilmaisuvoiman sähköistäjänä.

8. POSTMODERNISMI — MONIARVOISUUS — JUMALAN YKSEYS

Runsas vuosisadan mieltä kuohuttanut moderni taide on nyt siis jo taaksejäänyt, historiaan siirtynyt

Onko Salvador Dalin »Pyhän ristin Johanneksen Kristus» modernismia vai postmodernismia? Olisiko siitä rukouskuvaksi?

kausi. Nyt elämme paljon puhuttua postmodernismia. Se siis alkoi Bocolan mukaan vuonna 1970 eli n. 27 vuotta sitten. Hän pitää sitä välivaiheena modernismin viimeisen vaiheen ja vielä hahmottoman uuden aikakauden ensimmäisen vaiheen välillä. Bocolalla ei ole postmodernismista hyvää sanottavaa. Oman taiteellisen kielen asemesta sen edustajat lainailevat tyyliuotoja, aiheita ja kuvamateriaalia aikaisempien taidekausiensa tyhjentyneistä varastosta. Lainailua hallitsee täydellinen kunnioituksen puute, ironia, kyynisyys ja ivailu. Niillä nostetaan esille omaa verratonta ylemmyyttä ja itsevarmuutta. Tosiasiassa postmodernismia kalvaa sisäinen tyhjyys, jota se ei uskalla kohdata. Sen sijaan se koväänisesti sanoo irtautuvansa kaikesta ykseyttä etsivästä taiteesta ja peittää sisäisen tyh-

jyytensä vaahtoamalla moniarvoisuudesta. Postmodernismilta puuttuu sisäinen vakavuus: sen asemesta se suosii hedonismia, aistinautintoa, ja eskapismia, todellisuuden pakoilua.

Moderni taide on siis kulkenut loppuun oman kehityksensä. Uusi taiteilijapolvi ei enää tunnekaan omakseen sen paradigmaa vaan etsii uutta, jota ei kuitenkaan ole vielä näköpiirissä.

Tähän Bocolan analyysiin on helppo liittyä. Omasta puolestani jatkan sitä vielä eteenpäin. Niin taiteilijoiden kuin kaikkien muiden tätä kulttuurivaihetta elävien olisi nyt välttämätöntä kohdata se sisäinen tyhjyys, joka on käsin kosketeltavissa. Se on kuitenkin jotakin niin kauheaa, niin nihiloivaa, ettei sitä kukaan usko kestävänsä. Sen vuoksi on paettava korvikkeisiin, joista yksi on puhe moniarvoisuudesta. Tosiasiassa se on ilmaus syntetisoivan keskuksen puuttumisesta.

Saattaa tuntua yllättävältä, että kuvan teologian määrittely postmodernismin dominoivassa ympäristössä voi tapahtua vain Jumalan ykseydestä käsi. Kristillinen teologia tuli vuosisataisen, vaikean henkisen painiskelun jälkeen siihen tulokseen, että Jumalan ykseys on tunnustettavissa oikein vain trinitaarisesti eli että Jumala on yksi ja voi olla yksi vain Pyhänä Kolmiykseytenä. Reformaatio liittyi tähän ajatustyöhön opillaan uskonvanhurskaudesta. Sehän koskee juuri Jumalan ykseyttä eli kysymystä siitä, miten jumalaton voidaan ottaa Jumalan sisätrinitaariseen ykseyteen. Se on mahdollista vain uskossa Kristuksen sijaisoitukseen.

Postmodernismin pakoilema sisäinen tyhjyys on siis kohdattavissa vain siten, että sille etsitään ratkaisua Jumalan ykseydestä lähtien. Mikä se ratkaisu voisi olla? Mielestäni ratkaisu on sen tunnustamisessa, että tuossa nihiloivassa tyhjyydessä kohtaamme sen saman Jumalan, joka tuli ihmiseksi Nasaretin Jeesuksessa. Tästä tunnustuksesta käsin väistyy myös kysymys moniarvoisuudesta toisarvoisena sivuun ja sen sisältämät totuuden jyvät jäsentyvät oikeille paikoilleen toisella tavalla.

9. »KUVAN TEOLOGIA TÄNÄÄN» — TIIVISTÄEN

Kuvan teologia tänään on siis »sylirysyistä» painia ajan valtavirtausten kanssa. Teologia hoitaa virkansa hyvin silloin, kun se huolehtii siitä, että jokainen rukouskuva on sopusoinnussa pyhän, autuaaksi tekevän uskomme kanssa. Sen tulee inspiroida taiteilijat siihen, että he pystyvät luomaan taideteoksiinsa puhdistavaa ankaruutta, samoin kuin sydämet sulattavaa lempeyttä. Taideteosten tulee olla luonteeltaan meditatiivisia, väreilläään sydäntä syvältä hoitavia. Jos teologia tähän pystyy, pystyvät taiteilijamme siihen vieläkin paremmin!

Kirjoittaja on Göttingenin yliopiston professori.

EIKÖ SAARNA OLEKAAN PUH

Tällä kirjoituksella on kaksi innoketta: käsi-kirjauudistus ja Jukka-Pekka Puron kirja: "Retoriikasta saarnaan" (Kirkon tutkimuskeskus 1998). Edellinen on itse otettu, jälkimmäinen annettu, mieluisia silti molemmat.

Puro on puheviestinnän ja erityisesti keskinäisviestinnän asiantuntijana lähtenyt tutkimaan tämän hetkistä suomalaista luterilaista saarnaa. Hän on onnistunut erinomaisesti.

VAIN PUHE EI OLE SAARNA

Tutkitut 25 saarnaa ovat nykyisen käsikirjan mukaisista jumalanpalveluksista. Ensimmäinen mielenkiintoinen havainto on se, miten Puro on rajannut saarnan. Me teologithan katsomme saarnan alkavan ensimmäisistä sanoista ja päättyvän puheen loppuun. Mahdollisesti laskemme mukaan lopun rukouksen. Laajimmillaan ajattelemme, että saarnavirsi on saarnaan johdattava osa ja saarnan jälkeinen virsi sen loppu. Näin on siis paperilla, mutta kokijan raja on toinen.

Puro katsoo saarnan alkavan puheen ensimmäisistä sanoista ja päättävän kirkollisilla ilmoituksilla. Hän kirjoittaa:

"Saamojen lopettamistavoissa oli vaihtelua vain nimellisesti. Käytännössä kaikki saamat päättyivät siihen, että pappi luki kastettujen, kuolleiden ja avioliittoon kuulutettujen nimet sekä ilmoitusasiat. Tämän jälkeen alkavan virren aikana kerättiin kolehti."

Hän pitää kuulijan kannalta kirkollisia ilmoituksia tärkeänä:

"Tämä vakiintunut lopetustapa on elämyksellisessä mielessä toimiva. Kuulijalle jää kuulutusasioista vaikutelma siitä, että kirkko seuraa seurakuntansa asioita ja on mukana ihmisten elämässä."

Miten hän on kokenut saarnavirren hän ei sano. Ehkä hänen kokemuksensa on ollut sama kuin oma- ni monasti: nykyisessä jumalanpalveluksessa vir- ret ovat väliaikamusiikkia, jolla siirrytään seura- vaan merkittävään tapahtumaan. Näin ei ole uudes- sa jumalanpalveluksessa. Niissä virrellä on erilaisia tehtäviä, mutta aina kunkin virren kohdalla erityi- sesti jumalanpalveluksen rakenteesta määräytyviä.

Jos Puron kokemus siirretään uudistettuun jumalanpalvelukseen, näyttää siltä että parasta olisi, jos kuulija voisi kokea jakson evankeliumin luvun alusta saarnan loppuun yhdeksi kokonaisuudeksi. Tähän päästäneen, jos saarnaaja menee saarnatuoliin päivän virren lopulla tai jos on evankeliumikulue, sen

lipa kerran kuningas, joka aarreka-
tutkijassaan löysi sieltä upean kruu-
notti sen esiin ja pani palvelijansa
maan kruunun. Pian hänen huom-
nittyi kruunussa olevaan upeaa
jalokiveen. Hänestä näytti, että n-
le jalokivelle ei ollut oikein, että s-
kruunua. Se oli myös vain yksi sen j-
hän käski kultaseppänsä irrottaa kive-
hdollisimman upean kehyyksen. Kun
, hän asetti jalokiven esille erikseen.

Aluksi väkeä kävi paljon ihailemassa sek
että jalokiveä. Aikaa myöten alkoi käydä ni
katsijat huomanneet lainkaan, että kuninkaall
nu päässään, he kiinnittivät kaiken huomior
veen. Niinpä kuningaskaan ei aina viitsinyt t
kruunua ja sen kiviä. Usein se oli tummun
pölyn peitossa. Joskus hän jopa toi esille va
jalokiven.

Kun aikaa kului lisää, ihmiset alkoivat löytää suuresta jalokivestä. Niinpä kuningas parannutti sen kehystä. Se yritettiin myös panna maahan edulliseen valoon. Ahkerasti sitä kiillotettiin myös katsella: oliko kivessä jotain vikaa, joka tuonut siihen murtumia? Oliko sen hionta aikainen? Kiveä pidettiin myös esillä lyhyempiä aikoja. Mikään ei auttanut.

Silloin kuningas muisti millaiselta jalokivi nyt kun hän näki sen kruunussa omalla paikallaan. Hän määräsi kehykset purettavaksi, kruunun kaidat kunnostettavaksi ja jalokiven kiinnitettäväksi omalle paikalleen. Mikä valtava hämmästyksen aiheutti kaikkia, kun kuningas ilmestyi kruunuun päällänsä. Kaikki ihastelivat kruunua ja sanoivat myönteisesti, että se oli oikea kruunu. Kuningas nousi upealta suuri jalokivi näytti oikeassa ympäristössä osana kruunua.

mukana. Edellisessä tapauksessa saarnaaja käyttäisi saarnatuolia evankeliumiambona ja lukisi sieltä evankeliumin. Useissa kirkkoissa saarnatuolin sijoitus on sellainen, että sen voi helposti mieltää evankeliumiamboksi. Jälkimmäisessä tapauksessa tai milloin saarnatuoli ei luontevasti käy lukupaikaksi saarnaaja kuitenkin kuuntelisi evankeliumin saarnatuolissa seisten. Evankeliumin ympärillä voidaan luonnollisesti laulaa Halleluja. Saarnaaja pääsisi heti tekstin luennan jälkeen saarnaamaan siitä. Hän olisi heti alkaessaan lähdössä evankeliumista kuin mäkihyp-

IE?

mmiotaan
unun. Hän
a kiillotta-
ionsa kiin-
n suureen
oin upeal-
e oli vain
jalokivistä.
n ja tehdä
hän käytti

ä kruunua
n, etteivät
a oli kruu-
nsa jaloki-
kiillotuttaa
ut ja jopa
ain suuren

ytää vikoja
tti ja suur-
hdollisim-
ettiin. Yri-
kaa? Oliko
ta vanhan-
män aikaa.

oli näyttä-
llaan. Hän
kin puolin
si takaisin
valtasikaan
ään esille.
ös, miten
ristössään,

kuva Hannu Hyske

pääjä lentoon hyppyrin nokalta.

Saarnan ja tekstin kiinteän yhteyden säilyttä-
miseksi on syytä harkita sellaista käytäntöä, että kun
saarnataan muusta lukukappaleesta kuin evan-
geliumista, niin silloinkin saarna pidettäisiin välittö-
mästi tekstin luvun jälkeen.

Saarnan loputtua koko sana-osan loppu-
ksi luetaan uskontunnustus. Sen voisi alkaa liturgi tai maallikko
lukupulpetista. Saarnaaja yhtyisi siihen muiden us-
kovien kanssa saarnatuolissa seisoen. Lukijan vaihtu-
minen antaisi kokemuksen, että saarna loppui.

Perhejumalanpalveluksesta, jota itsekin olin vä-
häiseltä osalta tekemässä, meille on syntynyt tapa,
että kun uskontunnustus on saarnan jälkeen, saar-
naaja johtaa sen. Kun uskontunnustuksen merkitys
tässä paikassa on se, että seurakunta tunnustautuu
siinä siihen uskoon, joka on tullut ilmi luetuissa
lukukappaleissa ja saarnassa, on luonnollisempaa,
ettei saarnaaja ikään kuin "pakota seurakuntaa us-
komaan hänen saarnaansa", vaan hän saa muiden
mukana ylistäen tunnustautua siihen, että Jumala
on puhunut.

SAARNA EI OLE PUHE VAAN KESKUSTELU

Puro lähtee analyysissaan tarkastelemaan saarnoja julkisena puheena retoriikan näkökulmasta. Hän tulee tulokseen, että saarnoissa käytetään tavattoman vähän retorisia keinoja. Tämä koskee sekä sanallista että sanatonta viestintää.

Todellinen tutkija ei voi jäädä tähän. Hän kysyy: entäs sitten? Puro tekee näin ja vastaa:

"... saarnat eivät usein oikeastaan olleetkaan retoriikan työkaluin tarkasteltavia. Sen sijaan niitä tulisi pitää yksilöiden välisen viestinnän ilmentymänä." "... suomalainen saarna ei oikeastaan ole suostutteleva ja vaikuttamaan pyrkivä puhe - toisin kuin voisi kuvitella - vaan neuvovan luonteinen puheenvuoro."

Vaikka Puro - aivan oikein - perustelee tulostaan suomalaisella puhokulttuurilla, voidaan siinä nähdä tulevan esiin taas kerran yhden saarnojen retorisen luonteen peruskysymyksen.

Saarnallahan on kaksi juurta: synagogajumalanpalveluksen keskustelunomainen tekstin selitys, homilia, ja klassisen retoriikan mukainen julkinen puhe. Niiden yhdistämistä pohdittiin alkukirkossa. On ajateltu, että idässä Johannes Khrysostomos ja lännessä Augustinus ratkaisi tämän kysymyksen. (Muuten Augustinuksen k.o. teos pitäisi kyllä saada suomeksi.) Ongelma kuitenkin näyttää olevan edelleen hyvissä voimissa. Puron tutkimus on mielenkiintoinen puheenvuoro tähän keskusteluun, koska siinä keskustelunomaisuutta perustellaan nykyaikaisen keskinäisviestinnän tutkimuksen tuloksilla.

Olen itsekin kirjassani "Yhteinen jumalanpalvelus" (Suomalainen teologinen kirjallisuusseura 1990) perustellut saarnojen luonnetta suomalaisella puhokulttuurilla. Jottei asia jäisi liian yksinkertaiseksi, niin siihen vielä kaksi näkökulmaa:

Kesällä 1988 olin kahden ulkomaisen uskonontutkijan kanssa Herättäjä-juhlilla. Kuunnellesaan yhtä seurapuhujaa he totesivat yhdestä suusta, ettei puhujalla ollut ollenkaan tunnetta mukana. Minun harjaantunut suomalainen korvani kuuli, että liikuttiin suomalaisen tunneskaalan äärirajoilla: puhuja oli niin liikuttunut, että hän oli koko ajan purskahtamassa itkuun. Toisaalta Suomen viime vuosikymmenien suosituimman puhujan Niilo Yli-Vainion puheet olivat ahdettu täyteen retorisia tehokeinoja.

JÄLKIHUOMAUTUS

Alun vertauksella olen yrittänyt kuvata sitä, miten näen saarnan aseman jumalanpalvelusuudistuksessa. Koska vertaus kuvaa aina vain yhtä asiaa, lukijan ei kannata vaivata päätään sillä, että saarnan lisäksi jumalanpalveluksessa on toinenkin suuri jalokivi. Tässä kirjoituksessa on käsitelty vain saarna.

LÄHETYS ON KIRKON PERUS- TEHTÄVÄ.

Mitä se on?

- Kristuksen kirkko on universaali ja yksi
- Sisarkirkon kehityksmaissa kutsuvat palvelukseensa ammattitaitoisia, hyväsydämiisiä pappeja
- Oletko valmis lähtemään?

Soita Suomen Lähetysseuraan

09-1297 305

tai marketta.antola@mission.fi

AVOIN AMMATTIKORKEAKOULU
Seurakuntaopistolla, Järvenpäässä
opetus on avointa kaikille kiinnostuneille

DIAK International course
in social analysis
and contextual theology
(or: Does Go(o)d Still Exist?)
11.1.-23.4.1999 (15 c)

Aim: The aim of the study module is to offer new models of local and international training based on social analysis, community work methods and contextual theology. It seeks to develop new methods and strategies for social action which are needed to respond to the new realities.

About the contents: Globalisation, Contextual theology & contextual Bible studies, The future of welfare, Social analysis, International study group, Practice based studies. Readings & discussion & lectures & debates & political prayers—and of course: all the inspiration shared in the international environment.

Tuition fee 2000,- FIM for people coming from western Europe.

Deadline for the applications 30.10. Contact person: Kari Latvus, kari.latvus@mail.diak.fi, tel 09-2719 812, fax 09-2711 659

Kalenteri täyttyi jo

Sana jumalanpalvelusuudistus on ollut rautaa viime vuosina niin erilaisissa raha-anomuksissa kuin hankkeissa, joilla on pyritty kasvattamaan hengellisen työn tekijöiden kaarta vähintään lamaa edeltävään lukumäärään. Onko jumalanpalvelusuudistus asia, johon voidaan hyvällä omallatunnolla ja asiallisin perustein vedota, kun verrataan seurakunnan työntekijän tämän päivän työmäärää jumalanpalvelusuudistuksen käynnistymistä edeltävään aikaan? Olen ymmärrettävästi pohtinut kysymystä kirkkomuusikon-kanttorin näkökulmasta oman kokemukseni kautta monenlaiseen koulutukseen osallistuneena ja käytännön uudistuksessa vuoden mukana olleena.

Lähtökohtani suhteessa uudistukseen on ehdottomasti positiivinen — olen siis onnellisten lähtöruudussa, vastenmielinen työhän on tunnetusti tekijälleen monin kerroin raskaampaa kuin mielui-

nen. Olen silloin tällöin uneksinut valkoisten kalenterisivujen viikoista (kuukausista), jotka voisin käyttää vain jumalanpalvelusuudistukseen paneutumiseen. Tarvitsisin aikaa lukea, aikaa paneutua muihinkin teoksiin kuin Jumalan kansan juhla tai jumalanpalvelusuudistuksen Perusteosa, jotka jo nekin antavat aihetta pitkäaikaisiin, rauhallisiin pohdintoihin. Tarvitsisin aikaa paneutua ohjelmistokysymyksiin. Uudistuksen myötä avautuu musiikille aivan uudet, kiehtovat mahdollisuudet. Tarvitsisin aikaa etsiä uutta/vanhaa nuottimateriaalia niin kuoroille kuin soittimilleni, koluta musiikkikirjastojen hyllyt ja keräilijöiden kokoelmat, ja tarvitsisin aikaa niihin paneutumiseen ja harjoitteluun. Olisi jopa mukava ehtiä syventyä kunnolla jumalanpalvelusuudistuksen Lisämateriaaliaineistoon. Tarvitsisin aikaa keskustella kollegojen kanssa. Uudistuvan jumalanpalveluksen myötä on alettu huomata improvisoinnin ja vapaan säestyksen merkitys. Ehtisinpä paneutua improvisaatiotaitoni kehittämiseen ja monipuoliseen säestämiseen, jotta voisin elävöittää virsilaulua ja messumeininkejä. Entä eri musiikkilajeilla toimivat messut? Niihin ei yhden ihmisen taito riitä. Tarvitsisin aikaa työyhteisöltä suunnitella ja keskustella messuistamme — seurakunnan keskeisimmästä toimintamuodosta — niin kuin kuulee sanottavan — ja tarvitsisimme aikaa opettaa ja tiedottaa niistä myös seurakuntalaisille.

Tyhjät sivut täyttyisivät harjoitustunneilla, joita ei tarvitsisi keskeyttää kokousten tai »vain vähän aikaa vievien» tilaisuuksien takia.

Kas! Taisivat tyhjät kalenterisivut jo täyttyä.

Olen usein ihmetellyt kanttorien kykyä selviytyä ja vaikei aina edes oikeastaan jaksaisikaan, jaksaa työssään. Jumalanpalvelusuudistus ei ole syntipukki »se teettää meille liikaa työtä», vaan innoituksen lähde ja työmotivaation kohottaja siinä positiivisena mukana oleville.

Nyt olisi aika itse kunkin työntekijän ja työyhteisön pysähtyä punnitsemaan voimavaransa, suhteuttaa »vanhat» työtehtävänsä ja jumalanpalvelusuudistuksen mukanaan tuomat lisätyöt niihin tai/sekä harkita vakavasti millä työsaralla lisäapu olisi ensisijaisen tarpeellista. Kanttorit ovat jaksamisen mestareita, mutta jos voimat loppuvat kuolee into ja ilman intoa on seurakuntatyöllä heikot mahdollisuudet menestyä!

kuva: Jarmo Saaren

Käytännön ja teorian vuorovaikutus sielunhoidon teologiassa

SYMPOSIUM 17.–18.11.1998

PAIKKA: SÄÄTYTALO, SALI 15 (2. KRS), SNELLMANINKATU 9–11, HELSINKI

TIISTAI 17.11.1998

9.15 Prof. *Eeva Martikainen*:
Symposiumin avaus

Miksi sielunhoidon tutkimus tarvitsee sekä systemaattista että empiiristä tutkimusotetta?

9.30 Dos. *Pauli Annala*
10.00 Prof. *Markku Heikkilä*
10.30 Tauko
10.40 Keskustelu
11.30 Tauko

Psykoterapioiden ihmiskäsityksiä

13.00 Dos. *Juhani Ihanus*
13.30 TT *Sammeli Juntunen*
14.00 TL *Matti-Pekka Virtaniemi* (korreferaatti)
14.15 Keskustelu
15.00 Tauko

Ihmisen ahdistus terapian ja uskon haasteena

15.30 TT, psykoanalyttikko *Matti Hyrck*
16.00 Psykoanalyttikko *Pentti Ikonen*
16.30 Toiminnanjohtaja *Pirkko Lahti*
(korreferaatti)
16.45 Keskustelu ja ensimmäisen päivän päätös

KESKIVIIKKO 18.11.1998

Rippi — armon väline vai päämäärä?

10.00 Prof. *Miikka Ruokanen*
10.30 TT *Paavo Kettunen*
11.00 Isä *Timo Lehmuskoski* (korreferaatti)
11.15 Tauko
11.25 Keskustelu
12.00 Tauko

**Uskonnollisten ja psyykkisten kysymysten
sisäkkäisyys hoidon haasteena**

13.30 TT, psykoanalyttikko *Pertti Järvinen*
14.00 Sairaalapastori *Päivi Luumi*
14.30 TT *Kalervo Nissilä* (korreferaatti)
14.45 Keskustelu
15.30 Tauko

Vapaaehtoisauttaminen

— mahdollisuus ja sudenkuoppa

16.00 TT *Hannu Sorri*
16.30 FL, psykoanalyttikko *Pirkko Siltala*
17.00 Pastori *Hilkka Olkinuora* (korreferaatti)
17.15 Keskustelu ja symposiumin päätös

Symposium on maksuton ja avoin kaikille asiasta kiinnostuneille. Samalla se on osa teologisen tiedekunnan antamaa täydennyskoulutusta.

Tervetuloa!

Järjestäjä:

Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura

Pappia kyydissä

”**D**iakoniatyöstä vastaavan papin tehtävänä on:

1) yhdessä diakonian viranhaltijan kanssa edistää diakonian toteutumista koko seurakunnan elämässä ...»

Sitaatti on suoraan diakoniatyön mallijohtosäännöstä ja jatkoa seuraa viiden kohdan verran. Oivallinen diakoniapapin toimenkuvaus!

Olen tällä jo kirkonpalvelulisään oikeuttavalla kirkollisella urallani törmännyt monenlaisiin dia-

koniapappeihin. Yleisin käytäntö lienee se, että virkaiältään ja usein myös ikävuosiltaan vanhin pappi saa työnjakokirjassa työalukseen diakoniatyön. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että diakonian viranhaltijat tekevät kaiken varsinaisen diakoniatyön ja pastori käy »vierailevana tähtenä» eri tilanteissa, mutta ei oikein pääse sisälle diakoniatyön syvimpään olemukseen, koska me diakoniatyöntekijät olemme niin tehokkaita, että haitollahan se pastori siinä vain pyörii.

Onneksi tuo edellä mainittu ei ole diakoniapastorin toimenkuvan koko totuus. Nykypäivänä sekä me diakoniatyöntekijät että -pastorit olemme yhä enemmän oppineet tekemään työtä yhdessä. Pappi kuuluu tasavertaisena työntekijänä diakoniatiimiin, joka suunnittelee ja toteuttaa seurakunnan diakoniatyötä. Itselläni on erittäin hyviä kokemuksia tällaisesta tiimityöstä. Ainoana diakonian viranhaltijana saisin kyllä tehdä työtä aika yksin ellei tämä yhteistyö diakoniapastorin kanssa toimisi. Sitä paitisi työtä on paljon mukavampi tehdä yhdessä kuin yksin. Ihan käytännön tasolla esim. avustusanomusten käsittely, laitospäätösten tekeminen, yhteisvastuukeräyksen toteuttaminen, jopa joidenkin kotikäyntien tekeminen yhdessä on ollut yhteistyötä parhaimmillaan, puhumattakaan työn suunnittelusta ja arvioinnista yhdessä.

Kyllä se pappi meidän diakoniatyöntekijöiden kyydissä pysyy, jos me vain suostumme hänet kelkkaamme ottamaan. Onnea juhlivalle Pappisliitolle ja monia tulevia hedelmällisen yhteistyön vuosia!

LIITTOJEN UUDET JÄSENET

Pappisliitto

Varsinaiset jäsenet

Alankoja, Irmeli, Helsingin srky
Amper, Paul, Kimito förs
Forsström, Annika, Turun srky
Jormakka, Terhi, Herättäjä-yhdistys
Koivisto, Elina, Riihimäen srk
Kuusi, Riitta, Kirkkohallitus/KDYK
Moilanen, Pauliina, Joensuun srky
Pihlajamäki, Kaisa, Nakkilan srk
Stenberg, Per, Karleby kyrkliga samf/
 Karleby sv. förs
Tuhkanen, Riikka, Äänekosken srk

Maisterijäsenet

Andersson, Benny, Mariehamn
Larvi, Tuomi, Kotka
Pohjanen, Outi, Vantaa
Ruusunen, Katianna, Helsinki
Österlund, Clas, Åbo

Diakoniatyöntekijöiden Liitto

Anttonen, Kristiina, diakoni, Kajaa-
 nin srk

Evilampi, Mia, diakoni, Porin srky/
 Diak.kesk.

Harstinen, Pirjo, diakonissa, Kuusjo-
 en srk

Heikkinen, Pia, diakonissa, Muhok-
 sen srk

Kukkonen, Eevi-Riitta, diakonissa,
 Pieksämäen maasrk

Laine, Mirjam, diakonissa, Mikkelin
 tuomiok.srk

Matinlasi, Heidi, diakoni, Salo-
 Uskelan srk

Grun, Saija, diakoni, Varkauden srk/
 Toivontupa

Nousiainen, Katja, diakoni, Koskelan
 työkesk. kann.yhd.ry

Nurminen, Anna-Kaisa, diakoni,
 Tarvasjoen srk

Puuperä, Heli, diakonissa, Haukipu-
 taan srk

Rintatalo, Paula, diakoni, Hgin srky/
 Pakila

Saarelainen, Päivi, diakoni, Lammin
 srk

Savela-Saarin, Virpi, diakoni,

Treen seudun näkövamm.yhdistys

Siitari, Nina, diakoni, Joutsan päivä-
 keskusyhdistys

Skaffari, Jürgen, diakonissa-sairaan-
 hoitaja, Saksa

Sorvali, Hanna-Kaisa, diakoni,
 Luopioisten srk

Suomen Kanttori-urkuriliitto

Haavisto, Marita, Himangan srk

Ijäs, Pauliina, Korttesjärven srk

Jurvelin, Pirkko, Tyrvävän srk

Kauppi, Tiina-Maria, Toivakan srk

Kopponen, Petri, Lemu-Askaisten srk

Korttilalli, Jouko, Ruokolahden srk

Levomäki, Maria, Piikkiön srk

Mustonen, Ritva-Liisa, Kouvolaan srk

Paukku, Terhi, Espoon srky

Ranta, Satu, Alavuden srk

Sointu-Siltanen, Satu, Vesilahden srk

Ainakin joka neljäs pappi kokee ongelmia työyhteisössään

Pappisliiton jäsenkyselyssä tammikuussa 1998 kiinnitettiin huomiota mm. papin jaksamiseen ja uupumiseen, työssä koettuun henkiseen väkivaltaan, työaikaan, työtyytyväisyyteen. Kyselyn tuloksia raportoidaan Cruxin juttusarjassa. Tällä kertaa esitellään alustavia tuloksia työyhteisö- ja johtamiskysymyksistä. Aineiston analysointi jatkuu Kirkon tutkimuskeskuksessa tutkija Kari Salosen johdolla.

Pappisliiton jäsenkyselyn perusteella enemmän kuin puolet papeista on sitä mieltä, että työyhteisön ihmissuhteet ovat ystävälliset, ilmapiiri on leppoisa ja luottamusta herättävä, esimies on tasapuolinen ja että tietoja välitetään avoimesti. Kaikkein tunnusomaisin piirre on itsenäisyyden korostaminen. Kaksi kolmasosaa papeista on sitä mieltä, että työyhteisö suosii itsenäisyyttä.

Itsenäisyys on sekä etu että haitta. Jokainen saa toimia oman kutsumuksensa ja työnäkynsä mukaisesti. Kukin on oman asiansa asiantuntija ja toimii itsenäisesti niin kuin itse parhaaksi näkee. Voisiko seurakunnan ja kirkon asia mennä kuitenkin paremmin eteenpäin, jos eri työntekijät ja eri työntekijäryhmät toimisivat yhdessä tiiminä? Tiimityö ei tarkoita sitä, että jokainen toimii täsmälleen samalla tavalla, vaan pikemminkin sitä, että tiimillä on yhteinen tavoite, ja jokaisella on tilaa toimia yhteisen tavoitteen puolesta omien lahjojensa mukaan. Nyt ainoastaan joka kolmas pappi on kokenut, että työyhteisössä on sovittu yhteiset tavoitteet.

TYÖYHTEISÖN ONGELMAKOHTIA

Suuri osa on kokenut työyhteisönsä ja sen ilmapiirin myös ongelmallisena. 40 % papeista on sitä mieltä, että ristiriidat peitellään sen sijaan että ne käsiteltäisiin avoimesti. Seurakunnissa saatetaan helposti ajatella, että yhteisessä hengellisessä työssä kaikki ovat ilman muuta samaa mieltä. Tällöin eri mieltä olevan on

vaikea ilmaista omaa mielipidettä. Toisella tavalla ajattelevaa pidetään pahimmillaan kokonaan uskosta osattomana. Jos erimielisyyksiä ja ristiriitoja ei haluta nähdä eikä niiden olemassaoloa hyväksyä, ongelmat koetetaan peitellä maton alle, ja uskotellaan ettei niitä olekaan. Kun ongelmat ovat kasvaneet niin suuriksi, ettei niitä voi enää ohittaa, työyhteisö onkin jo vakavassa kriisissä.

Papeista 35 % pitää työyhteisönsä päätöksentekoa hitaana. Joka kolmas pappi (33 %) valittaa, ettei esimies anna palautetta ja joka neljäs (25 %), että tietoja salaillaan. Joka neljäs pappi (24 %) on kokenut työyhteisön ilmapiirin enemmän jännittyneeksi kuin leppoisaksi ja samoin joka neljäs (24 %) on sitä mieltä, että esimiehellä on suosikkeja.

MILLAINEN ON HYVÄ JOHTAJA?

Kyselyyn vastanneista 41 % pitää oman työyhteisönsä johtajaa hyvänä ja 25 % huonona. Aineisto antaa myös mahdollisuuden tutkia, millainen johtaja on vastaajien mielestä hyvä ja millainen huono. Tärkeimmät hyvän johtajan ominaisuudet ovat: se, että esimiehen ja alaisten välillä vallitsee hyvä yhteistyö, että esimies keskustelee avoimesti alaistensa kanssa, ja että hän on tasapuolinen. Hyvä johtaja välittää tietoja avoimesti ja hänen päätöksentekonsa perustuu avoimeen keskusteluun ja kuunteluun eikä määräyksiin ja arvovallan käyttöön. Hyvä esimies johtaa aktiivisesti ja myös antaa runsaasti palautetta. Hyvän johtajan työyhteisössä on leppoisa, kan-

suosii itsenäisyyttä	66	19	15	tukahduttaa itsenäisyyttä
ihmissuhteet ovat ystävälliset	63	26	11	ihmissuhteet ovat epäystävälliset
leppoisa	54	22	24	jännittynyt
esimies on tasapuolinen	52	24	24	esimiehellä on suosikkeja
tietoja välitetään avoimesti	51	24	25	tietoja salaillaan
luottamusta herättävä	51	26	23	epäluuloinen
johtaja johtaa aktiivisesti	47	26	27	johtaja on passiivinen
päätöksenteko perustuu avoimeen keskusteluun ja kuunteluun	45	25	30	päätöksenteko perustuu määräyksiin ja arvovallan käyttöön
kannustava	45	33	22	lannistava
hyvä johtaja	41	34	25	huono johtaja
ennakkoluuloton	39	29	32	kaavoista kiinni pitävä
on sovittu yhteiset tavoitteet	35	29	36	jokaisella on omat tavoitteet
päätöksenteko nopeaa	33	32	35	päätöksenteko hidasta
ristiriidat käsitellään avoimesti	31	29	40	ristiriidat peitellään
esimies antaa runsaasti palautetta	30	37	33	esimies ei anna palautetta

Papiston mielipiteet työyhteisöstään ja sen ilmapiiristä. Pappisliiton jäsenkysely, tammikuu 1998.

nustava ja luottamusta herättävä ilmapiiri, ja ystävälliset ihmissuhteet. Jokaisessa työyhteisössä syntyy kuitenkin erimielisyyksiä ja ristiriitoja. Hyvän johtajan työyhteisössä ristiriitoja ei väisteta, vaan ne käsitellään avoimesti. Tällaisessa työyhteisössä työntekijä voi tuoda avoimesti esille sen, jos on esimiehen kanssa eri mieltä.

Vastaavasti huonon johtajan ja alaisten välillä yhteistyö ei toimi, esimies ei keskustele avoimesti alaistensa kanssa ja tasa-

puolisuuden sijaan huonolla johtajalla on työyhteisössä suosikki tai suosikkeja. Huono johtaja salailee tietoja ja perustaa päätöksentekonsa määräyksiin ja arvovallan käyttöön kuuntelematta ja keskustelematta asioista avoimesti. Huonon johtajan työyhteisössä ilmapiiri on jännittynyt, lannistava ja epäluuloinen. Huono esimies on passiivinen, eikä anna alaisilleen palautetta. Huonon johtajan työyhteisössä syntyy ristiriitoja, mutta ne peitellään. Tällaisessa työyhteisössä työntekijän

on yleensä parempi pysytellä hiljaa kuin ilmaista erimielisyytensä.

Esimiesasemassa olevat arvioivat työyhteisönsä tilan yleensä positiivisemmaksi kuin alaiset. Sinä, joka toimit itse johtajana: tiedätkö mitä työyhteisöllesi todella kuuluu? Heikoin kuva esimiehestään oli kappalaisilla. Happamia pihlajanmarjoja?

Kirjoittaja on Kirkon tutkimuskeskuksen tutkija.

Varo katkosta!

Kirkon eläkejärjestelmässä ns. vanhan työntekijän (ennen 1.1.1993 aloittanut) etuudet eli korkeampi tavoitetaso (maksimieläke) ja alempi eläkeikä säilyvät 1.1.1999 lukien vain,

mikäli eri palvelusten (viran vaihdon) välillä ei ole päivänkään katkosta. Virkavapaus, lomautus tai muu vastaava keskeytys ei katkaise palvelussuhdetta.

Mikähän meitä oikein rasittaa?

Mistähän oikein perimmältään mahtaa johtua se meidän pappien ylisitus, josta viime lehden julkaisemissa tutkimustuloksissa oli selvät näytöt. Kuitenkin on niin, että viime vuosina on kirkossa pappien määrä kasvanut ja vapaa-aika lisääntynyt. Olennaisesti enempää ei työtä tehdä kuin ennenkään. Jumalanpalveluksia lienee osapuilleen entinen määränsä, samoin toimituksia. Piirien ja muiden papin iltamien määrä on ilmeisesti viime vuosikymmeninä vähentynyt ja ATK:nkin ainakin pitäisi helpottaa työtä, samoin kännyköiden ja muiden vempelien. Rippikouluryhmät on entistä pienempiä ja nuorisokin lienee fiksumpaa kuin muutama vuosi sitten. Leirivapaidenkin pitäisi rasitusta vähentää. Enemmän kuin ennen ei taida olla paljon muuta kuin erilaisia palavereita.

Omaan väsähtäneisyyteeni on monta työstä riipumatonta syytä. Keski-ikäiseltä puuttuu nuoruuden into. Kutsumustietoisuuskään ei ole enää läheskään niin selvä kuin nuorena, kun uskoi voivansa maailmaa muuttaa. Fyysisen kuntoni olen päästänyt repsahtamaan. Täytekkujen ja pitoruokien syöminen vaatii veronsa. Työteho on heikentynyt ja tekemättömät työt rasittaa varmaan enemmän kuin ne, jotka on saanut tehdyksi. Joskus on sellainenkin olo, että hakee hukkaan joutunutta palloa. Lienenkö ainoa tätä lajia?

*Sakari Virtanen
Hämeenkyrö*

Mikä on diakoniatyön sisältö?

Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten seurauksena myös kirkon diakoniatyöltä odotetaan paljon.

Diakonian odotetaan vastaavan ihmisten moninaiseen hätään. Diakonian viranhaltijat ovat joutuneet työssään monien haasteiden eteen ja uupumisen työssä on huolestuttavasti lisääntynyt.

Mielestäni syynä uupumiseen ei välttämättä ole se, että yksittäinen työntekijä ei osaa rajata työtään tai työn sisällön olennainen vaikeutuminen. Diakoniatyö nähdään seurakunnissa edelleen erillisenä saarekkeena ja diakoniatyöntekijä joutuu usein yksin vastaamaan diakonian laajasta kentästä. Seurakunnista puuttuvat yleensä diakoniatyön yhteiset painopistealueet.

Seurakunnilta anottavien avustusanomusten määrä on lisääntynyt etenkin suurissa kaupunkiseurakunnissa. Avustusanomukset käsitellään diakoniovastaanotoilla. Tämä edellyttää työntekijältä laajaa taloudellisen tilanteen selvitystä, asiakkaan kokonaistilanteen kartoitusta sekä sosiaalilainsäädännön tuntemista. Väkivaltatilanteet diakoniovastaanotoilla liittyvät tilanteisiin, joissa käsitellään avustusasioita. Tuntuukin kohtuuttomalta vaatimukselta, että diakoniatyöntekijät joutuvat yksin vastaamaan taloudellisissa vaikeuksissa kamppailevista asiakkaista. Tiimityö seurakunnan sisäisenä työmuotona on edelleen hyvin vähäistä. Moni diakonian viranhaltija kokee tällä hetkellä työssään, että oma ammatti-identiteetti on hukassa. Diakoniatuimistot ovat muuttuneet sosiaalitoimistoiksi.

Tällä hetkellä käytävässä diakonaattikeskustelussa myös jumalanpalvelustehtävät liitetään osaksi diakoniatyötä. Mikkelin piispa Voitto Huotari toteaa aiheellisesti Diakonia-lehdessä 2/97: »Diakonaattikeskustelussa diakonian uudet haasteet ja työtavat eivät näy. Diakoniasta keskustellaan kirkossa vain jumalanpalveluksen näkökulmasta. Olisi polttavan tärkeää puhua karitatiivisen diakonian kehittämistä sen omilla ehdoilla.»

Ruohonjuuritasolla tehtävä diakoniatyö on ihmisen kohtaamista hänen arjessaan. Diakoniatyöntekijä on esim. monille mielenterveysasiakkaille kuuntelija ja tärkeä tukihenkilö. Tuntuukin huolestuttavalta, jos diakonian kosketus ihmisten arkeen murenee ja diakonia muuttuu toimistodiakoniaksi. Nyt olisi korkea aika keskustella diakoniatyön tavoitteista ja sisällöstä. Diakonian viranhaltijat ovat saaneet sosiaali- ja terveydenhuollon pohjakoulutuksen ja ovat erikoistuneet seurakunnassa tehtävään diakoniatyöhön. He ovat oman alansa asiantuntijoita ja ovat valmiita koulutuksensa pohjalta kehittämään diakoniatyötä. Diakonia on kuitenkin koko seurakunnan yhteinen tehtävä ja tarvitaan yhteisiä tavoitteita, jotta seurakuntadiakonia toteutuisi parhaalla mahdollisella tavalla.

Virpi-Hannele Kianen
psykiatrian erikoissairaanhoitaja-diakonissa
Tampereen ala-osaston puheenjohtaja

RODI antaa voimaa !

Limingan rovastikunnan yhdeksän seurakuntaa ovat maaseutupaikajia ja sijaitsevat suhteellisen lähellä toisiaan. Se luo perusedellytykset hyvälle rovastikunnalliselle yhteistyölle. Limingan rovastikunta eriytyi Oulun tuomiorovastikunnasta omaksi rovastikunnakseen 12 vuotta sitten. RODI-palaverit (RODI — rovastikunnan diakoniatyöntekijät) kokoavat tällä hetkellä kaikki 13 diakoniatyöntekijää ideoimaan ja suunnittelemaan yhteistyötä.

Pienessä seurakunnassa ei useinkaan ole mahdollista järjestää toimintaa diakonian erityisryhmillä. Uusia toimintamuotoja aloitettaessa rovastikunnallisen yhteistyön merkitys korostuu. Voimavaroja yhdistämällä yksittäisen seurakunnan kustannukset pienenevät ja saadaan mielekkäännäköisiä ryhmiä. Erilaisia tapahtumia järjestetään vuosittain. Päivä läheisensä menettäneille on yksi uusimpia työmuotoja. Rovastikunnan aviopari- ja perheytyö on myös vireää. Tiivistä yhteistyötä tehdään paitsi koko rovastikuntana myös kahden tai useamman seurakunnan kesken. Tapahtumien tarkkaa suunnittelua ja toteutusta varten RODI jakautuu

pienempiin työryhmiin.

RODI-palaverissa kukin voi olla oma itsensä. Avoin keskustelu, kokemusten jakaminen ja keskinäinen huolenpito auttavat jaksamaan diakoniasa hoitotyössä. Erityisen tärkeää kollegojen tapaaaminen on ainoana diakoniatyöntekijänä työskenteleville ja uusille työntekijöille. Kokouksissa pohditaan ajankohtaisia asioita ja jaetaan erilaisissa koulutuksissa saatua tietoa. Diakonian painopisteet ja työn rajaaminen ovat usein keskustelunaiheina. Yhteinen ilonaiheemme on: RODI mahdollistaa laadukasta, laaja-alaista diakoniatyötä, RODI antaa voimaa.

Limingan rovastikunnan diakoniatyöntekijät

Ambon ja alttarin vaiheilla Havaintoja tiekirkoista

Tiekirkot ovat mainio asia. Toki olen kolunnut suomalaisia kirkkoja kesämatkojeni yhteydessä jo aikaisemminkin, sillä monella paikkakunnalla kirkkorakennus on ainoa tutustumisen arvoinen nähtävyys. Tiekirkkoihin opastavat kartat ja viitoitus ovat kuitenkin tehneet matkanteon entistä kätevämmäksi.

Jumalanpalvelusuudistuksen keskellä elävän kirkon poikana olen katsellut tiekirkkoja vähän sillä silmällä, että miten vanha kirkko soveltuu uuteen jumalanpalvelukseen? Miten on ambon ja alttarin laita? Mitä kirkon ilme viestii yleisesti? Millaisiin seikkoihin teologien tulisi kiinnittää huomiota jumalanpalvelustilan järjestelyissä?

Kuoritilan entistä monipuolisempi ja joustavampi käyttö on yksi uuden liturgisen ajattelun piirteistä. Keskeistä on tällöin satunnaisen matkailijan näkökulmasta tarkastella alttarin muotoa ja sijaintia sekä lukupulpetin hahmoa.

Yllättävän monessa vanhassa kirkossa, jotka ovat sattuneet kesäreittieni varrelle, on alttari siirretty irti peräseinästä. Näitä uudistettuja kuoritiloja kat-

sellessani olen ajatellut, että sorkkarauta ei yksin taida riittää kuoritilan uudistajan työkaluksi. Museoihmiset ovat jo aikaisemmin kiinnittäneet vakavasti huomiota siihen, että vanhojen kirkkojen sisätiloihin tulisi tehdä muutoksia pidättyvästi ja harkiten. Vaikka lämpimästi kannatankin messun toimittamista versus populum B siellä missä se on mahdollista — olen alkanut ymmärtää näitä varoituksen sanoja entistä paremmin.

Tavallisesti sanotaan tähän tapaan: »Nykyperikimyn mukaan se, että pappi seisoo liturgiassa toimittaessaan kasvot seurakuntaan päin». Papin kasvojen suunta on kuitenkin vasta toinen puoli asiasta. Versus populum -käytäntöön liittyy olennaisesti myös alttarin avoimuus: se, että alttari on lähellä seurakuntaa, jopa seurakunnan keskellä, ja että pääsy ja näkymä alttarille on esteetön. Tällöin ei riitä, että alttaripöytää hivutetaan kohti seurakuntaa sen verran, että alttarin ja peräseinän väliin jää papin mentävä väli. Ei. Rakenteellisesti on kysymys alttarin asemasta kuorin kokonaisuudessa ja toiminnallisesti siitä, miltä paikoilta jumalanpalvelusta toimitetaan.

On syytä miettiä myös alttarikaiteiden rakennetta ja sijaintia sekä itse alttarin rakennetta. Alttari, joka oli aikaisemmin kiinni kirkon peräseinässä ja muodosti mahdollisesti alttaritaulun ja sen kehysrakennelman kanssa yhden kokonaisuuden, ei välttämättä toimikaan aikaisemmasta yhteydestään irrotettuna. Alttaripöytä ja -kaide muodostavat tavallisesti kokonaisuuden. Viestit ovat ristiriitaiset, kun alttaria siirretään seurakuntaan päin, mutta vanha alttarikaide — usein umpinainen ja korkea — salpaa kuitenkin pääsyn ja näkyvyyden alttarille. Janakkalan kirkon uudistettu kuoritila on ilahduttava esimerkki johdonmukaisesta ratkaisusta, jossa versus populum -alttariin liittyy kevyt ja avoin alttarikaide.

Versus populum -alttari on mieluiten kevyt ja pöytämäinen. Toisaalta olisi parasta, jos kirkon vanhat alttarirakenteet voisivat jäädä paikalleen muuttamattomina. Käytännössä tämä merkitsisi vanhan alttarin jättämistä koskemattomaksi ja uu-

den siirrettävän ehtoollispöydän tuomista kirkkoon. Tällainen ratkaisu on toteutettu esimerkiksi Oulun ja Mikkelin tuomiokirkkoissa. Museonäkökulmasta tällainen menettely olisi kestävä. Korjaamattomia rakenteellisia muutoksia voitaisiin välttää. Myös teologian ja liturgian kehityksen kannalta on hyvä muistaa, ettei keskustelua selebraation suunnasta ole käyty loppuun saakka.

Kirkkotiellä olen havainnut senkin, että toisinaan versus populum Balttari, joka kirkon takaovalta katsoen näyttää umpinaiselta arkulta, osoittautuikin takaa avoimeksi hyllyköksi, jossa suntio säilyttää kynttilöitä, kirjoja ja muita jumalanpalvelustarvikkeita, jopa öylättilaatikkoo. Vaikka meidän kirkollamme ei olekaan tapana kätkeä alttariin reliikkejä, alttarin käyttäminen varastohyllynä ei voi pitää sen arvon mukaisena.

Lukupulpetit ovat periaatteessa hyvin yksinkertainen asia: kevyt ja helposti siirrettävä kaluste, joka helpottaa lukijana toimimista. Lukupulpetti on lukijalle sitä mitä nuottiteline soittajalle. Monessa kirkossa, joissa siirrettävää lukupulpettia ei vanhastaan ole, lukupulpetteihin on etsitty inspiraatiota kirkon muun sisustuksen yksityiskohdista. Tämä suunnittelutyön lähtökohta on positiivinen. On hyvä, että uusi lukupulpetti istuu interiööriin. Kummallista ja koomillistakin on kumminkin se, että lukupulpetit on toisinaan rakennettu niin tukevaksi, että niiden liikutteluun ei yksi mies taida riittää. Ehdotus uudeksi evankeliumikirjaksi painaa 1535 grammaa, joten sen kannatteleminen ei ymmärtääkseni kovin raskaita rakennelmia tarvittaisi. Kaiken järjen mukaan lopullisesta käsikirjasta ei tule ehdotusta raskaampaa.

Kun liturgisen uudistuksen yksi keskeinen piirre on muunneltavuus ja keveys — sanan myönteisessä merkityksessä — eikä olisi sopivaa, että myös tätä uudistusta palvelevat rakenteelliset ratkaisut kertoisivat samasta ilmapuudesta?

Heikki Kotila
päätoimittaja, dosentti
Helsinki

Se saavat levätä

Lauritsalan kirkkoherra, rovasti **Markku Pyrhönen**, s. 25.7.1941, k. 31.5.1998.

Tuusniemen seurakunnan eläkkeellä ollut kirkkoherra, lääninrovasti **Aimo Junkkari**, s. 25.8.1921, k. 11.8.1998.

Pastori **Kosti Huovinen**, s. 14.4.1939, k. 14.8.1998.

Pitäjänmäen eläkkeellä ollut kappalainen, rovasti **Toivo Seppälä**, s. 15.3.1913, k. 9.9.1998.

Munkkivuoren eläkkeellä ollut kirkkoherra, rovasti, Pappisliiton kunniajäsen **Eero Saarinen**, s. 25.1.1927, k. 29.9.1998.

Eero Saarinen,
Pappisliiton sihteeri 1964–1970, hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja 1970–1976.

TEKSTIN ÄÄRESSÄ

CRUX

29.11.

1. adventtisuunn.

Suunniteltu Pielisensuun seurakunnan messuksi

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Pielisensuun seurakunta on yksi Joensuun kolmesta seurakunnasta. Väkeä on n. 13 000. Kirkossa käy ilahduttavassa määrin myös nuoria ja perheitä. Pääosa kirkkokansasta on työikäisiä ja eläkeläisiä. Suuri osa seurakuntalaisista on muualta Pohjois-Karjalasta muuttanut. Messu on suunniteltu kahden papin ja kanttorin voimin. Kirkkokuoro ja seurakuntalaisia on tulossa toteutukseen mukaan. Normaalityöntekijä seurakuntalaisia on myös valmistelemaan erityisesti esirukousosaa ja tekstienluvussa.

MESSUN KULKU

Virsi 13: 1 jonka jälkeen tervetulotoivotus ja esittely

Virsi 2

Alkusiunaus ja vuorotervehdys

Yhteinen rippi

Kyrie-litania/1. adventtisuunnuntai

Kunnia ja kiitosvirsi 126

Päivän rukous

Lukukappaleet (seurakuntalaiset)

Vastaumusiikkina, mikäli halutaan käyttää: *Händel: Riemuitse tytär Sionin* (SLS) tai Markku Ylipää: *1. adventtisuunnuntain psalmi* (Psalmimusiikkia Jumalan kansan juhlaan KJMK 1994) tai lapsikuorolle Paula Sainio: *Ratsastaja* (Taivaan Isä rakastaa SKML)

Päivän virsi 15, jonka aikana evankeliumikulkue kirkon perältä tai miten itse kussakin kirkossa on luontevinta toteuttaa).

Evankeliumi ja kuoron Hoosianna tekstiin liittyvänä

Saarna ja Nikean uskontunnustus

Kuorolaulu esim. Pretorius: *Laulakaa, portit aukeaiskaa* (Carmina 3) tai Händel: *Halleluja* (kuoro ja urut tai trumpetti ja urut -versiona).

Esirukousaiheiden ilmoittaminen ja esirukous, välisäkeenä kolme kertaa virrestä 15 neljännen säkeen loppu: Saavu jo Kuningas luoksemme täyttämään toivomme.

Uhrivirsi 8: 1–

Ehtoollinen ja ehtoollisvirret 9 ja 339: 1–3 sekä kuoron laulut esim. *Te laaksot notkot nouskaa* (Adventista loppiaiseen, Yhteiskustannus n:o 5) ja Taizé-laulu: *Herra, kuule kansasi huokaus*.

Ylistys, virsi 339: 4

Herran siunaus laulaen, sävelmä n:o 1 Käsikirjakomitean materiaalista

Päätösvirsi 1 kaikki yhdessä

Kirkkokahvit

Tekstin ääressä -palsta uudistuu

Cruxin Tekstin ääressä -palsta uudistuu uuden kirkkovuoden myötä. Uudistus nousee itse jumalanpalveluksen uudistumisesta. Saarnaan keskittyvien kirjoitusten rinnalle yhä useammin tulee koko jumalanpalveluksen suunnittelua tukevaa aineistoa. Ensimmäiset tällaiset suunnitelmat julkaistaan tässä numerossa.

Koko jumalanpalvelusta koskevat ideasuunnitelmat ovat syntyneet todellisessa seurakuntatilan-teessa ja suunnittelijoina ovat seurakuntien omat

ryhmät. Mukaan pyritään saamaan niin jumalanpalveluksen liturgiaan liittyviä aineksia kuin musiikkiin ja jopa ulkoisiin puitteisiin liittyviä ideoita. Saarnaakaan ei unohdeta, lyhyt saarnajuuriosa jo-kaisessa kirjoituksessa edelleenkin on.

Kirkkovuoden pyhistä valtaosaan julkaistaan edel-leen perinteinen saarnaan keskittyvä valmistelu.

Toivomme, että uudistus antaa yhä lisää väli-neitä papin työhön. Otamme mielellämme vastaan myös palautetta uudistuksesta.

TEHTÄVÄNJAKO

Evankeliumi, saarna ja uskontunnustus/saarnaaja

Tekstit, evankeliumikulkue, kuorolaulut ja mahdollisesti esirukous/seurakuntalaiset

Muu liturgia/liturgi

JUMALANPALVELUKSEN RUKOUKSET

Kehotus synnintunnustukseen s. 237 tai seuraava:

»Ahdingossani minä huusin Herraa. Hän kuuli ja avasi tien.» (Ps 118: 5) Adventin ilosanoma, Herra on lähellä, on vastaus ihmisen neuvottomuuteen ja hätähuutoon. Jumala lähetti rakkaan Poikansa avaamaan uusia teitä eteemme, syllisyytemme pimeyteen, toistemme luo ja Jumalan luo. Tänäänkin saamme lähestyä Jumalaa hänen kauttaan. Hän on tie armoon ja anteeksiantoon. Siksi tunnustamme nyt levollisin ja luottavaisin mielen oman ja yhteisen syllisyytemme Jumalallemme näin sanoen:

Synnintunnustus vaihtoehto 10, s. 244 tai vaihtoehto 2, s. 241.

Synninpäästö vaihtoehto 1, s. 247 tai 7, s. 249.

Päivän rukous vaihtoehto 2 tai 4

Esirukous vaihtoehto s. 271 kolmeen jaksoon jakoteltuna välisäkeenä virsi 15 neljännen säkeistön loppu tai seurakunnassa valmisteltu rukous

Prefaatio vaihtoehto 2

Ehtoollisen kiitosrukous (voi jäädä poisikin, koska ylistysvirsi) vaihtoehto adventtiaika, s. 325

Herran siunaus laulaen, sävelmä 1 Käsikirjakomitean materiaalista

SAARNAJUURET

Matteus 21: 1–9 vastaa hyvin pitkälle Markuksen evankeliumin kuvausta Jeesuksen ratsastamisesta Jerusalemiin. Matteuksesta on jätetty pois aasinhakumatkan tarkempi kuvaus. Tekstiä seuraavassa jakeessa 10 kerrotaan, mitä Jeesuksen tulo Jerusalemiin sai aikaan: »Koko kaupunki alkoi kuohua.» Se oli seisminen tapahtuma, maanjäristystä kuvaavaa verbiä on käytetty ilmaisemassa kansan reaktiota. Kaikki kyselivät: »Kuka hän on?» Tuohon kysymykseen Matteus haluaa antaa vastauksen. Hän on Messias, ratsastus on messiaaninen teko, profetiat täyttyvät Jeesuksessa. Jakeen 5 taustana on ennen kaikkea Jesaja 62: 10–12 ja Sakarja 9: 9–10. Jesaja lupaa: »Sinun pelastajasi saapuu... Hän johdattaa niitä, jotka on omikseen hankkinut». Sakarja julistaa: »Kuninkaasi tulee... Hän julistaa kansoille rauhaa.» Kolmas tärkeä taustateksti on Psalmi 118. Psalmin »siunattu» on Daavidin poika, Israelin Messias.

Kyseiseen psalmiin kannattaa tutustua kokonaisuudessa. Sieltä löytyy paljon pureskeltavaa koko ju-

malanpalvelusta ajatellen. Teksteistä löytyy yllin kyllin kysymyksiä ja jännitteitä. Mitä tarkoittaa tien valmistaminen? Eikö Jeesus itse ole tien valmistaja? Hoosianna, auta, pelasta, on Matteuksen tekstissä ilmaistu vahvasti: »Ihmisjoukko huusi». Millainen on sinun huutosi? Kiljutko riemusta tai apuako aneet?

MUUT VALMISTELUT

Alussa virsi 13, säkeistö 1, jonka aikana adventtikynttilän sytytys (joku lapsista). Jumalanpalveluksen esittely, jonka suorittaa liturgi. Esittelyssä kerrottava esim. Hoosiannan laulamisesta ja esirukouksen toteuttamisesta lyhyesti.

Evankeliumin yhteydessä evankeliumikulkue päivän virren 15 aikana. Kulkue lähtee esim. kirkon perältä, edellä kynttiläkantajat ja takana saarnaaja evankeliumikirjan kanssa. Teksti luetaan kuorista keskeltä tai lukupulpetista kynttiläkantajat kynttilöineen lukijan molemmin puolin.

Messun valmistelu: Tapani Nuutinen, Kauko Varjonen ja Sakari Vilpponen Pielisensuun seurakunta.

6.12.

2. adventtisunn., Itsenäisyyspäivä

Jes. 12: 1–6

Virret:

578

131

7

174

577: 1–

9

579

Nöyrä nationalismi

Itsenäisyyspäivän osuminen toiseen adventtisunnuntaihin asettaa saarnaajan kaksijakoiseen tilanteeseen. Tematiikkojen läheisyys kirkkovuodessa on tietysti ennestään tuttua, mutta kysymys saarnatekstistä voi tuntua erityisen hankalta molempien juhlapäivien

sattuessa samalle sunnuntaille. Toisen adventtisuunnuntain teksteistä Jes. 12: 1–6 tuntuisi tarjoavan luontevimman pohjan itsenäisyyspäivän keskeisten ainesten, eli kansallisen vapauden ja siitä nousevan kiitollisuuden tarkastelulle.

Jesajan 12. luvun pohdintaa edesauttaa tekstin historiallisen taustan karkea hahmottelu. Kuningas Salomon jälkeen yhtenäinen valtakunta hajosi kahdella pohjoisen Israelin ja etelän Juudaan. 700-luvulle eKr. tultaessa molempien valtakuntien itsenäisyys vaarantui Assyrian nousevan mahdin myötä. Ensimmäinen merkittävä keskusjohtoinen maailmanvalta levisi idästä käsin kunnioittamatta suuremmin pienempien läntisten naapureidensa itsenäisyyttä. Israel liitettiin Assyrian osaksi 721 eKr. ja Juuda, joka vielä tässä vaiheessa vältti veljesvaltion kohtalon, joutui suurvallan vasalliksi ja veronmaksajaksi. Jesaja suuntasi julistuksensa juuri Juudan kansalle mm. perustellen (luvut 1–10) kansan joutumista vieraan vallan talutusnuoraan epäoikeudenmukaisuuden ja vääryyden rehottamisella sekä Jumalasta luopumisella. Ankarat moitteet vuorottelevat pelastuslupausten kanssa (esim. joululuun liittyvät profetiat luvuissa 9 ja 11), ja saarnaperikoopi korostaa juuri jälkimmäisiä tunteita. Jesaja kuvailee mielialoja, jotka vallitsevat vieraan vallan puristusotteen liennyttyä. Seuraavia näkökohtia nousee esille.

1. Kansakunnan onni ja turvautuminen Jumalaan kuuluvat yhteen. Tajua toisesta »ulottuvuudesta,» jossa oikeudenmukaisuuden ja hyvyyden perustan uskotaan sijaitsevan, tekee nöyräksi. Ranskan Aurinkokuninkaan lausahdus »*Valtio olen minä!*» on traagisin seurauksin saanut kannattajia omallakin vuosisadallamme, jolloin yhden ihmisen ylpeys on värittänyt valtiokoneiston rattaiden pyörimistä. Valtiollinen elämä ei ole vain ihmisten keskinäisiin sopimuksiin perustuvaa toimintaa vaan se on myös Jumalan toimintaa tässä maailmassa. Maallinenkin regimentti kuuluu Jumalalle, joka sen kautta pitää yllä järjestystä ja oikeutta synnin rasittamassa maailmassa. Itsenäisyyspäivän sekä muiden valtiollisten merkkipäivien yhteydessä vietetyt jumalanpalvelukset mielletään usein valtiokirkollisuuden näkyvimiksi ilmentymiksi. Ne voi kuitenkin nähdä Jesajan julistuksen valossa ennen muuta eräänlaisina kansallisine nöyryyden merkkeinä, jotka muistuttavat, että kansakunnan suhde Jumalaan on tärkeää ja että tuosta suhteesta eivät voi kantaa vastuuta ainoastaan harvat »uskonnollisesti aktiiviset», koska kansakunnan Jumala-suhde on koko kansan asia.

Entä mitä tarkoittaa sanonta *kansakunnan onni*? Jesajan julistuksen pohjalta voi päätellä, että se ei välttämättä pidä sisällään korkeaa elintasoa ja hillitön vaurastumisen ihannetta modernin markkinatalouden hengessä. Juudan kansalle luvattiin pelastus, joka tarkoitti ennen muuta rauhallisten ja vaikiintuneiden olojen palautumista valtiollisesti hämentävän ja ehkä jopa sekasortoisen ajan jälkeen. Yhteiskunnallisen järjestyksen tehtäviin kuuluu pyrkiä takaamaan kaikille kansalaisille tasavertaiset ja oikeudenmukaisen elinolot. Valtiollinen mielivalta

vaikkapa totalitarismin muodossa voi näennäisesti näyttää saavuttavan järjestyksen ihailtavan tehokkaasti, mutta sen se tekee vapauden kustannuksella. Itsenäisyyden perustehtäviä on taata rauha ja vapaus, ja kansakunnan onnen voi sanoa merkitsevän sitä, että on pelastuttu kaaokselta. »...*Herra on minun väkeni ja voimani, hän pelasti minut.*»

2. Me ja muut. Jesajan profetian näkökulma ei ole pelkästään kansallinen vaan myös muut maat otetaan huomioon. Profetta toteaa Juudan asukkaiden kehottelevan toisiaan pelastuksen päivänä julistamaan Herran töistä muille kansoille, jotta tieto niistä leviäisi »yli maanpiiriin». Ei ole ollenkaan liioiteltua viitata tässä yhteydessä niihin »Herran tekoihin», joita oma kansamme on saanut kokea. Syvät kansalliset vaikeudet, jopa katastrofit, on kytetty elämään läpi. Kahdeksankymmenen vuoden takaiset, itsenäisyytemme alkuaajan veljessodan veriset tapahtumat eivät traumaattisuudestaan huolimatta osoittautuneet ylitsepääsemättömäksi esteeksi kansalliselle eheytymiselle. Jos tähän tai viime soittimme viittaaminen tuntuu kliseeltä, muina esimerkkeinä kokemistamme »Herran teoista» voi pitää maamme nopeaa toipumista sodanjälkeisinä vuosina, elintason nousua ja yhteiskunnallisten olojen vakautta. Kuuluisaa suomalaista sisuakaan ei pidä vähätellä, mutta samalla voi ajatella, että suomalaisella työllä on ollut Jumalan siunaus mukanaan.

Kaikissa maissa tällainen kansallisten »ihmeiden» tarkastelu on aina tarjonnut kasvualustan yltiöpäiselle nationalistiselle patriotismille, joka usko oman kansan etevämyyteen muihin kansakuntiin nähden. Uskonto ja voimakas kansallistunne ovat vaarallinen yhdistelmä, kuten tämän vuosikymmenen tapahtumat omassa maanosassammekin ovat muistuttaneet. Kansallistunne, nationalismi, kuuluu jokaisen itsenäisen valtion rakennusaineisiin. Mutta menestyäkseen sen on oltava nöyrää ylpeyttä, joka antaa arvon myös muille kansoille. Ylpeä kansallisyys johtaa terveen nationalismin irvikuvaan, fasismiin. Itsenäisyys ei merkitse kammioitumista omiin oloihin vaan aktiivista vuorovaikutusta muiden kansakuntien kanssa ja vastuullista osallistumista maailmanlaajojen ongelmien ratkaisemiseen, jotta »Herran teot» saisivat toteutua ja tulla tunnetuiksi myös muissa maapallon koliksissa.

En pääse ajattelemasta toista vaihtoehtoa itsenäisyyspäivän saarnatekstiksi. Jos Jesajan profetia ei »sytytä», yhden mahdollisuuden saarnan kypsyttelyyn saattaa tarjota Mt 12: 25, joka antaa tilaisuuden käsitellä sovinnon ja rauhan merkitystä niin valtiollisella, kunnallisella kuin perhepiirinkin tasolla. Jeesuksen maininnassa riitojen repimistä valtakunnista, kaupungeista ja perheistä on järjestyttävää ajankohtaisuutta. Joka tähän tekstiin päättyy, löytäne helposti saarnan aineksia elävästä elämästä.

Tapio Luoma

13.12.

3. adventtisunn.

Mt 11: 2–1

7

—

259

13: 1–3

11

9

166: 1–3

Oletko sinä se? — Katsokaa itse!

Kun Johannes Kastaja lähetti opetuslapsensa kysymään Jeesukselta, onko tämä messias, herättää huomiota taas se, mitä Jeesus ei sanonut. Jeesus ei vedonnut Kirjoituksiin, ei siteerannut Jesajaa, Mii-kaa tai Sakarjaa. Hän vastasi: »Katsokaa itse.»

Nämä kaksi sanaa julistavat, että saat luottaa omaan arviointikykyysi uskonasioissakin. Sinulla on lupa kuunnella sydäntäsi. Kun joku kysyy: »Miksi minun pitäisi uskoa Jeesukseen», voin yrittää vakuuttaa häntä monin tavoin. Voin perustella uskoa Jumalaan filosofisin argumentein. Jokainen teologi muistaa Tuomas Akvinolaisen kausaalisen jumalatodistuksen tai Anselmin ontologisen jumalatodistuksen. Hullumpi ei ole myöskään Baudelairen mielelmä: »Mikään ei ole vailla tarkoitusta. Niin minunkin olemassaolollani on tarkoitus. Mikä tarkoitus? En tiedä. En ole itse tuota tarkoitusta osoittanut. Sen on tehnyt joku minua tietävämpi. Täytyy siis rukoilla, että tämä joku valaisisi minut. Se on viisainta.» Voin myös perustella kristinuskoa sillä, että tietomme Jeesuksesta ovat vähintään yhtä luotettavia kuin se, mitä tiedämme Sokrateesta tai Caesarista. Edelleen voidaan esittää usko Jumalaan todellisen moraalin perustana tai mielenrauhan lähteenä. Jokaista filosofista jumalatodistusta vastassa on kymmenen vastatodistusta — en tiedä, onko kukaan tullut kristityksi vakuuttamalla Tuomaan tai Anselmin todisteluista. Uuden testamentin historiallisesta luotettavuudesta voidaan väitellä loputtomiin. On olemassa myös aidoisti moraalisia ateisteja, ja sen mielenrauhankin kanssa on vähän niin ja näin.

Lopullinen todistus uskosta taitaa sittenkin olla sydämen todistus, se, mistä apostoli sanoo: »Henki itse todistaa meidän henkemme kanssa, että me olemme Jumalan lapsia.» (Rm.8: 16) Vain se, minkä ihminen kokee itsessään todeksi, vakuuttaa hänet.

Siksi Jeesus sanoi kysyjille: »Kertokaa Johannekselle, mitä kuulette ja näette.»

Kun me seurakunnassa sanomme olevamme sisaria ja veljiä Herrassa ja sanomme, että Jumala on läsnä, on kuulijoilla lupa arvioida, onko se totta. Jos joku sanoo, että ei täällä mitään Jumalaa ole, vaan pelkästään itseään täynnä olevia teeskentelijöitä, hänen mielipiteensä on otettava todesta. Voi olla, että hän on katkeruudestaan sokaistunut ihminen, mutta on myös mahdollista, että hän on juuri se, joka näkee, ettei keisarilla ole vaatteita laisinkaan.

Jeesus sanoi, että sokeat näkevät, rammat kävelevät, spitaaliset puhdistuvat, kuurot kuulivat, kuolleet heräsivät ja köyhille julistetaan ilosanoma. Näitä eri puolia hänen vaikutuksestaan voi saarnassa käsitellä hengellistään. Se on vanha kristillinen tapa, jota kannattaa kuitenkin harrastaa harkiten.

Sokeat saavat näkönsä. »Olin sokea, nyt näen» on ilmaisu, jota on käytetty läpi vuosisatojen, kun kristityt ovat kuvailleet uskon syntymistä. Paitsi näkökyvyn palautumisesta, kysymys voi olla myös siitä, että joku pisti valot päälle. Uskon uudessa valossa se, mikä ennen oli tärkeää, näyttää nyt mitättömältä ja elämän todellinen arvo on kirkastunut.

Rammat kävelevät. Tässä käytetty verbi tarkoittaa ympäriinsä kävelemistä. Ei ole siis vain kysymys siitä, että rampa pääsisi hieman liikkumaankin, vaan pikemminkin niin kuin profeetta ennustaa: »Rampa hyppii silloin kuin kauris» (Jes. 35: 6). Hengeltään rampautunut ei uskalla liikkua, koska hän uskoo, ettei hänestä ole siihen. Hänelle on sanottu, ettei hänen sovikaan hypellä. Mutta Herrassa minä tanssin, vaikka en osaisikaan, eikä siihen olisi olosuhteisiin nähden aihettakaan.

Spitaaliset puhdistuvat. Spitaalinen on sosiaalisesti eristykseen joutunut, yhteisön ulkopuolelleen sysäämä ihminen. Kun Jeesus puhdistaa spitaaliset, ei heidän enää tarvitse hävetä itseään. Kuurot kuulevat. Miten se tapahtuu? Onko Jeesuksella sellainen megafoni, jonka ääni kuuluu tämän maailman kuuroksi tekevän melun ylitse? Ei, hän kuiskaa niin hiljaa, että meidän pitää terästää kuuloamme kuulaksemme sen.

Kuolleet herätetään henkiin. Tämä on kristityn toivo kuoleman edessä. Se voi olla totta jo fyysisen kuoleman rajan tällä puolen. Jeesuksen kohtaaminen vaikuttaa sen, että vasta nyt ihminen tuntee elävänsä. Kivisydämen paikalle on tullut lihasydän. Minä elän, enkä vain ole olemassa.

Köyhille julistetaan ilosanoma. Miksei rikkaille? Köyhät kuulevat evankeliumin ja ottavat sen vastaan siksi, että tämän maailman järjestys ei tarjoa heille mitään. Sinänsä köyhänä oleminen ei ole autuuttavaa. Mammona voi sokaista ihmisen riippumatta siitä, onko sitä paljon, vähän vai ei ollenkaan. Meidän aikanamme vapautuksen teologia on pitänyt esillä kirkon samaistumista köyhiin. Köyhien ensisijaisuus ei tarkoita sitä, että kirkon pitäisi nyt panostaa diakoniaan tai että rikkaiden pitäisi entistä alttiimmin avustaa köyhiä. »Köyhät kirkon sosiaalisenä ympäristönä tarkoittaa, että kirkko näkee köyhien

maailman ja köyhien kamppailun ihmisarvoisemman elämän puolesta omana. Kaikenlainen hyväntah-
toinenkin paternalismi on hylättävä: köyhiltä on
ennen muuta riistetty oikeus olla oman elämänsä
subjekteja, minkä vuoksi myös kirkon työssä solida-
arinen läsnäolo eikä ns. »apu» on tärkeintä. Köyhiä ei
saa mieltää »objekteiksi», pelkästään työn kohteiksi,
joille olisi vietävä evankeliumia: he ovat ihmisiä,
joissa Kristus on jo salatulla tavalla läsnä.» (Tapio
Saraneva: Oikeudenmukaisuuden nälkä. s. 28–29)

Miikka Anttila

20.12.

4. adventtisuunn.

Lk 1: 46–55

Virret:

10

(130)

51

50

225

52: 1, 5

Aika on raskaana

Jumala asuu korkeudessa ja pyhydessä, ihminen maan
alhossa, kivun, kärsimyksen ja katoavaisuuden keskel-
lä. Jumalan ja ihmisen välillä on pelkkä ylitsepäse-
mätön kuilu sanan kaikissa merkityksissä. Tämä on
jokaisen ihmisen kokemus jokaisena aikana. Jumalan
transsendentissa on myös varjeltu, kuten esimerkiksi
dekalogin kuvakielto osoittaa: Älä tee Jumalan kuvaa,
sillä Jumala on ja pysyy tuonpuoleisuudessa.

Mutta adventtina aika on raskaana. Aavistamme,
että ihmisen ja Jumalan välinen musertava kuilu on
murtumassa. Jumala tulee pyhydestään ja korkeudes-
taan yhä lähemmäksi ihmisillistä todellisuutta. Tämän
aavistamme esimerkiksi raskaana olevasta Mariasta.

Mitä nainen tuntee, kun hän tajuaa olevansa
raskaana? Eikö hän kulje ympäriinsä silmät onnesta
puoliksi kiinni, autuas hymy kasvoillaan. Eikö hän
ole ikään kuin vain puoliksi tässä todellisuudessa.
Hänen tekisi mieli kuuluttaa onneaan joka tuutista,
kuitenkin hän salaa ilonsa pari — kolme kuukautta,
ehkä keskenmenoriskin takia.

Luukkaan evankeliumissa Marian kiitosvirsi näyt-
tää olevan juuri raskaudesta kuulleen naisen ylis-
tys, täynnä outoa raskauden riemua: »Minun sieluni
ylistää Herran suuruutta, minun henkeni riemuitsee
Jumalasta, Vapahtajastani, sillä hän on luonut kat-
seensa vähäiseen palvelijaansa...» Mutta ajatelkaam-
me asiaa eteenpäin. Millainen olisi raskaana odotta-
van vaimon kiitosvirsi raskauden edetessä tai näin
synnytyksen alla?

Tulisi jo! Näin kai ajattelevat monet äidit viimei-
sillä raskausviikoillaan, silloinkin kun synnytys on
ensimmäinen ja pelottaa. Emme tiedä, mitä Maria
ajatteli viimeisillään. Mutta on helppo aavistaa, että
hän kävi läpi kaiken sen, mitä raskauteen kuuluu:
aamupahoinvoinnin, selkäkivut ja mielialanvaihte-
lut pelosta iloon, masennuksesta onneen.

Eikö ole mahdollista, että joinakin yksinäisinä
yön tunteina Mariakin puhkesi itkien valitusvirteen:
»Minun sieluni valittaa Herran ankaruutta, minun
henkeni murehtii Jumalaa, sillä hän on säilyttänyt
taakkoja vähäisen palvelijansa niskaan. Polvesta pol-
veen hän sallii kaikki raskauden vaivat vain naisille,
mutta miehet hän lähettää tyhjin vatsoin pois haus-
kanpitoon. Tästedes kaikki sukupolvet kiistelevät
lapseni alkuperästä, äitinsä saastattomasta sikiämisestä
— niin ja koskemattomuudesta. En synnytä!»

Marian kiitosvirttä on pidetty esimerkkinä Her-
ran äidin nöyryydestä ja epäitsekkyydessä. Miksi?
Miten se sopii nöyryyteen, jos Marian sielu laulaa:
»Tästedes kaikki sukupolvet ylistävät minua autua-
aksi...» Tosiasiassa Maria ei ylistä itseään, vaan hän
kiittää Jumalaa siitä hyvyydestä mitä Pyhä itse on
tehnyt: »...sillä voimallinen on tehnyt minulle suu-
ria tekoja, hänen nimensä on pyhä.»

Eikö nöyryys tule vielä selvemmin esille siinä,
että Maria näkee oman onnenkin hetkellä omien
kokemusten yli. Hän ei sittenkään kiitä vain omasta
onnestaan, vaan erityisesti siitä, että Jumala on to-
teuttanut koko kansalleen lupaaman hyvyyden. Ju-
mala »on pitänyt huolen palvelijastaan Israelista,
muistanut kansaansa ja osoittanut laupeutensa Abra-
hamille ja hänen jälkeläisilleen, ajasta aikaan, niin
kuin hän on isillemme luvannut.»

Marian kiitosvirsi ei ole vain Marian, vaan koko
Kristuksen kirkon, oikeastaan koko ihmiskunnan. Se
on kiitosvirsi siitä, että Jumalan ja ihmisen välinen
ahdistava kuilu on murrettu ja ylitetty. Se on nöyri-
en, heikkojen, sorrettujen ja häpäistyjen lähes taiste-
luhenkinen kiitosvirsi siitä, että heitä ei sittenkään
ole hylätty. Siksi kirkko on veisannut Marian kiitos-
virren sanoilla kiitosta jokaisessa vesperissä, illan
rukoushetkessä.

Liturginen pointti: Marian kiitosvirsi päästääköön
irti kanttorit ja muu muusikot. Säveltäkää tai toteut-
takaa oma evankeliumimotetti! Entä voisiko kiitos-
virren monistaa paperille ja lukea se seurakunnan
kanssa yhdessä tai vuorolukuna?

Jari Jolkkonen

24.12.

Jouluaatto

Suunniteltu iltapäivällä siunauskappelissa vietettävänä sanajumalanpalveluksena

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Imatran suuressa kaupunkiseurakunnassa on useita jouluaaton hartauksia, joista juhlavimmat pidetään kirkkoissa (3 kpl) iltapäivällä tai illansuussa, 1–2 kirkossa hyvin suosittuna jouluyön messuna ja iltapäivällä siunauskappelissa. Näihin valikoituu erilainen seurakunta. Lapsia ei juuri ole yökirkossa, kun taas iltapäivän ensimmäisiin hartauksiin tullaan perheittäin. Siunauskappeli on hautausmaalla, joten sinne tullaan kynttilöiden ja kukkien kanssa. Osanottajista enemmistö on haudalla jo käynyt, joten kokoonnutaan juuri ennen pimeän tuloa. Tulijat ovat keski-ikäisiä ja osin vanhuksiakin. Joillakin surukokemus on tuore. Mukana on myös lapsia, mutta ei kovin paljon.

RUKOUKSET

Tukeudumme käsikirjaehdotukseen »vihreä kirja» s. 164–170 ja »punainen kirja» s. 36–37. Jos haluttaisiin todella lyhyen kaavan mukaista menettelyä, ohje löytyy keltaisesta vihkosesta »Adventti- ja jouluaajan jumalanpalveluselämän aineisto. KJMK 1989.» Synnintunnustus sisällytetään jaettavaan monisteeseen. Siihen voi sisältyä ajatus hiljaisesta anteeksipyyntöistä poisnukkuneille, kun niin paljon saattoi jäädä sanomatta tai tekemättä. Kiitosmielessä heitä muistetaan esirukouksessa. Päivän rukous on mukaelma evankeliumikirjan rukouksesta 3. Siinähan pyydetään joulun valon kosketusta sielumme ikävään. Voidaan viitata kappelin kynttilöiden valoon ja ennen muuta siihen valomereen, joka kappelin ulkopuolella avautuu hämärtyvässä illassa. Esirukous on vahvasti joulusävyinen. Voidaan tukeutua myös evankeliumikirjan sivujen 41–43 rukouksiin. Hautausmaamiljöö antaa myös oman sävynsä. Kun rukoukseen sisällytetään tietty ajankohtainen paikallisväri, se viimeistellään vasta viikolla ennen hartautta. Rukousaineisto on myös edellä mainitussa KJMK:n keltaisessa vihkosessa (1989).

MUSIIKKI

Läsnä on paljon sellaisia ihmisiä, jotka eivät vuoden mittaan käy usein kirkossa. Siksi yhteisyyden ja kodikkisuuden tuntua lisätään tutuilla ja helpoilla virsillä. Enkeli taivaan -virttä (21) odotetaan, mutta jot-

kut haluavat säästää sen jouluyöhön tai aamuun. Tästä seurakunnasta huomattava osa ei toisaalta enää osallistu muihin joulunajan jumalanpalveluksiin. Samaa näkökohtaa voi harkita jouluevankeliumin Lk 2: 1–14 lukemisen suhteen. Käsikirjaehdotus sijoittaa sen aaton sanajumalanpalveluksen evankeliumiksi. Eräs kompromissiratkaisu on lukea evankeliumi, mutta saarnata profetioista. Enkeli taivaan voidaan ottaa myös päätösvirttenä tai instrumentaaliesityksenä, mutta viimeainitusta ratkaisusta saa varautua kiukkuihin palauteeseen. »Miksei me saatu laulaa sitä.»

Toinen odotettu virsi on »Maa on niin kaunis» (30). Se sopinee hyvin päätösvireksi. Vaikka kuoro osaisi siitä miten kauniin ja vaativan sovituksen, lienee diplomaattista antaa seurakunnan laulaa se. Niinpä kuoro tai lauluryhmä voi laulaa armon valkokyyhkystä ja Iisain juuren kukkaan puhjenneesta ruususta (23). Kuoro on myös tärkeä osa seurakuntaa tukemassa vähän oudompien virsien kuten säkeistöissään 3 ja 4 profeettojen kaipausta kuvaavan 26:n liikkeellelähtöä.

Sävelmältään tuttu ja sanoiltaan hyvin aattoon sopiva on esim. »Ei valtaa, kultaa, loistoa» (31). Meillä siihen on totuttu näillä sanoin, mutta jos halutaan vanhoja sanoja, ne löytyvät esim. Kauneimmat joululaulut -vihkosia selaamalla. Eräs musiikkivaihtoehto onkin käyttää juuri noita vihkosia. Kokemuksen mukaan sello soi kauniisti kappelin hämärässä.

SAARNA

Saarnassa pitäydytään lähiodotukseen, ei vielä täytymykseen. Tähtäyspiste on »aivan pian, ensi yönä, huomenna, jos Jumala suo.» Käsikirjaehdotus antaa luettavien profetiatekstien Jes 11: 1–5, Miika 5: 1–4, Jer 23: 5–6 ja Luukkaan jouluevankeliumin ohella mahdollisuuden lukea muitakin joulun tekstejä. Meillä pysytään profetioissa ja saarna pidetään niistä, joskin eri tekstien tuttuja teemasanoja yhdistellen.

Osanottajat huomioon ottaen Vanhan testamentin eksegetiikka jää vähälle, kun taas kaipauksen, lupauksen ja lähiodotuksen näkökulma korostuu. Lupaus ja täyttyminen ei ole uusi ratkaisu, mutta pyöräkään ei tarvitse keksiä aina uudestaan. Tästä sanajumalanpalveluksesta / hartaudesta tulee kiitos »tuoreista ja elävistä sanoista» sen varmemmin, minkä yksinkertaisemmin pystyy tuttuja perusasioita toistamaan. (Vastaavia kokemuksia on veteraanihartauksista.) Kliseet eivät tapa, niillä voi päinvastoin olla myönteinenkin funktionsa. Toisaalta edes joku uusi, miettimään paneva ajatus on aina paikallaan. Olisiko se tänä jouluna se, mitä merkitsisi Jeremian enustama oikeus ja vanhurskaus maassa?

TEHTÄVIENJAKO

Tehtävienjako tässä sanajumalanpalveluksessa on varsin perinteinen, koska jouluna on tavaton määrä eri tilaisuuksia ja koska nyt seurakunta ei odota uutuuksia, vaan vanhaa tuttua, joskin mietitysti, eläy-

tyen ja hyvin toteutettuna. Kanttorin ohella tarvitaan vähintäänkin lauluryhmä. Muusta musiikista harkittakoon tasokasta sellistiä. Tekstien ja rukousten lukijoina voi käyttää maallikoita. Käsikirjaehdotus ei sisällä kolehtia, eikä se meillä ole aattona tapana. Jos se kerättäisiin, voisi maailman valon syntymän odotukseen sopia lähetyksen tai kansainvälisen diakonian kohde, jolloin se on syytä ottaa hartauden rakenteessa huomioon muutenkin ja koota jotenkin tavanomaisesti poiketen — tuomalla alttarille (voi olla tungoksessa ja päällysvaatteissa hankalaa) tai sujauttamalla koreihin ovensuussa pois lähtiessä.

TILAT JA VALMISTELUT

Kappelissamme on lasimaalaus, jossa kyyhkynen nousee siivilleen. Alttaritaideteoksena on iso tyhjä risti INRI-teksteineen sekä siirtoseinäke, joka kynttilän-sijoineen ja aukkoineen kuvaa urbaaninmaiseman valoa ikkunoissa. Tila itsessään houkuttaa käsittelemään valoteemaa puheessa ja tunnelmatekijänä. Kun kynttilöitä voi olla vaikea pidellä tungoksessa, voi sisään tulijoille antaa tuohuksen, pyytää heitä antamaan tulta toisilleen ja sijoittamaan kynttilänsä eteen sijoitettuun hiekkalaatikkoon. Lyhyesti voi kaikille aluksi kertoa, mitä kaikkea kynttilä ja valo kristillisessä symboliikassa yleensä ja erityisesti jouluna merkitsevät. Ympäristön hyväksikäyttöä on kehottaa pois lähteviä käymään vielä hautausmaan kautta valomerta katsomassa ja joulurauhaa etsimässä.

Olli Aalto

25.12.

Joulupäivä

Suunniteltu jouluaamun
jumalanpalvelukseksi
Hakunilan kirkossa

SEURAKUNNAN KUVAAUS

Itä-Vantaalla sijaitseva Hakunila lienee tyypillinen ruuhka-Suomessa sijaitseva lähiöseurakunta. Seurakunnalla on neljä kirkkoa, joista kahdessa on säännöllisesti jumalanpalvelus. Näin myös jouluaamuna.

Urbaaniin tapaan myös Hakunilan seurakunnassa on jouluyön messu vakiintumassa seurakunnan pääjumalanpalvelukseksi jouluna. Tämä näkyy siinä, että jouluyönä Hakunilan kirkkoon kokoontuu enemmän seurakuntaa kuin jouluaamuna Hakunilaan ja Länsimäkeen yhteensä. Jouluyön ja jouluaamun kaarta korostaa se, että yöllä luetaan evankeliumitekstinä Lk 2: 1–14 ja jouluaamun palveluksessa Lk 2: 15–20.

JUMALANPALVELUKSEN VALMISTELU

Jouluaamun jumalanpalvelus Hakunilan kirkossa noudattaa uuden *Jumalanpalvelusten kirjan* sanajumalanpalveluksen järjestystä. Eri kohdissa olemme päätyneet seuraaviin ratkaisuihin (valmisteluprosessi toki jatkuu vielä, mistä johtuen joissakin kohdissa olemme itsellemme valinneet vaihtoehtoisen ratkaisun):

JUMALANPALVELUKSEN RUKOUKSET

- Yhteisen ripin kehotussanat joulupäivänä, synnintunnustus vaihtoehto 8.
- Päivän rukous: Evankeliumikirjasta rukous numero 3.
- Esirukous: Joulun esirukous (Adventti- ja joulunaajan jumalanpalveluselämän aineistoa. KJMK 1989, s. 66–67. Sanojen: Kristus, kuule meitä jälkeen seurakunnan säe: Jo joulurauha, saavu, jää, luo toivon lämmin sää. (VK 31: 3. säkeistön loppu)

MUSIIKKI

(Suluissa olevat numerot viittaavat sanajumalanpalveluksen ko. kohtiin)

- Johdantomusiikki (1): Virsi 17 vaihtoehtoisesti: seurakunta (S): virsi 18: 1 lauluryhmä (K): Ps. 96: 1–2 Kristus, auttajamme, nyt aurinkona kirkkaana loistaa ilonamme seimen oljilla. (VK 18: 1. säkeistön loppu) K: Ps. 96: 3, 6 S: Kristus, auttajamme... Kunnia Isälle ja Pojalle... VK 18: 4
- Synninpäästön jälkeen (4) psalmi 98: 1–4 lauluryhmän laulamana, srk:n kertosäe: Jumalan sädehtivä kirkkaus (Jumalanpalvelusten kirja s. 472), vaihtoehtoisesti: VK 17: 1, 4
- Päivän virsi (8) VK 21 vuorovirtenä, kuoro- ja urkusäkeistöin
- Kolehtivirsi (13) VK 24
- Päätösmusiikki (18) VK 26: 1, 2, 8
- Ensimmäinen lukukappale (6) Jes. 9: 1–6: lukijan, kuoron ja seurakunnan vuorotteluna. (Kaava löytyy aineistosta: Kirkkauden kuningas tulee. Joulunjakson virikeaineistoa adventista kynttilänpäivään. KJMK, 1993), vaihtoehtoisesti: lukukappaleen jälkeen vastausmusiikkina kuoromotetti: *Kansa, joka pimeydessä vaeltaa* (Jumalanpalveluksen musiikkia. Kirkkovuoden introituksia ja tekstimusiikkia 1. adventtisunnuntai-Loppiainen. KJMK 1992.) tai: Pia Cantiones: Puer natus in Betlehem esim. alttonokkahuilulla.
- Esirukouksen musiikki on esitelty edellä rukousten yhteydessä
- Ylistys (16) vuorolistyksenä

SAARNAN VALMISTELU

Enkelien mentyä on taas pimeää. Kirkkaan valon jälkeen pimeys tuntuu vieläkin pimeämmältä. Tuttu

juttu. Kirkkaan valon sokaisemina ja silmien totutella jälleen pimeään paimenet pureskelevat näkemänsä ja kuulemaansa. On jälkipuinnin aika: Mitä tapahtui? Enkeli. Viesti. Betlehem. Sinne siis! Spekulointia, myönnän. Jokainen järkeilköön tykönä, oliko enkeliä ja oliko kedon paimenia. Kertomus Kristuksen syntymästä kaikkine polkuineen on kuitenkin huikaiseva ja sen sisältämä totuus vain tunnettavissa ei tiedon ja ymmärryksen takana.

Kertomuksessa Jeesuksen syntymässä, seimessä ja majapaikassa ei sinänsä ole mitään erityistä herkistelyä, hurskasta kurjuutta tai köyhyyden ylistystä. Kertomuksessa kerrotaan lapsen syntymästä tavallisten köyhien ihmisten arjen keskellä. Luukkaan joulu-evankeliumissa paimenet — suuren kertomuksen melko vähäisen sivuosan esittäjät — nostetaan etualalle tapahtuman todistajina. Paimenten merkitys on monitasoinen. Vanhassa testamentissa Daavidin paimentausta, paimen hellenistisessä kulttuurikon-tekstissa ja meillä korostunut, myöhäisrabbiinisesta halveksunnasta polveutuva paimenten eräänlainen väheksyntä. Nyt nämä sivuhenkilöt nostetaan par-asvaloihin, juonen kuljettajiksi. Teologisesti ajateltuna tämä tuntuukin sopivalta: Jumala näkee marginaaliin ja tietää siellä olevien arvon tuoden sen kaikkien nähtäville.

Paimenet siis lähtivät liikkeelle, koska heidät kutsuttiin todistamaan tapahtunutta. He vastasivat kutsuun. Paimenet tulivat lapsen vanhempien luo kertomaan näille, mistä on kysymys. Heidän tehtävänsä oli siis kertomuksessa ensisijaisesti todistajan tehtävä. Paikalla olijat voivat vain ihmetellä kuulemaansa. Jumalan toimiessa heille jää vain hämmästely. (Nykytilanteessahan paikalla olisi ainakin teologi ja lääketieteen tohtori, ehkäpä myös psykologi, jotka pyrkisivät kategorioimaan tapahtunutta. Jos se ei onnistuisi, otettaisiin yhteys Skepsis ry:hyn.) Marian tutkistelulla lieenee teologinen, juonen kulkuun liittyvä motiivi. Maria, vähäinen palvelija nousee esiin poikansa syntymän ja kuoleman hetkillä. Toisaalta myös äidinvaisto saa naisen tarkastelemaan asioita tavalla, josta meillä miehillä on tuskin aavistustakaan.

Kertomuksessa näkyy myös elämän luonnollinen rytmi. Jumala toimii kuin hengitys, sisään ja ulos. Paimenetkin kutsutaan ihastelemaan Jumalan ihmettä. Heidät ruokitaan tilanteen hoitavassa ilmapiiressä. Sitten he palaavat takaisin. Sama kaavahan näkyy myös esimerkiksi seurakunnan jumalanpalveluksessa. Meidät kutsutaan sisään, yhteen saamaan jumalallista hoitoa ja lähetetään eteenpäin kiittäen ja ylistäen, jakamaan muille. Sitten meidät kutsutaan taas yhteen ja niin edelleen.

Kertomuksen lopuksi meille kerrotaan se, mikä jää kaiken jälkeen: ylistys ja Jumalan kiittäminen.

KIRJALLISUUTTA:

Schweizer, Eduard. Luukkaan evankeliumi. Suomen-tanut Sini Hulmi. Kirjapaja. Helsinki—Juva 1992
Nikolainen, Aimo T. Luukkaan evankeliumi. Suo-

malainen Uuden testamentin selitys 3. Kolmas korjattu painos. Kirjapaja. Hämeenlinna 1980.

TEHTÄVÄJAKO JUMALANPALVELUKSESSA

- Jumalanpalveluksen toimittajina pappi, kanttori, kuoro tai lauluryhmä, lukijat (2 kpl — VT ja UT), vahtimestari kerää kolehdin. Ennen jumalanpalvelusta kätellään seurakunta ovelta.
- Kirkkotilalta palvelus ei edellytä erityisvalmisteluja.
- *Kolehti* siunataan kolehtivirren päätyttyä.
- *Lähetäminen* päätösvirren jälkeen: ei enää musiikkia
- *Uskontunnustuksena* käytetään nikealais-konstantinopolilaista tunnustusta

Marko Meijer

26.12.

2. joulupäivä

Mt 10: 16–22

Virret:

26

134

141

33: 1–3

411

447

35

Marttyyriudesta ja ovelasta viattomuudesta

Tapahtui Nikomedeian kaupungissa: Korkea keisarin virkamies Adrianos kuulusteli kristittyjä, jotka oli tuomittu kuolemaan uskonsa tähden. Adrianos ihmetteli: »Mikä antaa näille voiman kestää hirveitä kidutuksia ja kuoleman, niin että he pitävät kuolemaa parempana kuin jumalille uhraamista?» Tästä Adrianos keskusteli kristittyjen vankien kanssa ja kuuli Jeesuksesta Kristuksesta. Kun hän oli aikansa keskustellut, hänen sihteerinsä tuli paikalle mukanaan lista kuolemaantuomituista. »Mitä, joko on

valmista», kysyi Adrianos hämmästyneenä. Hän käski sihteeriään kirjoittamaan edelleen. Kun sihteeri kysyi, mitä pitäisi kirjoittaa, Adrianos sanoi: »Kirjoita, että kun tämä pöytäkirja tuotiin Nikomedeian preetoripäällikkö Adrianokselle allekirjoitusta varten, hän sanoi: 'Minä myöskin olen kristitty.'»

Sihteeri katsoi kauhuissaan päällikköään ja ajatteli tämän tulleen hulluksi. Kynnäsilmin hän rukoili tätä, että tämä luopuisi järjettömistä sanoistaan. Mutta Adrianos pysyi päätöksessään ja nämä sanat kirjattiin pöytäkirjaan. Adrianos allekirjoitti sen omakätisesti — kuolemantuomionsa.

Keisarikin kauhistui saatuaan tietää Adrianoksen menettelyn. Hän kysyi: »Adrianos, oletko tullut hulluksi.» »Ei, keisari, nyt olen saanut viimeinkin hyllytyksi», vastasi Adrianos. Keisari yritti saada Adrianosta luopumaan hyvällä ja pahalalla, mutta hän oli horjumaton ja viimein keisari käski heittää hänet vankilaan.

Adrianoksen vaimo Natalia odotti sillä välin miestänsä kotiin. Heidän avioliittonsa oli onnellisimpia, mitä tiedettiin. Olipa keisarikin joskus leikillään sanonut, että Adrianos oli onnellisempi kuin hän. Tähän Adrianos oli sanonut, että ei kenelläkään ole sellaista aarretta kuin hänellä on. Natalia oli salaisesti kristitty. Päivin ja öin hän rukoili Jumalaa, että Hän kääntäisi Adrianoksen sydämen puoleensa. Nyt Natalia sai viestin, että hänen rukouksensa oli kuultu. Suloisin onni ja katkerin suru kohtasi Nataliaa yhtä aikaa: Adrianos oli tunnustautunut kristityksi ja tuomittu kuolemaan. Hän riensi miehensä luo vankilaan, heittäytyi hänen kaulaansa ja sanoi: »Autuas olet, kun uskot Kristukseen!» Hän kertoi myös itse olevansa kristitty. »Tämä on kaikki mitä olen toivonut», vastasi Adrianos hyväillen vaimoaan.

Kuolemaan tuomituille keksittiin kauhea mestautapa: ennen kuolemaa heiden käteensä ja jalkansa murskattaisiin moukarilla. Natalia pelkäsi, että hänen miehensä rohkeus ehkä pettäisi, kun hän joutuisi katsomaan toisten kärsimyksiä. Niinpä hän sanoi miehelleen: »Eikö preetoripäällikön olisi sopivinta ensimmäisenä näyttää, miten pitää kuolla Kristuksen tähden.» Niin Natalia suudeltuaan rakkaintaan saattoi tämän raskaan moukarin alle. Hänen silmiensä edessä Adrianos heitti henkensä. Mahdotonta on sanoa, kumman kärsimykset olivat suuremmat. Vaikka Natalia ei vuodattanut vertaan, lukee kirkko hänet marttyyrien joukkoon.

Tapaninpäivänä muistellaan niitä, jotka ovat antaneet henkensä uskonsa tähden. Silloin voi muistaa vaikkapa Adrianosta ja Nataliaa. Mikä kumma siinä on, että nykyajan kristitty ei tunne pelkästään ihailua edellä kuollun kaltaisten marttyyrikertomusten äärellä. Modernin ihmisten on vaikeaa päästä sisälle tuohon ehdottomuuteen, vai pitäisikö sanoa fanaattisuuteen, jolla varhaiset kristityt suhtautuivat Herransa. Kyse tässäkin tapauksessa kuuluu olevan siitä, että kristityt kieltäytyivät uhraamasta valtion jumalille. Onko se kuoleamisen arvoinen asia? Me ehkä ajattelisimme, että olkaamme suvaitsevaisia ja antakaamme periksi. Onhan meistä sentään elävinä

enemmän hyötyä. Sanotaanhan Raamatussakin: »Elävä koira on parempi kuin kuollut leijona» (Saarn. 9: 4) Meidän uskomme on tarkoituksenmukainen ja rationaalinen maailmankatsomus, mutta heille se oli jotain, jonka vuoksi kuolla.

»Olkaa viisaita kuin käärmeet ja viattomia kuin kyyhkyset.» Mielikuva kristitystä lähimmäisenä on täynnä lammasta ja kyyhkystä. Käärmeominaisuutemme on jäänyt valitettavan vähälle arvostukselle. Pinnan alla, piilotajunnassa, se kyllä tekee työtään. Tulkitsen tätä niin, että meidän tulee palvella Jumalaa kaikella, mitä meissä on: ei vain rakkaudellamme ja lempeydellämme, vaan myös vihallamme, huumorillamme ja oveluudellamme. Jokaiselle luonteenlaadulle on käyttöä. Jos ajattelemme, että kristitty on lempeä ja pitkämielinen luonne, niin mitä tekee sellainen, jonka sielullinen dispoitio on kiivas, kiukuinen ja julma, hirmuinen? Hän ajattelee, ettei hänellä ole sijaa kristittyjen joukossa, vaikka pyhällä vihalla totisesti olisi käyttöä! Tai entäs me, joiden kummallinen huumorintaju saa meidät hihittelemään jokaisessa hartaassa tilaisuudessa. Monesti olen rukoillut Herraa, että se erkanisi minusta! Kuitenkin huumori on käärmeominaisuus, jota voisi hyödyntää evankeliumin työssä.

Vielä yksi anekdootti: Kun eräs uskoon tullut nuorukainen kysyi vanhemmalta veljeltä, miten on mahdollista kestää, jos joutuu uskonsa tähden vainotuksi, vanhempi vastasi: »Jos minä lähetän sinut kauppaan ostoksille, annanko minä sinulle rahat edellisellä viikolla vai vasta kauppaan lähtiessäsi?» Nuorukainen vastasi, että vasta lähtiessä. »Niin Jumalakin antaa sinulle voiman kärsiä Hänen nimensä tähden sitten, kun sitä tarvitset.»

Miikka Anttila

Pappisliiton vuoden 1999 opintomatkat

Vuoden 1999 opintomatkakohteiksi ja -teemoiksi on suunniteltu seuraavaa:

1. "Islamin ja kristinuskon kohtaaminen"
Opintomatkaksi Saksaan, huhtikuu 1999
2. "Tutustuminen Latvian kirkolliseen tilanteeseen"
Opintomatkaksi Latviaan, Riikaan, syyskuu 1999
3. "Ekumeeninen tilanne ja ekumeeniset järjestöt"
Opintomatkaksi Sveitsiin, Geneveen, lokakuu 1999.

Opintomatkaille voi ilmoittautua Pappisliiton toimistoon, puh. 09-150 2653/Meinola tai sähköpostilla heli.meinola@pappisliitto.inet.fi.

27.12. Apostoli Johanneksen päivä

Jh 21: 19–24

Virret:

17

129: 2–4

16

19

228

193: 5–6

Ylhäältä alas astuva totuus

Johannes kirkkovuodessa. Apostoli Johanneksen päivää on vanhastaan vietetty 27.12. Mikäli se on sunnuntai, kuten nyt, liturgiassa käytetään Johanneksen päivän tekstiä. Saarnatekstinä voi olla myös Johanneksen prologi (Jh 1: 1–5, 9–14), »joulu-evangeliumi Johanneksen mukaan», ellei siitä ole saarnattu joulun jumalanpalveluksissa. Saarnaajan tilanne ei ole ihan helppo, sillä tänä vuonna 27.12. on jo neljäs peräkkäinen kirkossakäyntipäivä, vieläpä vähiten perinteisin. Evankeliumikirjan mukaan »Johanneksen päivän sijoittaminen joulunpyhiin johtuu siitä, että Johanneksen evankeliumin alku julistaa Sanan lihaksitulua.» Päivän idea ei siis varsinaisesti ole itse Johannes, vaan Johanneksen evankeliumin sanoma Kristuksesta, lihaksi tulleesta Sanasta. Niin Jeesuksen rakkain opetuslapsi kuin evankeliumin kirjoittaja pysyvät taustalla ja jäävät arvoitukseksi.

Jos jouluihin lyö yli ja tuntuu puhkipuhutulta, voinee saarnaaja pitää opetuspuheen joko apostoli Johanneksesta tai Johanneksen evankeliumista (Jh) yleensä tai sitten sen jostakin yksityiskohdasta. Tällainen puhe ei tietysti voi tyytyä pelkkään informaation jakamiseen, vaan siihen kannattaa rohkeasti sisältää sanoma Jumalasta. Onhan Jh kirjoitettu »siksi, että te uskoisitte Jeesuksen olevan Kristus, Jumalan Poika, ja että teillä, kun uskotte, olisi elämä hänen nimensä tähden» (Jh 20: 31).

Evankeliumi. Tuokin jae osoittaa, että Jh ei ole vain ulkokohtaista tapahtumien kuvausta. Sisällöltään Jh on ennen kaikkea julistusta, mutta ei vain julistusta, vaan »selitettyä julistusta», vielä enemmän kuin synoptikot. Siksi apostoli Johannesta alettiin sanoa 300-luvulla Teologiksi — nykyisin riittää,

että on päässyt teologiseen tiedekuntaan. Koska Jh on samalla sekä evankeliumi että evankeliumin kommentaari, »teologisen kommentaarin kommentoiminen on ylen hankala tehtävä» (Gyllenberg).

Jh näyttää olevan perillä niin kreikkalaisesta filosofista, mysteeriuskonnoista, kristillisestä gnostilaisuudesta ja sen dualismista kuin Vanhasta testamentista ja juutalaisuudestakin. Monissa kommentaareissa hämmästellään, kuinka Jh kirjoitettu kielellä, jonka em. suunnat tunnistavat, jopa tuntevat omakseen.

Meidän voi olla hyvä muistaa, että vaikka Jh:n taustalla heijastelee samantyyppinen uskonnollinen pluralismi kuin nyt, Jh ottaa tämän huomioon, mutta ei huku siihen. Jh ei ole dualisti, vaikka käyttää dualistista kieltä ja vastapareja (valo — pimeys, totuus — valhe, usko — epäusko jne.). Jh ei pyri olemaan ajatuksia herättäviä viriikirja, jonka ideota jokainen voisi rakentaa itse itselleen oman kristinuskon puun — sellainen olisi jo *per definitionem* jotakin muuta kuin kristinuskoo. Jh:ssa kulkee läpi alun prologin, »pienoisevankeliumin» (Jh 3: 16), opetuspuheiden aina ensimmäiseen loppulauseeseen saakka (20: 31, ks. yllä) se vakaumus, että Kristus, Sana, on lihaksi tullut Jumala ja samalla objektiivinen Jumalan oma ilmoitus.

Oppi ylhäältä, ihmisen ulkopuolelta alas pamahdustavasta totuudesta on todellista vastakulttuuria nykyiselle 'jokaisessa meissä asuu jumaluus' -korostukselle. Vaikka ajatus ihmisen ulkopuolelta tulevasta valosta, totuudesta ja pelastuksesta ravistaa modernin ihmisen hellimiä ajatusrakennelmia, eikö se ole myös lohduttava ajatus. Eikö se ole lopulta ainoa toivo.

Ehtoollinen. Totuus, valo ja pelastus eivät Jh:ssa jää ihmisen ulkopuolelle, vaan ne tulevat, »syntyvät», ihmisen keskelle. Siksi osallisuus totuuteen ja pelastukseen on ihmiselle mahdollista. Jh:n prologin järjettömät, mutta lohduttavat sanat »Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme...» sopivatkin paitsi kirkon seinään ja joulusaarnaan myös ehtoollisen yhteyteen.

Ps. Rylandin papyrysta (P 52), joka sisältää katkelman Jh 18. luvusta, pidetään yhä vanhimpana kirjallisena palasena Uutta testamenttia. Se osoittaa, että Jh oli tunnettu Egyptissä 100–125 jKr.

Jari Jolkkonen

31.12. Uudenvuodenaatto

Lk 13: 6–9

Virret:

37

48: 5–7

239: 4–5

38

Taitekohdassa

Uudenvuodenaaton viehätyks ja suoranainen myyttisyys selittyy pitkälti ihmisen tarpeesta panna merkille suuria taitekohtia. Länsimaisessa yhteiskunnassa ajan kuluminen saa konkreettisen ilmauksensa keskitälvellä kalenterivuoden vaihtuessa, tapahtumassa, jota halutaan juhliä. Kokemus ihmisen pienuudesta »ajan suuressa virrassa» on aina ajanut ihmistä pohtimaan omaan tulevaisuuteensa liittyviä kysymyksiä. Yritykset kurkistaa tulevaisuuteen vaikkapa tinaväloksen avulla paljastavat puolileikillisyydessäänkin paitsi iäikaikaisen tarpeemme turvautua oraakkelimaisiin keinoihin »ajan verhon» raottamiseksi myös syvässä istuvan kohtalo-uskon, ajatuksen, että tulevaisuutemme on jo ennalta lukoon lyöty. Uudenvuodenaaton kristillinen sanoma ei nouse suoraan tietystä pelastushistorian tapahtumasta, mutta historia yleensä, ajan käsite ja sen kulumisen luovat kontekstin, jossa seurakuntaa kalenterivuoden viimeisenä päivänä puhutellaan. Lk:n teksti suuntaa ajatuksia sekä menneeseen että tulevaan.

Hedelmätöntä puuta ovat myös muut evankelistat käyttäneet vertauskuvana toimimattomasta Jumala-suhteesta (Mt 3: 10; 7: 19; Mk 11: 12–14; Jh 15: 2, 6) ja Paavalikin muistuttaa Jumalan lempeydestä ja ankaruudesta viittaamalla kasvikkunnasta otamaansa esimerkkiin (Rm 11: 22).

1. Mennyt. Lk:n perikoopissa jo kolmena vuotena hedelmiä penäämään saapunut isäntä joutuu jälleen pettymään. Toivottua tulosta ei vuosienkaan perästä näy ja viikunapuu vaikuttaa kelvottomalta. Katse menneisyyteen ei mairittele ja siksi isäntä pyrkii lopulliseen ratkaisuun: hedelmätön viikunapuu on tuhottava pilaamasta maaperää. Uudenvuodenaaton tematiikka tulee lähelle kirkkovuoden päätöksen juonteita. Molempia leimaa taju ajan päättymisestä ja lopullisen tuomion koittamisesta. Aika on siirtänyt kaikki tekemme, puheemme ja ajatuksemme auttamattomasti menneisyyteen niin, että tehtyä ei saa tekemättömäksi. Synti on painolasti, jota aika ei voi parantaa. Tässäkin mielessä aika on armoton. Kalenterivuoden viimeisen päivään kuuluvat katumus ja synnintunnustus.

Vaikka me ihmiset emme enää voi vaikuttaa menneeseen, Jumala voi. Hänen armolliseen kaikkivaltiuteensa kuuluu mahdollisuus pyyhkiä pois menneisyydestämme kaikki se syyllisyys, joka sieltä on meitä tähän hetkeen asti seurannut. Aiemmin on ollut tapana ilmoittaa vuosiluvut sanonnalla *armon vuonna*. Jokainen eletty vuosi on ollut täynnä armoa — Jumala ei ole toteuttanut tuomiotaan. Viikunapuu on saanut jäädä paikoilleen. Oikeastaan samaan tosiasiaan viittaa itse ajanlaskujärjestelmämme: vaikka Jeesuksen onkin todettu syntyneen jo muutama vuosi ennen vuotta 1, on koko ajanlaskumme perustana Jumalan ihmiseksitulon, inkarnaation ihme ensimmäisenä jouluna. Armo on tullut ajan keskelle.

2. Tuleva. Uudenvuodenaaton rukouksena on, että Jumalan armo kantaisi myös alkavana vuotena ja että uutta vuotta saataisiin aloittaa ikään kuin puhtaalta pöydältä. Kristityn ei tarvitse ajatella olevansa tunteettoman kohtalon pelinappula tai sokean sattuman heittopussi. Tulevaisuus ei ole valmiiksi päätetty vaan se pysyy jatkuvasti avoimena. Tämä kuvastuu uskossa armolliseen, persoonalliseen Jumalaan, joka tuntevana ja tahtovana ja rakastavana Herrana johdattaa omiaan. Itämaiseen sykliseen aikakäsitykseen kuuluu karman laki, jonka mukaan me emme voi paeta syyn ja seurauksen lakkaamatonta kiertokulkua vaan joudumme seuraavassa elämässämme näyttämään sitä mitä edellisessä olemme kylväneet. Juutalais-kristillinen lineaarinen aikakäsitys taas mahdollistaa sisäänsä armon ja anteeksiantamuksen niin, että hedelmättömälläkin viikunapuulla on toivoa.

Toivo kuvastuu vahvana viinitarhurin puolustuspuheessa isännälle. Sopivalla lannoituksella ja maan muokkauksella saattaa olla myönteinen vaikutus. Viinitarhuri on optimistinen ikävistä kokemuksista huolimatta. Hän sitä paitsi lupaa suunnata aivan erityisen huomionsa juuri hedelmättömän viikunapuun hoitamiseen. Sen pelastukseksi koituu isännän kärsivällisyys, tarhurin usko tulevaisuuteen ja hänen sanansa puun puolesta sekä kuuluminen viinitarhaan. Vaikka on uskallettu etsiä vertauksesta yksityiskohdaisia rinnastuksia ja vastineita, ei liene kovin väärin nähdä isännässä itse Jumala, viikunapuussa ihminen, viinitarhassa seurakunta ja tarhurissa syntisen puolesta rukoileva Kristus. Näin uskontunnustuksemme kolmen uskonkappaleen sisältö nivoutuu ajan kulumiseen ja tulevan tervetulleeksi toivottamiseen. Tuomion ja armahduksen näköalat sisältävä tulevaisuus pysyy kolmiyhteisen Jumalan, ajan Herran, käsissä. Uudenvuodenaaton sanoma on kuin johdantoa julistukselle uudenvuodenpäivän nimipäiväsankarista.

Tapio Luoma

1.1. Uudenvuodenpäivä

Lk 2: 21

Virret:

331: 1, 6

126

256: 1, 2

123

161

99

176: 1–3

»Minä olen sinut nimeltä kutsunut. Sinä olet minun.»

Jos kirkko jossain on laiminlyönyt tilaisuuden oppinsa opetukseen, niin kaste keskustelussa. Sanomalehdet ovat pullollaan perheutisia: Sai kasteessa nimen... Ikään kuin kaste olisi nimenantoriitti. Ikään kuin kasteen kaava ei aivan selvästi puhuisi Kristuksen opetuslapseudesta ja Hänen seurakuntaansa liittymisestä, eikä sanoisi: Te vanhemmat olette antaneet tälle lapselle nimen. Jonka kihisevä salassapitäminen on magiaa sekin: pahat voimat eivät pääse käsiksi nimettyyn, erillistettyyn ihmishenkeen.

Ja kuitenkin: Minä olen sinut Nimeltä kutsunut, sanoo Herra. Nimi on erityisyyden, ainutlaatuisuuden ja kutsuttuisuuden merkki, joka sidotaan meihin siunauksessa ja hakataan hautakiveen. Surevasta sen näkee: Ei ole suloisempaa tapaa päästä surun työssä eteenpäin kuin olla mukana, kun rakkaasta vainajasta puhutaan hänen nimeltään mainiten. Ja miksei salassapitämisessäkin olisi teologinen ripaus: Kastehan oli Martti-tohtorillekin sakramenteista vaarallisin, sillä se herätti ja usutti Saatanan vastapestyn sielun kimppuun. Nimi on yksilön ja yhteisön sidos. Ja ihmisenä oleminen on yhdessä elämistä.

Sai Jeesuskin nimen yhteisönsä kultin mukaan.

Jos kirkko jossain on laiminlyönyt tilaisuutensa ihmisten kanssa elämiseen, niin juhliissa. Arki on ollut viime ajat niin voimia sitovan ahdistava, ja toisaalta menneiden aikojen agraarijuhlinta ei sinällään ole kääntynyt kaupungin kielelle. Lopputuloksena on, että kristikansan omimmat juhlat ovat valuttaneet synny-

tysveren ja ristin veren tipujen ja tonttujen jalkoihin. Toisaalta ihmisten profaaneihin juhliin ei ole oikein osattu tai haluttukaan mennä mukaan. Niinpä heidät on jätetty joko pala kurkussa omien seinensä sisään kuohuviinilasi, pullo tai puukko kourassa, tai he ovat rynnänneet hakemaan pseudohauskaa pala kurkussa, vihne silmässä. Miksi muuten juuri uusi vuosi, vappu ja juhannuskin olisivat näitä pää täyteen -juhlia; miksi joulu ja pääsiäinen vielä ovat varjeltuneet? Vieläkö meillä on mahdollisuus?

Ja kuitenkin: Ihminen on luonut kalenterin turvakseen hallitakseen aikaa, jonka tietää hallitsevan häntä ja hänen elämisensä mahdollisuuksia, toimeenja vuodentuloa. Vuoden kiertoon kuuluvat juhlat saattavat olla pakanallista perua ja itse luotuja, mutta niissä ihmisen teologinen kello tikittää paljon ajanlaskumme alkua pitemmällä vedolla; se on syntynyt jo luomisessa. Aika syntyi jo ennen ihmistä; syntyinlankeemuksessa ihmisestä tuli olento, joka tietää kuolevansa. Siitä ilon ja pelon riitit: Juhlikaamme nyt, pian nytkin alkava vuosi/kesä/elämä on ohi. Juhlinnan perusvire on yhteinen. Ja ihmisenä oleminen on yhdessä elämistä.

Osallistui Jeesuskin yhteisönsä juhliin, pienokaisesta saakka.

Jos kirkko jossain on rapautunut, niin toimitus- tensa toimeksiantajan tunnustamisessa. Kaste on nimenantoa, rippikoulu sosiaalinen pakko ja omaa kännykkää edeltävä palkallinen vapaa; vihkeminen puolipakanallinen tuttu juttu, jossa pastori on toteemin asemassa; siunaus yleiseettistä muistelo, kun sielun uudelleensyntyminen alkaa olla vallitseva saattoväen kaupunkiuskonto.

Ja kuitenkin: Ei ole yhdentekevää, missä merkeissä kokoonnutaan, minä nimissä. Kenen nimessä. Ihminen ikävöi saada seurata, nousta ja lähteä, kuulua, tavoittaa. Ihminen ikävöi yhteistä matkaa, vaikka hän kristittyinä pääseekin havaitsemaan, että — päinvastoin kuin sankaruusmatkoilla — päämäärä on näköpiirin tuolla puolen. Uuden vuoden ensi päivän epistola sanoo painavasti sen, mihin evankeliumi viitoittaa. Evankeliumi antaa edellä kulkijan, pienen lapsen, esimerkin, epistola aikuisen miehen matkase- losteen.

Tälle matkalle ihmistä ei saa jättää yksin, ei painiskelemaan menneisyyden kanssa eikä kammoamaan tulevaa. Tällä matkalla on synnillistä saivartelua kysyä, pitäisikö uutta vuotta juurikaan juhlia, kun itse asiassa juhlimme Juliusten kalenterisukua; tällä matkalla me olemme itsekkin, säälittävästi ajallises- sa ajassamme riippumassa. Tällä matkalla olemme yhdessä, ja ihmisenä oleminen on yhdessä elämistä.

Matkaevästä on runsain mitoin, tänäänkin kahdeksan värssyn verran. Jumalanpalveluksen ytimessä sen alkuun nousten: Päivän psalmi on silkkaa suloista armon sanomaa: Herra varjelee sinun kaikki askeleesi. Herra, joka lähetti enkelin kertomaan, mikä Hänen Pojalleen nimeksi.

Hilkka Olkinuora

Viitenä päivänä sinun pitää työtä tekemän

Pääkopastani löytyy ihmeen tuoreena säilyneitä parinkymmenen vuoden takaisia muistoja, kun seitsemänkymmentäluvun loppumetreillä lopettelin lupaavasti alkanutta sotilasuraani ja siirryin suurin odotuksin Riihimäen seurakunnan viralliseksi apulaiseksi. Papin elämä, josta en siinä vaiheessa tiennyt juuri mitään, maistui mielenkiintoiselta, mutta vastoin odotuksiani maitohapot alkoivat melko pian painaa kintuissa. Työtä oli niin kuin muillakin kuolevaisilla, mutta ei vapautta. Muistan noina vuosina kadehtineeni suntion vapaa-päiviä, niin hedelmätöntä kuin kateus onkin. Minä koin perheineni joutuneeni pitkään tunneliin, josta ei vapautta kuin eläke tai kuolema. Jäljestä päin voin tietysti todeta, ettei kaikki nuoren papin ahdistus selittynyt epätavallisilla työajoilla ja puutteellisella vapaa-ajalla. Yllättävän paljon kuitenkin.

Odottelin kieli pitkällä liki parikymmentä vuotta, milloin pappi saisi samat mahdollisuudet vapaa-aikaan kuin muutkin työtätekeväiset ja raskautetut. Moni odotti kauemminkin. Odottavan aika on pitkä, mutta ei turha. Nyt tunneli on valoisampi. Niinpä terveydeksi tai ei, korkkasin konjakkia kun kuulin uudesta viisipäiväisestä työviikosta.

Olen kuitenkin joutunut kysymään itseltäni, olenko nyt kirkkoneuvostossa vapaa-aikasunnitelmaa esitelllessäni onnellisempi mies kuin mitä olin papinpolun alkupäässä? Periaatteessa kyllä. Mutta jos papiston vapaa-aikasopimuksen voimaantulo oli pitkälinen ja kärsivällisyyttä koetellut prosessi, niin sen soveltaminen käytäntöön voi ainakin omalta kohdaltani vaatia vähintään yhtä paljon vuosia. Siltä on alkanut näyttää.

Päältä katsoen kaikki on sujunut kitkatta, siis jopa

täällä yhden papin kioskissa. Suunnitelmat on laadittu, hyväksytty ja pantu täytäntöön. Vapaat on pidetty. Maanantaisin tai tiistaisin on sitten juostu, pyöräilty ja notkuttu koiran talutushihnan jatkona eikä kirjojakaan ole unohdettu. Sillä jos kirkkoherra ei saa edes omia vapaapäiviään luistamaan, miten hän selviytyy muista töitään? Parasta uudessa sopimuksessa on ollut se, että työtä on reilusti uskaltanut tehdä, koska takaraivossa on ollut tietoisuus siitä, että lepo tulee aikanaan.

Vaikka vapaat on tullut pidettyä, en silti koe hallitsevani viisipäiväistäni. Olen liian kauan tehnyt työtä toisenlaisella rytmillä. Toisekseen vaikka papin kellot käyvätkin nykyään samaa aikaa muiden työläisten kanssa, niin eri rytmissä sitä ollaan kuitenkin; minä lepään maanantaina ja tiistaina, mutta valtaväestö lauantaina ja sunnuntaina. Meillä on vain kolme päivää viikossa yhteistä peliaikaa. Se nipin napin riittää, mutta se ei ole riittävästi.

Oma virkaehtosopimuksen kirjaimen ja hengen mukainen sovellukseni viisipäiväisestä maksetaan väkisin almanakkaan runnotuilla kokousajoilla ja huonommin valmistettuina puheina, sillä viikonlopun ottaminen täys-teholliseen työkäyttöön ei niin vain onnistu. Eihän minua tietysti mikään, vaimoa lukuun ottamatta, estäisi menemästä lauantaina kello yhdeksäksi virastoon papereitteni kimppeihin ja puheitani valmistamaan. Ja voisin minä sunnuntaisinkin viimeisen kasteen jälkeen mennä kodin sijasta virastoon, niin kuin kunnan työpäivinä konsanaan, mutta kenen kanssa minä siellä tyhjässä virastossa kommunikaisin. Totta nimittäin on, että harva asia pienessäkään seurakunnassaan on enää yhden ihmisen asia. Jos et ymmärrä mitä tarkoitan, niin mene virastoon sunnuntaina tai heinäkuussa ja yritä panostaa yhteistyöhön.

Tuntuu ristiriitaiselta, että minä joka innolla odotin viisipäiväistä työviikkoa, nyt olen vaarassa kaatua sen alle. Säännöllinen kahdesta peräkkäisestä vapaapäivästä muodostuva lepo ajaa työni kaaokseen ja sitä kautta oman elämäni. Kirkkoherra voi tehdä asialle tietysti muutakin kuin valittaa Crux-lehdessä, mutta ei hankään mitä vain. Seuraavaksi aion kokeilla neljän viikon jaksotusta, jonka menettelyn virkaehtosopimus suvaitsee. Tein sen jo paperille ja paperilla se näyttää toimivalta. Mutta perusongelma lienee se, ettei kuuden päivän työsuoritusta ennenkään ole tehty viidessä päivässä eikä lauantaista ja sunnuntaista millään saa samanlaista työpäivää kuin maanantaista ja tiistaista. Tuskin sitä kukaan toivookaan.

Jos halutaan, että täällä aavan meren tällä puolen, eletään ja voidaan hyvin sopimusten mukaan, niin »työsuojelu- ja hallinnollisista syistä» papiston vapaa-aikakysymyksiä kannattaisi jatkossakin pitää jossakin neuvottelupöydän tuntumassa. Rohkenisinko ehdottaa ratkaisua, jossa vapaa-ajasta voitaisiin päättää enemmän paikallisesti. Paikallisesti sekin täällä valvotaan, että kirkkoherra valvoo ja tekee työtään. Näyttöä kyllä löytyy.

Ps. En kirjoittanut mitään yksipappisen seurakunnan sijaisuuksien hoitamisesta. Syykin on yksinkertainen; se ei tunnu kiinnostavan ketään.

AKAVA-TARJOUS 5/98

Etumatkat

Inkojen Aarteet Peru/Ecuador: Lima–Cusco–Machupicchu–Quito–Mitad del Mundo, 12.–21.11.98 – 500 mk
New York Hotel Newton, 9.–16.12.98 – 500 mk

Hymyn maa Thaimaan kierros: Bangkok–Chiang Rai–Kultainen Kolmio–Mae Sai (Burma)–Chiang Mai–Sukhothai–Ayuthaya–Kwaijoki–Bangkok, 29.10.–14.11.98 – 400 mk
Varsova pe–su, 6.11. Grand Hotel / Holiday Inn – 300 mk
Krakova to–su, 19.11. Hotelli Logos – 500 mk

Aurinkomatkat alennus 5 %

Dubrovnik 15.10., **Alanya** 20.10., **Marmaris** 22.10., **Playa del Ingles** 13.11., **Playa de las Americas** 16.11., **Gran Canaria** 22.11., **Teneriffa** 30.11., **Agadir** 02.12., **Gran Canaria** 06.12., **Teneriffa** 07.12.

Finnmatkat alennus 5 %

Lontoo 4–25.10. ja 8.11–4.12. **Praia da Rocha (Algarve)** 15–29.11. **Costa del Sol** 5.10., 12.10., 27.11., 28.11., 5.12., 11.12., 12.12. **Lanzarote** 29.11–13.12. **Playa del Ingles** 30.10–12.12. (PDI03) ja 20.11–11.12. (PDI02). **Dubai** 28.11–12.12. **Puerto Rico (Gran Canaria)** 30.10–12.12. (PRC03). **Playa de las Americas** 2.11–12.12. **Puerto de la Cruz** 2.11–12.12.

Hertz-Autovuokraamo myöntää akavalaisille 5–20% alennuksen normaalihinnoista kohteesta riippuen. Varauksen yhteydessä ilmoitettava Hertz/Akava CDP-numero 832070.

SMT:n akavalaisille myöntämät alennukset laskeaan aina matkanjärjestäjien esitteissä mainitusta **aikuisen perushinnasta** ellei muuta mainita ja niin kauan kuin paikkoja riittää. **Alennus ei** koske pelkkiä lentopaikkoja.

Akava-jäsenetuhintaa ei voi kytkeä muita alennuksia (esim. lapsialennus tai ennakkovaraajan etu). Luottokorttiasiakkailta veloitamme toimistokulut. Alennuksen saamisen edellytyksenä on, että **matka varataan Suomen Matkatoimistosta ja, että jäsenedusta mainitaan jo matkan tilausvaiheessa.** Tämä tiedote kumoaa aikaisemmat ja on voimassa 15.09–15.12.98.

SUOMEN MATKATOIMISTO

Helsinki puhelinmyynti (09)1826759, World Trade Center Aleksanterinkatu 17 (09)182665, Stockmann 7 krs (09)182668, Seurakuntamatkat (09)182310, Pasilan asema (09)182667, Sul-matkapalvelu (09)18261, Pitäjänmäen Liikematkakeskus (09)613355, Tapiola (09)5259650, Tikkurila (09)8578710, Hamina (05)2255880, Joensuu (013)254110, Jyväskylä (014)3340911 Järvenpää (09)2715355, Kerava (09)2748510, Kookkola (06)8312766, Kotka (05)2308310, Kouvola (05)7449411, Lahti (03)882380, Lappeenranta (05)4119000, Oulu (08)5338810, Pietarsaari (06)7235277, Pori (02)6221311, Rauma (02)8220322, Rovaniemi (016)345221, Salo (02)7318585, Savonlinna (015)576990, Tampere (03)2237100, Tornio (016)430991, Turku (02)2730950, Vaasa (06)3178300

SUOMEN KIRKON PAPPISLIITTO

FINLANDS KYRKAS PRÄSTFÖRBUND R.Y.

Perustettu 14. 1. 1918

PUHEENJOHTAJA

Khra Arto Laitinen
 Bembölenie 2 A
 02700 Kauniainen
 (09) 512 37111 (työ)
 (09) 505 0772 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Teol. tri Esko Jossas
 (09) 150 2467 (työ)
 050 511 6683 (GSM)
 (019) 387 014 (koti)
 s-posti: esko.jossas@pappisliitto.inet.fi

APULAIS-TOIMINNANJOHTAJA

Pastori Jukka Huttunen
 (09) 150 2466 (työ)
 (09) 812 165 (koti)
 050 546 2763 (GSM)
 s-posti: jukka.huttunen@pappisliitto.inet.fi

PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

Rovasti Osmo Setälä
 (09) 1502 468 (työ)
 050 546 2764 (GSM)
 (09) 241 0015 (koti)

JOHTAJIEN SIHTEERI

HSO-siht. Tuula Anttonen
 (09) 150 2453
 s-posti: tuula.anttonen@pappisliitto.inet.fi

TOIMISTOSIHTEERIT

Liiton talous
 Anne Taanila
 (09) 150 2657
 s-posti: anne.taanila@pappisliitto.inet.fi
 Jäsenasiat
 Heli Meinola
 (09) 150 2653
 s-posti: heli.meinola@pappisliitto.inet.fi

TOIMISTO

Akavatalo
 Rautatieläisenkatu 6
 00520 Helsinki
 Avoimna arkisin
 klo 9.00–15.00
 fax (09) 148 5875
s-posti: suomen.kirkon@pappisliitto.inet.fi

DIAKONIA-TYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO

DIAKONIARBETARNAS FÖRBUND R.Y.

Perustettu 15. 6. 1958

PUHEENJOHTAJA

Diakonissa
 Sisko Rantalankila
 Porintie 1 B 11
 00350 Helsinki
 (09) 561 70416 (työ)
 (09) 551 696 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Diakonissa, terv. hoit.
 Riitta Hiedanpää
 (09) 150 2287 (työ)
 040 516 5557 (GSM)
 (09) 477 3853 (koti)

TOIMISTOSIHTEERI

Seija Ruotsalainen
 (09) 150 2487 (työ)

TOIMISTO

Akavatalo
 Rautatieläisenkatu 6
 00520 Helsinki
 Avoimna arkisin
 klo 8.00–15.00
 fax (09) 877 7397

PERUSALOJEN AKATEEMISTEN TYÖTTÖMYYSKASSA

PL 44 / Fabianinkatu
 17 B, 00131 Helsinki
 puh. (09) 625 634
 (Gynther)
 fax (09) 622 5631

SUOMEN KANTTORI-URKURILIITTO

FINLANDS KANTOR-ORGANISTFÖRBUND R.Y.

Perustettu 15.6.1907

PUHEENJOHTAJA

Kanttori, DU
 Marjukka Andersson
 Myllykallionrinne 2 B 15,
 00200 Helsinki
 (09) 675 248 (työ)
 040 513 6235 (GSM)
 (09) 679 443 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Varatuomari
 Pentti Niemelä
 (09) 1502 445 (työ)
 040 512 9985 (GSM)
 (09) 7262 321 (koti)

TOIMISTOSIHTEERI

merkonomi Hely Munck
 (09) 1502 446 (työ)

TOIMISTO

Akavatalo
 Rautatieläisenkatu 6
 00520 Helsinki
 Avoimna arkisin
 klo 9.00–15.00
 fax (09) 2787 177
s-posti: kanttori.urkuri-liitto@kolumbus.fi

ERITYISKOULUTETTUIJEN TYÖTTÖMYYSKASSA

Asemamiehenkatu 2,
 8 krs., 00520 Helsinki
 puh. (09) 150 21
 fax (09) 272 1212

HELSINKI 3.- 4.2.1999

Diakoniaopisto, Alppikatu 2, 00530 HELSINKI

LESKEN ROPO EURON KURIS- TUKSESSA

**Vuoden '99
teemana**

Maan suola? Joka tapauksessa toisenlainen diakoniakonferenssi, jossa asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä. Tule ottamaan kantaa ja kertomaan, mitä diakonia kentällä tänään on – ja mitä sen pitäisi olla. Aikaa kommenteille – aikaa keskusteluille. Tässä aiheita, alustajia, kommentoijia:

Simo Lahtinen

Jouko Skinnari

Eero Huovinen

Regina Mustonen

Tapani Ruokanen

Paavo Voutilainen

Sisko Ranta-Lankila

Hilkka Olkinuora

Sakari Lehmuskallio

Erkki Jeskanen

Maisa Kuikka

Jouko Karjalainen

Juhani Veikkola

**Mitä valtiovalta odottaa kirkolta –
kirkko julkisen vallan sitoumusten
maksumiehenä?**

Menettääkö Diakonia itsenäisyytensä?

Ryvettyykö diakonia vereslihalle asti?

**Seurakuntadiakonia, järjestödiakonia
– instituutio vai vapaa innovaatio?**

**Tarvitseeko diakonia rahaa – entä raha
diakoniaa?**

Hintaan 500 mk sisältyy:

- Kaksi päivää totuuden takaa-ajoa.
- Ohjelmallinen illanvietto Janos-klubilla. Mukana mm. The JP 's.

DIAK
Ilmoittautumiset:
koulutussihteeri Sirpa Ripatti
Puh. 09-7750 7354
Fax. 09-701 2282
Sähköposti: sirpa.ripatti@mail.diak.fi

Kongressin pääjärjestäjä: DIAK, yhteistyössä Tampereen seurakuntien diakoniakeskuksen, Espoon Diakoniasäätiön ja Turun kaupunkilähetyksen kanssa.

2

Jukka Huttunen: Juhlat jatkuvat

3

Esko Jossas: Papin viran haasteita

4

Uutisia

6

Suomen kirkon pappisliitto 80 vuotta

6

Matti Joensuu: Pappisliitto uutta roolia etsimässä

7

Timo Kökkö: Näinkö se olikin

8

Tapani Vuorela: Kirkossako lakko?

10

Juhani Kopposela: Muutosten keskellä

12

Otso Sovijärvi: Lama-ajan muistoja

13

Arto Laitinen: Viisipäiväisestä vaikuttamiseen ja visioihin

14–18

Kirkossa hyviä ja sitoutuneita pappeja. Arto Laitinen ja Juhani Kopposela keskusteleval.

16

John Vikström: Meditoikaa pappisvihkimyskaavaa yhä uudestaan

20

Jouko Martikainen:

Kuvan teologia tänään?

26

Tapio Lampinen:

Eikö saarna olekaan puhe?

29

Marjukka Andersson:

Kalenteri täyttyi jo

31

Sisko Rantalankila: Pappia kyydissä

32

Kari Salonen:

Ainakin joka neljäs pappi kokee ongelmia työyhteisössään

34

Kommentti

37

Tekstin ääressä

49

Heikki Mäntylä: Viitenä päivänä sinun pitää työtä tekemän

Suomen kirkon pappisliitto 80 VUOTTA

80 IKÄVUOTTA ON KIRKON HISTORIASSA LYHYT AIKA, MUTTA SUOMALAISILLE PAPEILLE SE ON MERKINNYT PALJON.

PÄÄKIRJOITUS, SIVUT 3–4

LIITON 80-VUOTISTAIVALTA MUISTELEVAT KUUSI VIIMEISINTÄ PUHEENJOHTAJAA.

SIVUT 6–13

ARTO LAITINEN LUOPUU PUHEENJOHTAJUUDESTA, JUHANI KOPPOSELA JÄI ELÄKKEELLE KIRKKOHERRAN VIRASTA JA JOHN VIKSTRÖM JÄÄ ELÄKKEELLE ARKKIPIISPAN VIRASTA — KOLME TEHTÄVISTÄÄN SYRJÄÄN SIIRTYVÄÄ HERRAA POHTII NYKYPÄIVÄN PAPPEUTTA .

SIVUT 14–18

Saarnako kruununjalokivi?

SAARNA ON KOMEA JALOKIVI KUNINKAAN KRUUNUSSA, PARHAITEN SE HOHTAA OMALLA PAIKALLAAN.

TAPIO LAMPINEN SAARNASTA, SIVUT 26–28

Työyhteisö ja sen johtaminen

EDELLISESSÄ CRUXISSA JULKAISTU ENSIMMÄINEN OSA JÄSENKYSelyn tuloksista — PAPPIEN UUPUMUS TYÖHÖNSÄ — SAI SUURTA HUOMIOTA. NYT ON VUOROSSA PAPPIEN KOKEMUKSIA TYÖYHTEISÖSTÄ JA SEN JOHTAMISESTA.

KARI SALONEN, SIVUT 32–33